



Strategia Rozwoju Gminy
Wiskitki
na lata 2023-2030

Opracowanie:

Urząd Miasta i Gminy Wiskitki

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 opracowano w oparciu o materiały źródłowe Urzędu Miasta i Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Strategia Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 zawiera dane według stanu na 31 grudnia 2021 roku, o ile nie zaznaczono inaczej.



 Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju

 KRAJOWY
INSTYTUT
JAKOŚCI

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY WISKITKI	6
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	6
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	12
3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	17
4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych	22
4.1. <i>Ocena sytuacji Gminy</i>	22
4.2. <i>Pożądane priorytety rozwojowe</i>	25
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	28
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY WISKITKI	32
1. Misja i wizja	32
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	33
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Wiskitki.....	47
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	51
5. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	55
6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	63
7. Ramy finansowe i źródła finansowania	65
SPIS TABEL.....	67
SPIS RYSUNKÓW	67
ZAŁĄCZNIKI.....	68
Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Wiskitki	68
Załącznik 2: Wzór ankiety.....	131
Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna	137

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 jest dokumentem spójny z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Ponadto wzięto również pod uwagę zapisy poprzedniej, nieaktualnej Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki, obowiązującej do 2022 roku. Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców.

Ważnym źródłem informacji byli uczestnicy w warsztatach strategicznych – reprezentanci władz gminy, jednostek organizacyjnych i społeczności lokalnej.

Dodatkowo Zespół Strategiczny wspierali eksperci z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania:

- Irma Kuznetsova – Kierownik projektu, Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Joanna Cieślińska - Ekspertka merytoryczna w Dziale Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Iwona Nowacka – Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Magdalena Osińska – Starszy Specjalista ds. Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Iwona Jastrzębska – Młodszy Specjalista ds. Strategii i Rozwoju Lokalnego.

Prace nad Strategią rozpoczęto w sierpniu 2022 roku, kiedy to Rada Miasta i Gminy Wiskitki przyjęła Uchwałę Nr 45/XLIII/22 z dnia 23 sierpnia 2022 roku w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030, w tym trybu konsultacji. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, którą przeprowadzono podczas przeprowadzonego wywiadu pogłębionego z kierownictwem i pracownikami Urzędu oraz badania ankietowego wśród mieszkańców. Na tej podstawie wyznaczono obszary problemowe. Następnie przeprowadzono warsztaty, podczas których opracowano cele strategiczne, operacyjne oraz działania, których

realizacja wpłynie na osiągnięcie podstawowych celów. Warsztaty przeprowadzone zostały metodą *design thinking*, polegającą na spojrzeniu na problem z wielu perspektyw oraz wyjściu poza utarte schematy. Efektem tej metody jest wypracowanie niestandardowych rozwiązań i rozwój innowacji. W lutym 2023 roku przygotowano projekt Strategii. Następnie projekt dokumentu strategicznego został wyłożony do publicznego wglądu, a dalej zaopiniowany przez Zarząd Województwa Mazowieckiego. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 roku o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 1378).

Poniżej przedstawiono poszczególne etapy procesu prac na Strategią:



CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY WISKITKI

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

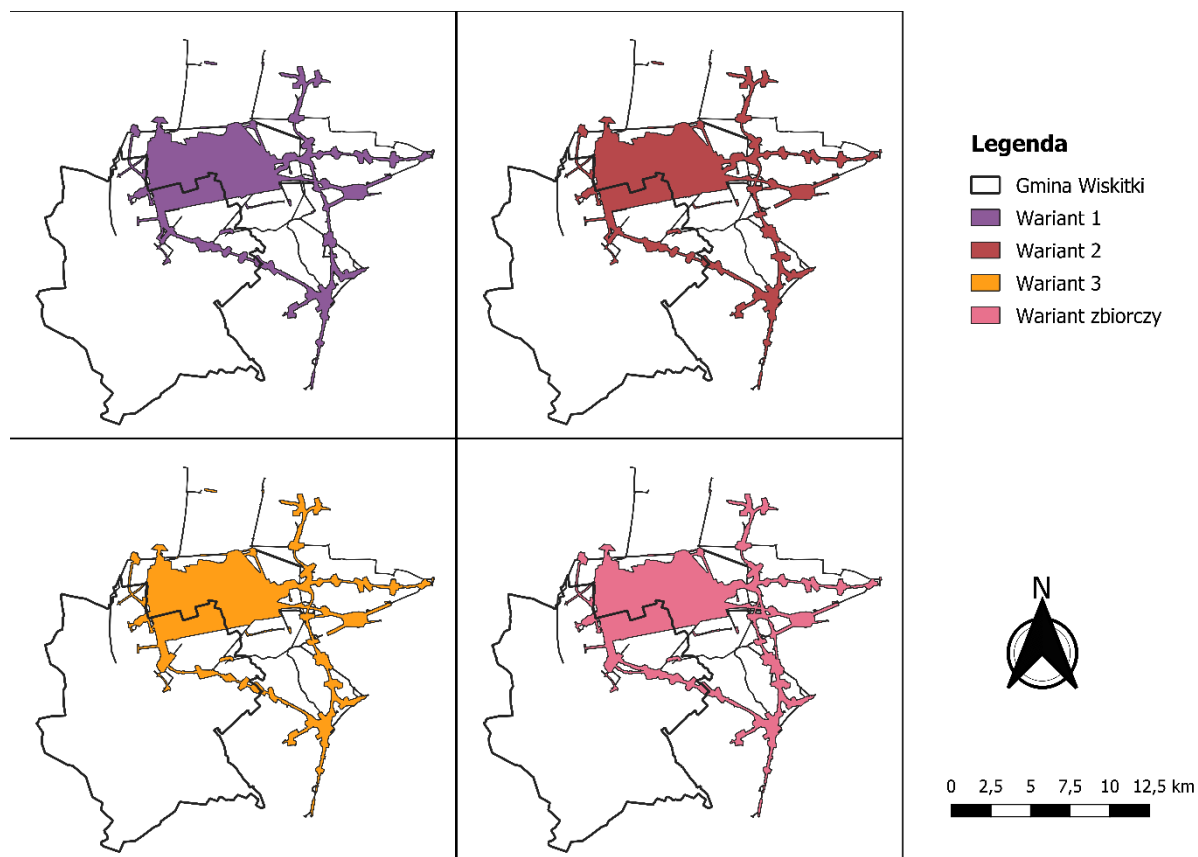
Gmina Wiskitki jest Gminą o charakterze miejsko-wiejskim, położoną w zachodniej części województwa mazowieckiego i północnej części powiatu żyrardowskiego. Siedzibą Gminy jest Miasto Wiskitki. Powierzchnia Gminy Wiskitki wynosi 150,2 km², na którą składa się 38 sołectw tj. Aleksandrów, Antoniew, Babskie Budy, Czerwona Niwa Parcel, Czerwona Niwa, Cyganka, Duniopol i Podbuszyce, Działki, Feliksów, Franciszków, Guzów, Guzów-Osada, Hipolitów, Janówek, Jesionka, Józefów, Kamionka, Łubno, Miedniewice, Morgi, Nowa Wieś, Nowy Drzewicz, Nowe Kozłowice, Nowy Orszew, Orszew Osada, Podoryszew i Stara Wieś, Popielarnia, Prościeniec, Różanów, Smolarnia, Sokule, Stare Kozłowice, Starowiskitki Parcel, Starowiskitki, Stary Drzewicz, Tomaszew, Wiskitki, Wola Miedniewska.

Dominującym kierunkiem rozwoju jest rolnictwo z rozwijającą się funkcją podmiejską. Jednostkami osadniczymi o rozwiniętej funkcji przemysłowej są Guzów i Wiskitki. W południowej części Gminy skoncentrowane są obszary leśne, które wchodzi w skład Bolimowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Część południowo-wschodnia kompleksów leśnych stanowi otulinę dla miasta Żyrardowa i pełni rolę zieleni wysokiej.

Gmina zlokalizowana jest około 60 km od Warszawy, z którą jest dobrze skomunikowana dzięki autostradzie A2 oraz zlokalizowanego na terenie Gminy węzła autostradowego „Wiskitki”. Autostrada dzieli Gminę na część północną oraz południową i ułatwia mieszkańcom dojazd do większych miast sąsiedzkich. Przejazd z Wiskitek do Warszawy zajmuje około 1 godz. 10 min. Przebiegająca przez całą długość Gminy autostrada nie wpływa natomiast negatywnie na komunikację pomiędzy miejscowościami w Gminie.

Na terenie Gminy planowana jest także inwestycja Centralnego Portu Komunikacyjnego, która obejmie północną część Gminy. Według planów inwestycja kolejowa będzie obejmowała na terenie Gminy budowę węzła kolejowego wraz z licznymi wiaduktami kolejowymi. Ponadto wzdłuż planowanej linii kolejowej projektowana jest droga. Dodatkowo inwestycja Centralnego Portu Komunikacyjnego zakłada na terenie Gminy Wiskitki budowę lotniska. Tak duża inwestycja wymaga także rozbudowy sieci wodociągowej, linii elektroenergetycznej oraz przełożenia rowu melioracyjnego. W trakcie opracowywania niniejszego dokumentu Centralny Port Komunikacji zaproponował cztery warianty rozmieszczenia planowanej inwestycji kolejowej, które zostały zaprezentowane na mapie poniżej.

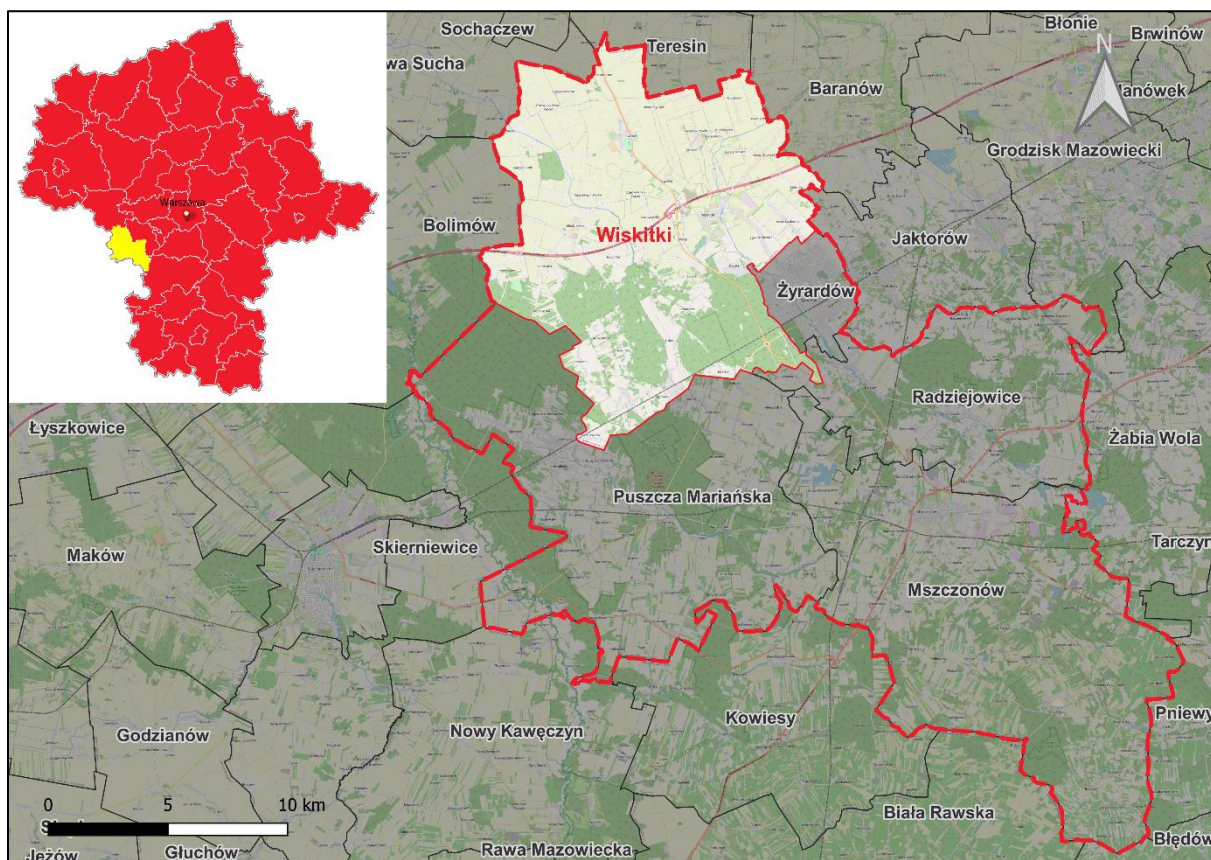
Rysunek 1 Warianty rozmieszczenia planowanej inwestycji Centralnego portu Komunikacyjnego



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Portu Komunikacji.

Granicę Gminy stanowi Miasto Żyrardów oraz następujące gminy: Puszcza Mariańska, Bolimów, Nowa Sucha, Teresin, Baranów, Jaktorów i Radziejowice. Pod względem liczby ludności Gmina Wiskitki jest trzecią jednostką samorządową w powiecie żyrardowskim (9 801 mieszkańców, stan na 31 grudnia 2021 roku), zaraz po Mieście Żyrardów i Gminie Mszczonów. Przez teren Gminy przepływają rzeki, stanowiące prawobrzeżny dopływ Bzury tj.: Pisia Gągolina, Sucha, Sucha Nida i Wierzbianka.

Rysunek 2 Położenie Gminy Wiskitki na tle gmin sąsiadujących



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Gmina Wiskitki, poza dogodnym położeniem między dwoma większymi ośrodkami jakimi są Warszawa i Łódź, posiada również niewątpliwe walory przyrodnicze, dzięki położeniu Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Umiejscowienie Gminy oraz jej rekreacyjno-wypoczynkowy charakter może przyciągać zarówno potencjalnych inwestorów, jak i samych mieszkańców, którzy preferują spokojniejsze miejsce do życia niż ośrodki miejskie, jednak z dobrym dostępem do nich.

Łączna powierzchnia Gminy w 2021 roku wynosiła 150,2 km². 73,6% Gminy Wiskitki stanowią użytki rolne, 21,4% to grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, natomiast 4% to grunty zabudowane i zurbanizowane.

Gmina Wiskitki położona jest na Równinie Mazowieckiej. Obszar Gminy charakteryzuje się przewagą gleb o dobrej i średniej przydatności rolniczej. Gleby zostały wykształcone bezpośrednio na podłożu osadów czwartorzędowych. Największy obszar terenu Gminy, pomiędzy rzeką Suchą Nidą a Pisią Gągoliną, zajmują gleby czarne i szare ziemie. Są to gleby o III klasie bonitacji reprezentowane przez kompleksy położone w rejonie Guzowa. Pod względem przydatności gleb, są to najlepsze kompleksy rolnicze w powiecie żyrardowskim.

Gmina Wiskitki wchodzi w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻOF), który zrzesza 15 jednostek samorządu terytorialnego z powiatu żyrardowskiego, powiatu grójeckiego oraz powiatu sochaczewskiego. Celem utworzenia Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego była in-

tegracja gmin z subregionu żyrardowskiego oraz wykorzystanie ich potencjału, aby poprzez realizację wspólnych projektów skutecznie podejmować wyzwania, niwelować bariery rozwojowe i wzmacniać potencjał społeczno-gospodarczy, czego efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców. W ramach Planu Działań Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 dla Gminy Wiskitki zaplanowano następujące przedsięwzięcia:

- Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem,
- Zakup oraz montaż instalacji fotowoltaicznych dla mieszkańców Gminy Wiskitki,
- Modernizacja sieci wodociągowej w Starych Kozłowicach,
- Rozbudowa kanalizacji w Jesionce,
- Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Nowych Kozłowicach,
- Budowa stacji uzdatniania wody w Wiskitkach,
- Utworzenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych,
- Budowa ścieżek rowerowych w Gminie Wiskitki,
- Budowa drogi Guzowska – Żyrardowska w Gminie Wiskitki,
- Budowa obwodnicy Wiskitek,
- Rozbudowa Szkoły Podstawowej we Franciszkowie,
- Utworzenie centrum aktywności w miejscowości Jesionka,
- Rozbudowa Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki,
- Rewitalizacja zdegradowanych terenów w Wiskitkach,
- Rewitalizacja centrum Wiskitek.

W Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym, Gmina Wiskitki pełni szczególnie ważną rolę transportową z uwagi na przebieg autostrady i bezpośredni dostęp z Gminy Wiskitki do Warszawy i Katowic. Zgodnie z klasyfikacją funkcjonowania gmin, Gmina Wiskitki należy do ośrodków z rozwiniętą funkcją transportową. Przez południową część Gminy przebiega linia kolejowa nr 1, która stanowi połączenie z Warszawą oraz Łodzią. Najbliższe przystanki kolejowe znajdują się w miejscowości Jesionka, natomiast dworzec kolejowy zlokalizowany jest w Żyrardowie.

Obecny stan struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy regulują zapisy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które są wyznacznikiem do tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W 2014 roku Gmina Wiskitki przyjęła Uchwałę Nr 44/XXXIV/14 Rady Gminy Wiskitki „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki”. Jego aktualizacja nastąpiła dnia 26 lutego 2021 roku, kiedy to Rada Miasta i Gminy Wiskitki uchwaliła zmianę dokumentu.

Bezpośredni wpływ na kształtowanie się przestrzeni Gminy mają uchwalane przez Radę Miasta i Gminy Wiskitki miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które stanowią akty prawa miejscowego. Gmina Wiskitki przyjęła łącznie 40 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Stopień pokrycia obszaru Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2021 roku osiągnął wartość 16,3% o łącznej powierzchni 2463,6 ha. MPZP

stanowią stosunkowo niskie pokrycie powierzchni Gminy. W celu kontrolowania rozwoju polityki przestrzennej na terenie Gminy należy zwiększyć pokrycie planami w najbliższych latach.

W 2021 roku na terenie Gminy Wiskitki wydano 129 decyzji o warunkach zabudowy, 19 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz 8 decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji. Wysoki odsetek wydawanych pozwoleń na budowę na podstawie decyzji o warunkach zabudowy może przyczynić się do nieracjonalnego gospodarowania przestrzenią poprzez m.in. rozproszoną zabudowę.

Niski poziom pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wysoka liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy może doprowadzić do braku kontroli nad ładem przestrzennym w Gminie. Warto zatem tworzyć na terenie Gminy kolejne plany miejscowe, które pozwolą w przyszłości na ustalenie przeznaczenia gruntu zgodnego z założeniami planistycznymi władz.

W granicach Gminy Wiskitki przebiegają ciągi komunikacyjne będące w zarządzie gminy, powiatu i województwa. W granicach Gminy Wiskitki przebiega 70,0 km dróg gminnych, 70,7 km to drogi powiatowe, 2,5 km stanowią drogi wojewódzkie, a 15,0 km to drogi krajowe. Wśród najważniejszych szlaków komunikacyjnych można wyróżnić autostradę A2 oraz drogę krajową nr 50, która przebiega przez centralną część Gminy dzieląc ją na północ i południe.

W celu poprawy przepustowości komunikacyjnej zauważa się także potrzebę tworzenia nowych dróg gminnych. Inwestycje te będą miały realny wpływ zarówno na poprawę komunikacji transportowej w Gminie, jak również w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym.

Za organizację transportu zbiorowego odpowiada Gmina oraz prywatni przewoźnicy: PKS Grodzisk Mazowiecki, Dan-Trans i inne mniejsze firmy. Z przystanków obsługiwanych przez przewoźników można skorzystać z transportu w kierunkach m.in. do Żyrardowa, Mszczonowa, Teresina i Sochaczewa. Część miejscowości gminnych jest wykluczona z zasięgu transportu zbiorowego – dojazd i wyjazd z nich możliwy jest tylko transportem indywidualnym.

Inną możliwością niż wykorzystanie transportu kołowego jest rozwijający się transport alternatywny. W ostatnim czasie zauważa się zwiększającą liczbę dróg rowerowych, których na terenie Gminy Wiskitki od 2017 roku przybyło o 2,2 km, co przekłada się na wskaźnik 2,23 km na 10 tys. ludności. Drogi rowerowe zlokalizowane są przede wszystkim w obszarze Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Uczestnicy warsztatów, wskazują jednak na konieczność rozbudowy sieci tras rowerowych, które będą sprzyjać rozwojowi aktywności wśród mieszkańców.

Gmina Wiskitki charakteryzuje się umiarkowanym stopniem lesistości. Wraz z końcem 2021 roku lasy zajmowały powierzchnię równą 3 111 ha, co stanowiło 20,71% powierzchni całej Gminy. Obszary te skoncentrowane są głównie w południowej części Gminy i wchodzi przede wszystkim w skład Bolimowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny, a także w południowo-wschodniej części Gminy, w której pełnią rolę zieleni wysokiej.

Rzeźba terenu Gminy Wiskitki jest nieznacznie zróżnicowana. Krajobraz ten pokryty jest rozległymi płaszczyznami i równinami. Deniwelacja terenu jest równa 28 m. Teren ten, w połączeniu z doskonałym położeniem komunikacyjnym, przy autostradzie A2 i jej węźle, stanowi ogromny potencjał, szczególnie pod działania inwestycyjne.

Na terenie Gminy Wiskitki występują tereny chronionego krajobrazu, do których należą:

- Park krajobrazowy – Bolimowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną,
- Obszar chronionego krajobrazu – Bolimowsko-Radziejowski z doliną Środkowej Rawki (woj. mazowieckie),
- 15 pomników przyrody,
- użytki ekologiczne.

Powierzchnia objęta formami ochrony przyrody w 2021 roku wynosiła około 7 995 ha, co w przeliczeniu stanowi około 53,3% całkowitej powierzchni Gminy. Tak znacząca powierzchnia terenów prawnie chronionych można stanowić ogromny atut dla Gminy pod kątem turystycznym i rekreacyjnym, lecz może stanowić również barierę rozwojową z uwagi na brak możliwości rozwijania inwestycji.

Na unikatowość Gminy pod względem turystycznym wpływają nie tylko tereny cenne przyrodnie, ale również wyjątkowe budynki, wartości kulturowe oraz lokalne produkty i tradycje. Wśród produktów promujących Gminę można wyróżnić między innymi nalewkę migdałową, smarowidła i sosy smakowe oraz sok z bzu.

Do unikatowych obiektów na terenie Gminy Wiskitki należy m.in. Pałac w Guzowie. Obiekt ten posiada znaczną wartość historyczną i uznawany jest za jedną z najciekawszych neorenesansowych rezydencji zbudowanych na Mazowszu w XIX wieku. Do wyjątkowych obiektów architektonicznych na terenie Gminy Wiskitki należą również m.in. Kaplica pałacowa pw. św. Feliksa, Kaplica grobowa Łubieńskich w Wiskitkach, Sanktuarium Matki Bożej Świątobodzkiej w Miedniewicach. Pomimo, że część obiektów zabytkowych jest własnością osób prywatnych Gmina podjęła się współpracy z wybranymi właścicielami.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Gmina Wiskitki jest Gminą przyjmującą typowy charakter rolniczy, dlatego też zauważalny jest brak dużych zakładów przemysłowych. W ostatnich latach znacząco rozwinęły się mniejsze przedsiębiorstwa oparte w szczególności na sektorze usługowym związanym z budownictwem, transportem, handlem, mechaniką. Jednak mimo tego, głównym źródłem utrzymania mieszkańców Gminy są dochody pozyskiwane z rolnictwa. Wyjątek stanowi Miasto Wiskitki, w którym to mieszkańcy utrzymują się z działalności pozarolniczej. Funkcjonujące w Mieście podmioty gospodarcze tworzą sferę usługowo-handlową dla mieszkańców okolicznych miejscowości. Firmy usługowo-handlowe zajmują się głównie działalnością budowlaną i spożywczą. Z kolei w pozostałych miejscowościach przybywa nowych małych firm transportowych.

W bazie danych REGON, na terenie Gminy Wiskitki wraz z końcem 2021 roku, zarejestrowanych było 954 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 761 stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą. Według danych z rejestru REGON, wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Gminie Wiskitki, najwięcej (921) jest spółek handlowych z ograniczoną odpowiedzialnością zatrudniających 0-9 pracowników. Wśród podmiotów 2,5% stanowi rodzaj działalności deklarowanej jako rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 24,8% podmiotów, a 72,6% zakwalifikowanych było jako pozostała działalność.

Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje 2 780 gospodarstw rolnych, z czego większość to gospodarstwa od 1,0 do 5,0 ha. Stanowią one 80% wszystkich gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 3,39 ha.

Mieszkańcy Gminy mają możliwość skorzystania z doradztwa w placówce Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Trendem ogólnopolskim jest jednak marginalizacja rolnictwa. Przyczyniają się do tego również zwiększone koszty produkcji, w tym nawozów. Zjawiska te wymusiły poszukiwanie alternatywnego źródła dochodu co przyczyniło się m.in. do wzrostu zarejestrowanych nowych podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON.

W 2021 roku powiat żyrardowski liczył 9 487 podmiotów zarejestrowanych w REGON. Największym odsetkiem zarejestrowanych firm charakteryzowało się Miasto Żyrardów (60,0% w powiecie) z łączną liczbą 5 694 podmiotów. Gmina Wiskitki znalazła się na trzecim miejscu pod względem liczebności zarejestrowanych podmiotów (954 podmiotów gospodarczych), zaraz po Gminie Mszczonów (1 112 podmiotów).

W 2021 roku w Gminie Wiskitki łącznie pracowały 1 603 osoby, z czego 66,9% stanowili mężczyźni, a 33,1% kobiety. Liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności ogółem osiągnęła wartość 164 osób, natomiast pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym przypadało 266,8. Szacunkowa kwota przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Gminie Wiskitki wynosiła 5 113,05 zł, co odpowiada 92,60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce i 75,92% średniego wynagrodzenia miesięcznego brutto w województwie mazowieckim.

Do grupy aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Wiskitki należy 1 156 osób, które wyjeżdżają do pracy do innych gmin, a 201 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -955.

Analizując dane ostatnich 5-ciu lat, zarówno w Gminie Wiskitki, jak i powiecie żyrardowskim oraz w województwie mazowieckim, zauważa się znaczący spadek udziału bezrobotnych mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2016-2018. Po roku 2018 wskaźnik osób bezrobotnych zarejestrowanych przypadających w ludności w wieku produkcyjnym w Gminie zaczął stopniowo wzrastać, uzyskując w 2020 roku wskaźnik 7,3. W 2020 roku wskaźnik ten zrosnął także w województwie i powiecie osiągając kolejno wartości: 4,6 oraz 6,8.

Przyczyną takich wyników może być między innymi niewystarczający rozwój gospodarczy oraz niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy. Ponadto najwyższy wzrost wskaźnika liczby osób bezrobotnych zauważalny jest w 2020 roku przyczyną czego może być pandemia koronawirusa, która wpłynęła na sytuację na rynku pracy nie tylko w analizowanych jednostkach, ale i w całym kraju. Skutki COVID-19 oddziałują na funkcjonowanie samorządów, ale ich działania można odczytać także we wskaźnikach nie dotyczących stricte zdrowia publicznego.

Na terenie Gminy Wiskitki działa biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w miejscowości Guzów przy ul. Fabrycznej 2. W 2021 roku z kanalizacji korzystało 4 406 osób zamieszkających w miejscowościach: Guzów, Cyganka, Morgi, Wiskitki, Działki, Sokule, Tomaszew, Łubno, Jesionka i Stare Kozłowice, co stanowi około 40% spośród wszystkich mieszkańców Gminy. Zauważa się zatem rosnącą potrzebę na dodatkowe skanalizowanie Gminy. Obecna, maksymalna przepustowość wynosi $2\,550\text{m}^3/\text{d}$ i szacuje się, że będzie ona wystarczająca zarówno przy aktualnym poziomie liczby mieszkańców, jak i w przypadku zwiększenia się tej liczby. Do najważniejszych działań w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej należy rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Jesionka oraz Stare Kozłowice, a także budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Nowych Kozłowicach.

Zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców w wodę realizuje Gmina Wiskitki i Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Żyrardów znajdujące się przy ul. Czystej 5 w Żyrardowie obsługujące Jaktorów, Żyrardów, częściowo Wiskitki (wyłącznie miejscowość Działki). Według danych na 2021 rok około 95% mieszkańców Gminy posiada dostęp do sieci wodociągowej. Długość sieci wodociągowej na koniec 2021 roku wyniosła 219,43 km, natomiast sieci kanalizacyjnej – 70,28 km.

Na terenie Gminy Wiskitki usługi gazowe realizują prywatni operatorzy. Sieć gazowa w 2021 roku liczyła około 22 km długości wraz z przyłączami. Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego w 2020 roku z instalacji gazowej na terenie Gminy korzystało 2% mieszkańców. Do sieci gazowej mogą przyłączyć się mieszkańcy zamieszkujący Nowy Orszew, Orszew Osada, Stary Drzewicz, Nowy Drzewicz, Działki oraz Wiskitki.

Pod względem liczby mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wartość ta co roku się zwiększała. W 2020 roku objętych odbiorem odpadów było 9 521. W 2020 roku udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów wyniósł 32% i wzrósł od 2017 roku o 5 pp. Przypadająca ilość zebranych odpadów na mieszkańca co roku się zwiększała i w 2020 roku wyniosła 0,28 Mg. Zgodnie z unijnymi wymogami w sprawie odpadów Gmina Wiskitki mieści się w wyznaczonych ramach przetwarzania odpadów.

Na terenie Gminy Wiskitki nie ma sieci ciepłowniczej. Gospodarstwa domowe korzystają z własnych systemów grzewczych takich jak: gaz ziemny, energia elektryczna z wykorzystaniem gazu płynnego (LPG), oleju opałowego lub paliw ekologicznych (odnawialnych). Do głównych źródeł ciepła należą przede wszystkim paliwa stałe tj. węgiel, miał, ekogroszek. Liczba tych źródeł wyniosła 3 013, co stanowi 91,2% wszystkich wykorzystanych źródeł ciepła. Ma to bezpośrednie przełożenie na jakość powietrza w Gminie.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 roku w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, Gmina Wiskitki znajduje się w strefie mazowieckiej (kod strefy: PL1404).

Jakość powietrza w Gminie została przeanalizowana na podstawie „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport wojewódzki za rok 2021”.

W zakresie ochrony zdrowia ludzi, w ocenie jakości powietrza uwzględniane są następujące substancje:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- dwutlenek azotu (NO₂),
- tlenek węgla (CO),
- benzen (C₆H₆),
- ozon (O₃),
- pył zawieszony PM₁₀,
- pył zawieszony PM_{2,5},
- ołów (Pb) w pyle zawieszonym PM₁₀,
- arsen (As) w pyle zawieszonym PM₁₀,
- kadm (Cd) w pyle zawieszonym PM₁₀,
- nikiel (Ni) w pyle zawieszonym PM₁₀,
- benzo(a)piren (B(a)P) w pyle zawieszonym PM₁₀.

Natomiast w ocenach dokonywanych pod kątem ochrony roślin uwzględnione zostały substancje:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- tlenki azotu (NO_x),
- ozon (O₃).

Jako podstawę oceny uwzględnia się poziomy substancji określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska: dopuszczalne, docelowe, celów długoterminowych i alarmowe. Dla wszystkich substancji podlegających ocenie określa się klasy:

- w klasyfikacji podstawowej:
 - A - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub docelowych,
 - C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe,
- w klasyfikacji dodatkowej:
 - D1 – jeżeli poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego,
 - D2 – jeżeli poziom stężeń ozonu przekracza poziom celu długoterminowego.

Tabela 1 Stan powietrza atmosferycznego w strefie mazowieckim w 2021 roku – ochrona zdrowia ludzi

OCHRONA ZDROWIA LUDZI											
SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5
C	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	C1

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2021”

Jak wynika z tabeli, według kryterium ochrony zdrowia, w tej strefie nie stwierdzono przekroczeń dla dwutlenku azotu, benzenu, tlenku węgla, ozonu, ołowiu, arsenu, kadmu oraz niklu. Występowały natomiast przekroczenia poziomów dopuszczalnych w zakresie dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM2,5 oraz PM10, a także benzo(a)pirenu.

Tabela 2 Stan powietrza atmosferycznego w strefie mazowieckim w 2021 roku – ochrona roślin

OCHRONA ROŚLIN		
SO ₂	NO _x	O ₃
A	A	A

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2021”

Według danych przedstawionych w tabeli powyżej w Gminie Wiskitki nie stwierdzono przekroczeń dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz ozonu według kryteriów ochrony roślin.

W latach 2017-2021 dochody budżetu Gminy Wiskitki ulegały ogólnemu zwiększeniu. W 2017 roku wyniosły one 33,8 mln zł, natomiast w 2021 roku osiągnęły wartość 56,6 mln zł.

W 2021 roku ponad 74% wszystkich dochodów stanowiły dochody bieżące, wśród których największy udział stanowiły dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące (32,85% dochodów bieżących). Wysoki udział posiadały także pozostałe dochody majątkowe (24,89%) oraz subwencje ogólne (24,88%). Wśród dochodów bieżących najmniejszy udział stanowiły dochody z udziału w CIT, które stanowiły zaledwie 0,75% dochodu bieżącego Gminy. Ponadto do analizowanego budżetu należy zaliczyć także dochody z udziału PIT, które w 2021 roku stanowiły 16,63% dochodów bieżących Gminy.

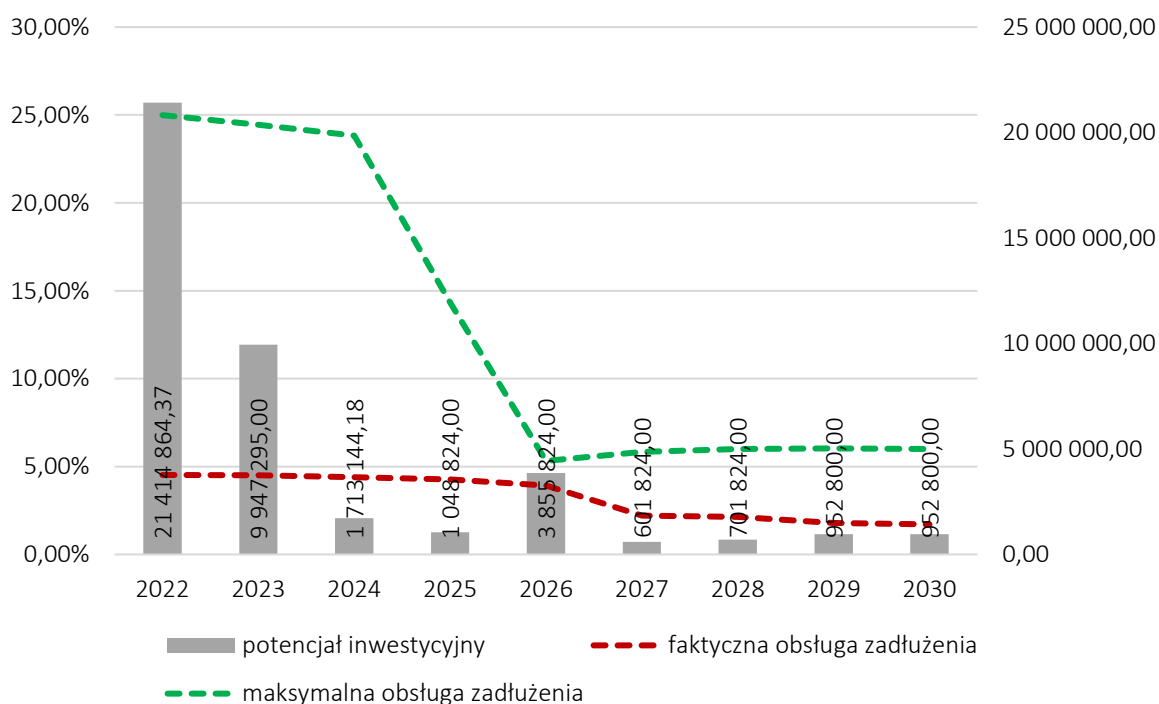
Największy dochód podatkowy w Gminie notuje się w przypadku udziału w podatku od osób fizycznych. W 2021 roku w Gminie Wiskitki przekroczył on 9,2 mln zł. Drugim znaczącym źródłem dochodów podatkowych jest podatek od nieruchomości, który w 2021 roku osiągnął wartość 4,1 mln zł.

Dochody majątkowe w 2021 roku stanowiły natomiast w Gminie Wiskitki 26% wszystkich dochodów. Wśród nich najwyższy udział stanowiły dochody ze sprzedaży majątku, stanowiące 58,67% dochodów majątkowych. Pozostałą część wskazanych dochodów stanowiły wszelkie dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje.

W ciągu analizowanych lat wzrosły również wydatki Gminy. W latach 2015, 2016, 2018 i 2019 roku przekraczały one dochody generując ujemny czynnik budżetu. W 2018 i 2019 roku występował wysoki poziom deficytu spowodowany znacznymi nakładami na inwestycje. W tym okresie, przyczynił się on do wzrostu kwoty długu – od 7,6 mln zł w 2015 roku do 12,0 mln zł w 2021 roku. Dokładna wartość długu w 2021 roku wyniosła 12 043 144,00 zł (wzrost o 1,5 mln zł w stosunku do roku poprzedzającego), co stanowiło 16,1% dochodów ogółem. Natomiast nadwyżka osiągnęła wartość blisko 1,1 mln zł, jednak warto zauważyć, że jej wartość znacząco spadała.

Wykres poniżej przedstawia potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów).

Rysunek 3 Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Wiskitki na lata 2022-2030



Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr 10.XXXIX/22 Rady Miasta i Gminy Wiskitki z dnia 7 marca 2022 roku w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Wiskitki na lata 2022-2030.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Z końcem 2021 roku w Gminie Wiskitki zarejestrowanych było 9 801 mieszkańców, co przełożyło się na gęstość zaludnienia Gminy równą 65 os/km². Wynik ten, pod względem liczby mieszkańców oraz gęstości zaludnienia, plasuje Gminę na czwartym miejscu w powiecie żyrardowskim.

W Gminie Wiskitki w 2021 roku przyrost naturalny był równy -6,72 i był wyższy od wskaźnika dla powiatu żyrardowskiego (-8,11) i niższy od województwa mazowieckiego (-3,61). Analizując sytuację pod względem salda migracji w Gminie Wiskitki warto zauważyć, że wartość ta na przestrzeni lat 2017-2021 była dodatnia. W 2021 roku saldo wynosiło 0,70 i była to jedyna wartość dodatnia w grupie porównawczej, a także wyższa niż średnia w powiecie żyrardowskim (0,50).

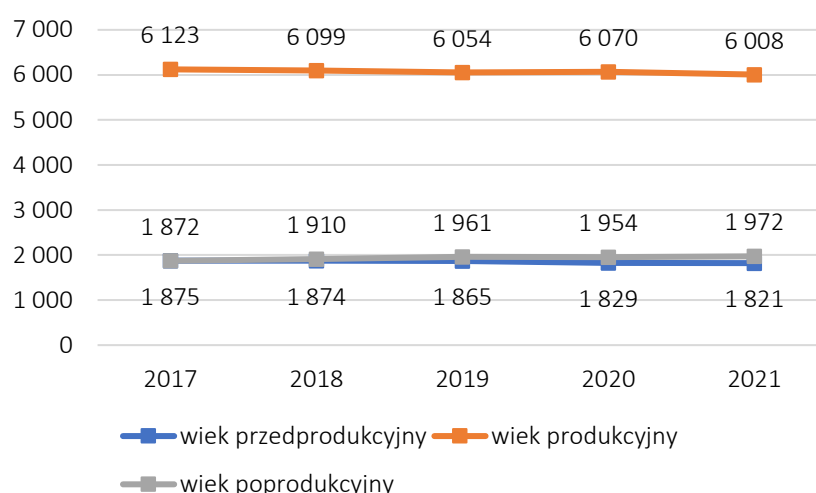
Trend starzejącego się społeczeństwa ma przełożenie na wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego, czyli stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Wartości niniejszego wskaźnika w przypadku Gminy Wiskitki był niższy niż wskaźnik dla średniej województwa (29,20% w 2021 roku) czy powiatu (29,70% w 2021 roku) i w 2021 roku wynosił 25,20%.

W przypadku wskaźnika mieszkańców w przedziale wiekowym od 25 do 34 lat, warto zauważyć tendencję spadkową. W Gminie Wiskitki udział mieszkańców we wskazanym wieku w 2016 roku wynosił 16,19 i w ciągu 5 lat zmniejszył się o 2,39, tym samym osiągając w 2021 roku wartość 13,80.

Poza nieznacznym spadkiem liczby mieszkańców w Gminie Wiskitki w ostatnich latach, istotna jest również struktura wiekowa. W 2021 roku najliczniejszą grupę mieszkańców Gminy Wiskitki tworzyły osoby w wieku produkcyjnym, którzy stanowili wówczas 61,30% mieszkańców. Analizując dane od 2017 roku zauważalny jest natomiast spadek osób w wieku produkcyjnym o 1,9% w stosunku do 2021 roku. Zauważalny był również spadek osób w wieku przedprodukcyjnym, którzy w 2017 roku stanowili 19% społeczności Gminy, a w 2021 już jedynie 18,58%. Wzrosła natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym, którzy w 2017 roku stanowili 18,97% mieszkańców Gminy, a w 2021 roku – 20,12% wszystkich mieszkańców. Od 2018 roku w Gminie Wiskitki liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym corocznie przekracza liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Zauważa się zatem zjawisko starzejącego się społeczeństwa.

Z uwagi na spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, z jednoczesnym stopniowym zwiększaniem się udziału osób w wieku emerytalnym sytuację demograficzną w Gminie można ocenić jako niekorzystną. W przyszłości może nastąpić brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy oraz spadek dochodów Gminy z tytułu udziału w PIT, jak również zwiększone zapotrzebowanie na usługi społeczne skierowane do seniorów.

Rysunek 4 Kształtowanie się struktury ludności Gminy Wiskitki w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognozy opracowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują, że w perspektywie do 2030 roku liczba ludności w Gminie Wiskitki będzie ulegała sukcesywnemu zwiększaniu. Prognozuje się, że w 2030 roku Gminę będzie zamieszkiwało 10 087 osób, w wyniku czego w stosunku do 2021 roku zwiększy się o 286 osób (wzrost liczby osób w Gminie o 2,83%). W przypadku osób w wieku produkcyjnym ich liczba z roku na rok będzie się sukcesywnie zmniejszała i w 2030 roku osiągnie wartość 5 722, co będzie odpowiadało 56,7% mieszkańców ogółem. Analogiczną sytuację prognozuje się dla ludności w wieku przedprodukcyjnym, w przypadku której wartość z 1 831 w 2022 roku ma zmniejszyć się do 1 756 w 2030 roku (osoby w wieku przedprodukcyjnym będą wówczas stanowić 17,41% całego społeczeństwa Gminy).

Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje jeden Żłobek Publiczny znajdujący się przy ul. Spółdzielczej 2 w Wiskitkach. Do żłobka w 2021 roku uczęszczało 30 dzieci na 30 miejsc. W kwestii edukacji przedszkolnej w 2021 roku na terenie Gminy funkcjonowały cztery przedszkola publiczne i jedno niepubliczne. Według danych na 2020 rok udział dzieci objętych opieką przedszkolną w Gminie wynosił wówczas 70,86%.

Prowadzenie szkół podstawowych należy do zadań własnych gminy. W Gminie Wiskitki funkcjonują cztery szkoły publiczne. Łącznie w 2020 roku w szkołach podstawowych uczyło się 719 uczniów. Średnia wielkość oddziału dla wszystkich szkół była równa 14,72. Najwięcej uczniów (371) uczęszczało do Szkoły Podstawowej im. Marii Kownackiej w Wiskitkach, gdzie w 2020 roku utworzonych było 19 oddziałów. Do Szkoły Podstawowej im. prof. Zbigniewa Religi w Miedniewicach uczęszczało w 2020 roku najmniej uczniów (78), w placówce funkcjonowało wówczas 8 oddziałów. Natomiast do Szkoły Podstawowej im. świętego Jana Pawła II we Franciszkanie uczęszczało wówczas 167 uczniów, uczących się w 10 oddziałach. Natomiast w Planie Działań Innego Instrumentu Terytorialnego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 zaproponowano przedsięwzięcie polegające na rozbudowie Szkoły Podstawowej we Franciszkanie, co pozwoli na zwiększenie liczby oddziałów. Do Szkoły Podstawowej im. A. Kamińskiego w Guzowie w 2020 roku uczęszczało 103 uczniów i funkcjonowało 8 oddziałów.

Jedną z form badania postępów edukacyjnych i osiągnięć uczniów jest analiza wyników egzaminu ósmoklasisty. Jego wyniki w dużym stopniu zależą od zdolności, aspiracji uczniów i środowiska rodzinnego, jednak znaczący wpływ ma przygotowanie w szkołach. Poziom kształcenia w Gminie jest na średnim poziomie. Z języka polskiego w 2021 roku osiągnięto wyższy wynik (62,27%) niż w powiecie żyrardowskim (59,95%) natomiast niższy niż średnia w województwie (63,83%). Wyniki z matematyki były jednak niższe (53,69%) w stosunku do średniej powiatu (55,22%) i województwa (62,11%). Egzamin z języka angielskiego również nie charakteryzował się wysokimi wynikami (57,28%) w stosunku do średniej powiatu (64,64%) i województwa (71,62%).

Subwencja oświatowa w Gminie w latach 2017-2021 ulega stopniowemu wzrostowi, z 6,7 mln zł w 2015 roku do 7,9 mln zł w 2021 roku. Największy udział wśród wydatków oświatowych ogółem, które w 2021 roku wyniosły blisko 17,1 mln zł, stanowią wydatki bieżące (15,7 mln zł), ze szczególnym uwzględnieniem wynagrodzeń i pochodnych, które wynoszą około 11,3 mln zł. Wydatki ogółem na przestrzeni lat 2015-2021 zwiększyły się o blisko 6 mln zł. Kwota, która została przeznaczona na wynagrodzenia oraz pochodne wynagrodzeń zwiększyła się z 7,7 mln zł w 2015 roku do 11,3 mln zł w roku 2021. Natomiast wydatki majątkowe w 2021 roku stanowiły 8,6% udziału w wydatkach oświatowych ogółem. Stopień pokrycia wydatków oświatowych subwencją oświatową w 2021 roku wynosił 46% i w stosunku do 2015 roku zmniejszył się o 15%.

Na terenie Gminy Wiskitki działalność prowadzi Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Wiskitkach. Biblioteka wraz z działającymi filiami w Starych Kozłowicach, Jesionce i Guzowie prowadzi działalność promocyjną, informacyjną oraz kulturalno-oświatową. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Wiskitkach jest także czynnym organizatorem lub współorganizatorem wszelkiego rodzaju konkursów plastycznych i recytatorskich, głównie o charakterze patriotycznym. W 2021 roku Biblioteka w Wiskitkach zorganizowała 45 różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych - 33 z nich miały charakter stacjonarny, 12 zostało przygotowanych on-line za pośrednictwem portalu Facebook oraz kanału YouTube. W najbliższych latach planowana jest inwestycja związana z modernizacją obiektu, w którym to siedzibę będzie miała m.in. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Ponadto według Planu Działań Innego Instrumentu Terytorialnego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 w Gminie Wiskitki zaplanowano utworzenie Centrum Aktywności na terenie miejscowości Jesionka.

Na terenie Gminy Wiskitki zlokalizowane są 3 boiska szkolne oraz boisko sportowe „Orlik 2012”. W swojej bazie rekreacyjnej Gmina Wiskitki posiada także dwa boiska piłkarskie, położone w Guzowie oraz Wiskitkach. Zauważa się jednak rosnące zapotrzebowanie na dodatkową infrastrukturę sportową taką jak boiska sportowe czy siłownie na świeżym powietrzu.

Obszar Gminy Wiskitki objęty jest działaniami Komendy Powiatowej Policji w Żyrardowie. Posterunek Policji w Wiskitkach znajduje się przy ul. Kościuszki 1A. Posterunek czynny jest w godzinach pełnienia służby przez funkcjonariuszy, a kierownik posterunku pełni dyżur w każdy wtorek w godzinach od 10:00 do 12:00. Całodobowo mieszkańcy mogą zgłosić się do najbliższego Posterunku Komendy Policji w Żyrardowie. Do najczęstszych wykroczeń w Gminie należą

zaliczyć zakłócania porządku publicznego oraz spożywanie alkoholu w obrębie sklepu spożywczego.

Nad bezpieczeństwem w Gminie czuwa również straż pożarna. Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje dziesięć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, do których należą: OSP Aleksandrów, OSP Działki, OSP Guzów, OSP Jesionka, OSP Miedniewice, OSP Nowe Kozłowice, OSP Nowy Drzewicz, OSP Nowy Oryszew, OSP Wiskitki oraz OSP Różanów, które nie prowadzi działalności bojowej. Jednostki OSP ściśle współdziałają z jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi podmiotami i instytucjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa obywateli na terenie swego działania lub wspomagają sąsiednie obszary w ramach odwołów operacyjnych lub uzgodnień o pomocy wzajemnej. W Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym z Gminy Wiskitki ujęte są 3 Ochotnicze Straże Pożarne z siedzibami w miejscowościach: Jesionka, Nowe Kozłowice oraz Wiskitki.

Miejszem wyrażania, uzgadniania, a także realizacji celów oraz wspólnego działania ludzi o podobnych zainteresowaniach są stowarzyszenia, organizacje pozarządowe oraz fundacje. Pod względem liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 1 000 mieszkańców w porównaniu z wartościami dla powiatu i województwa w Gminie Wiskitki wskaźnik ten w 2021 roku wynosił 3,37 i plasował Gminę na średnim poziomie – niemal pokrywał się ze wskaźnikiem dla powiatu, który wynosił 3,33, jednak był znacząco niższy od wartości dla województwa mazowieckiego (wynoszącej 4,97). Na przestrzeni lat 2017-2021 utrzymywał się na podobnym poziomie, oscylował w granicach 2,74-3,37 i w 2021 roku osiągnął najwyższą wartość.

Gmina Wiskitki jest członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki”. Stowarzyszenie zostało powołane dnia 10 marca 2006 roku w celu aktywizacji społeczności lokalnej do wspólnego działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Gmina Wiskitki dołączyła jednak do niego w 2015 roku. Obecnie do LGD należą również gminy tj. Biała Rawska, Cielądz, Kowiesy, Rawa Mazowiecka, Regnów, Sadkowice, Żelechlinek, Puszcza Mariańska. LGD w 2022 podjęła działania dotyczące opracowanie nowej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027.

Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Żyrardowie przy ul. Jaktorowskiej 15A w odległości 7,8 km od Gminy Wiskitki. Na terenie Gminy nie ma obiektów poradni lub gabinetów podstawowej opieki zdrowotnej. W Gminie Wiskitki znajdują się trzy punkty apteczne tj.: Apteka św. Rafała, Apteka przy Ogrodowej, Apteka w Guzowie.

Podmiotem wykonującym zadania Gminy w zakresie pomocy społecznej jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Wiskitki w stosunku do liczby mieszkańców w 2021 roku wyniosła 3,44%. W 2020 roku wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosił 441. Największa liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej pobierała środki z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby (104), ubóstwa (103) i niepełnosprawności (94).

W Gminie Wiskitki polityka społeczna realizowana jest również poprzez program „Karta Dużej Rodziny 3+”, który skierowany jest do mieszkańców mających na utrzymaniu troje lub więcej dzieci. Karta Dużej Rodziny wspiera rodziny wielodzietne w codziennych wydatkach m.in. w formie zniżek w pływalni Aqua, a także zapewnia zniżki na przejazdy kolejowe oraz opłaty paszportowe. Kartę Dużej Rodziny honorują także między innymi poszczególne salony sieci komórkowej oraz stacje paliw.

Z uwagi na starzenie się społeczeństwa Gminy, niezbędne jest także wsparcie osób starszych na terenie Gminy Wiskitki. Służy temu m.in. Klub Seniora, który został utworzony w ramach Programu Wieloletniego Senior + na lata 2015-2020. Klub Seniora dysponuje 15 miejscami i został utworzony w celu integracji oraz aktywizacji społecznej. Istotnym założeniem powstania Klubu jest zaspokajanie potrzeb kulturalnych wśród osób starszych w Gminie.

Gmina realizuje także program współpracy z organizacjami pozarządowymi, którego celem jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców, a także efektywne rozwiązywanie lokalnych problemów oraz szerzenie poczucia odpowiedzialności za siebie i otoczenie. Istotnym celem programu jest wzmocnienie rozwoju społeczeństwa poprzez budowanie i umocnienie partnerstwa pomiędzy Gminą, a organizacjami, które działają na rzecz mieszkańców. Współpraca ta obejmuje działania zarówno o charakterze pozafinansowym, jak też finansowym. Na realizację zadań objętych programem, na rok 2022 przeznaczono kwotę 150 000 zł i wyznaczono obszary priorytetowe:

- upowszechnianie kultury fizycznej wśród mieszkańców Gminy Wiskitki;
- wspieranie kultury i sztuki wśród dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych poprzez prowadzenie działalności artystycznej;
- działalność na rzecz dzieci młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- działania w zakresie wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych oraz podtrzymania i upowszechnienia tradycji narodowej i rozwoju świadomości obywatelskiej i kulturowej.



4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Gminy Wiskitki przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza on-line. Ich celem było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w Gminie, potrzeb mieszkańców oraz określenia priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Badania prowadzone były w dniach od 30 sierpnia do 26 września 2022 roku.

Respondenci odpowiadali na 8 pytań z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, edukacji i kultury. Łącznie zebrano 134 ankiety. Większą część respondentów stanowiły kobiety (56,7%). Pod względem wieku mieszkańców, najwięcej z nich było w przedziale 26-35 lat (34,3%), a 76,9% wszystkich respondentów było osobami pracującymi. Wzór ankiety dla mieszkańca stanowi załącznik 2 do opracowania.

4.1. Ocena sytuacji Gminy

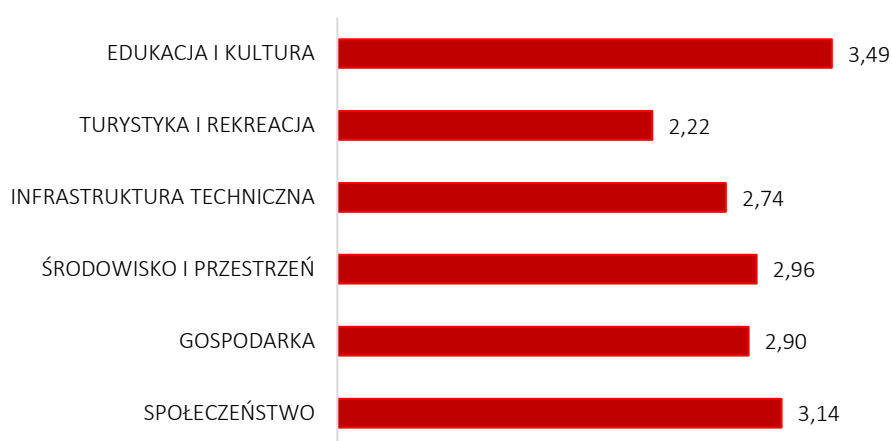
W Gminie Wiskitki w skali od 1 do 5, gdzie:

- 0 – nie mam zdania,
- 1 – bardzo źle,
- 2 – źle,
- 3 – dostatecznie/zadawalająco/neutralnie,
- 4 – dobrze,
- 5 – bardzo dobrze,

mieszkańcy najlepiej oceniają działania w zakresie edukacji i kultury (średnia ocena wynosiła 3,49), z kolei najgorzej turystykę i rekreację (średnia ocena wynosiła 2,22). Pozostałe obszary ocenione zostały w przedziale od 2,74 do 3,14. Średni wynik Gminy dla wszystkich badanych kategorii wyniósł 2,91.



Rysunek 5 Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Poniższa tabela przedstawia elementy, które zostały ocenione najlepiej oraz najgorzej w poszczególnych obszarach. Najwyżej oceniony został dostęp do edukacji w szkołach podstawowych (4,19). Podobne, wysokie wyniki osiągnęły także takie elementy jak:

- Jakość opieki żłobkowej na terenie Gminy (4,02),
- Dostęp do edukacji przedszkolnej (4,13),
- Jakość edukacji przedszkolnej w Gminie (4,10),
- Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie Gminy (4,05).

Natomiast najniżej oceniony został dostęp do specjalistycznej opieki medycznej oraz poziom bazy gastronomicznej (oba elementy uzyskały średnią ocenę 1,59). Mieszkańcy wskazali także na duży problem w zakresie:

- Systemu dróg rowerowych (1,64),
- Oferty spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla młodzieży (1,91).

Wskazane elementy osiągnęły średnią ocenę poniżej 2, co oznacza, że najczęściej oceniane zostawały źle lub bardzo źle. Należy zatem uznać je jako priorytet do poprawy w ocenie mieszkańców.

Tabela 3 Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najlepiej oceniane:	Najgorzej oceniane:
Społeczeństwo	Jakość opieki żłobkowej na terenie Gminy	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
Gospodarka	Atrakcyjność inwestycyjną obszaru Gminy	Dostępność usług na terenie Gminy
Środowisko i przestrzeń	Walory środowiska przyrodniczego w Gminie	Infrastrukturę melioracji szczytowej

Infrastruktura techniczna	Jakość sieci wodociągowej	Jakość sieci gazowej
Turystyka i rekreacja	Wypożyczenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	Poziom bazy gastronomicznej
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	Dostęp do obiektów kulturalnych w Gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Nieco lepiej, ale nadal źle ocenione zostały:

- Skuteczność działania pomocy społecznej (2,90),
- Dostęp do podstawowej opieki medycznej (2,75),
- Wsparcie osób niesamodzielnych (2,69),
- Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy (2,56),
- Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Gminy (2,57),
- Połączenia komunikacyjne z innymi Gminami i Miastami (2,50),
- Dostępność usług na terenie Gminy (2,45),
- Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym (2,94),
- Oferta gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska (2,68),
- Infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.) (2,29),
- Świadomość ekologiczna mieszkańców (2,39),
- Efektywność zagospodarowania przestrzeni w Gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie) (2,91),
- Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy (2,58),
- Stan dróg w Gminie (2,31),
- Mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.) (2,50),
- Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych (2,70),
- Jakość sieci gazowej (2,24),
- Dostęp do Internetu w Gminie (2,53),
- Atrakcyjność turystyczną Gminy (2,51),
- Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w Gminie (2,96),
- Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (2,00),
- Oferta spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla dzieci (2,14),
- Oferta spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla dorosłych (2,00),
- Oferta spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla seniorów (2,45),
- Działania promocyjne Gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów (2,05),
- Działalność świetlic wiejskich (2,61).

Wskazać należy, że żadna dziedzina funkcjonowania Gminy nie została wyróżniona oceną bardzo dobrą.

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

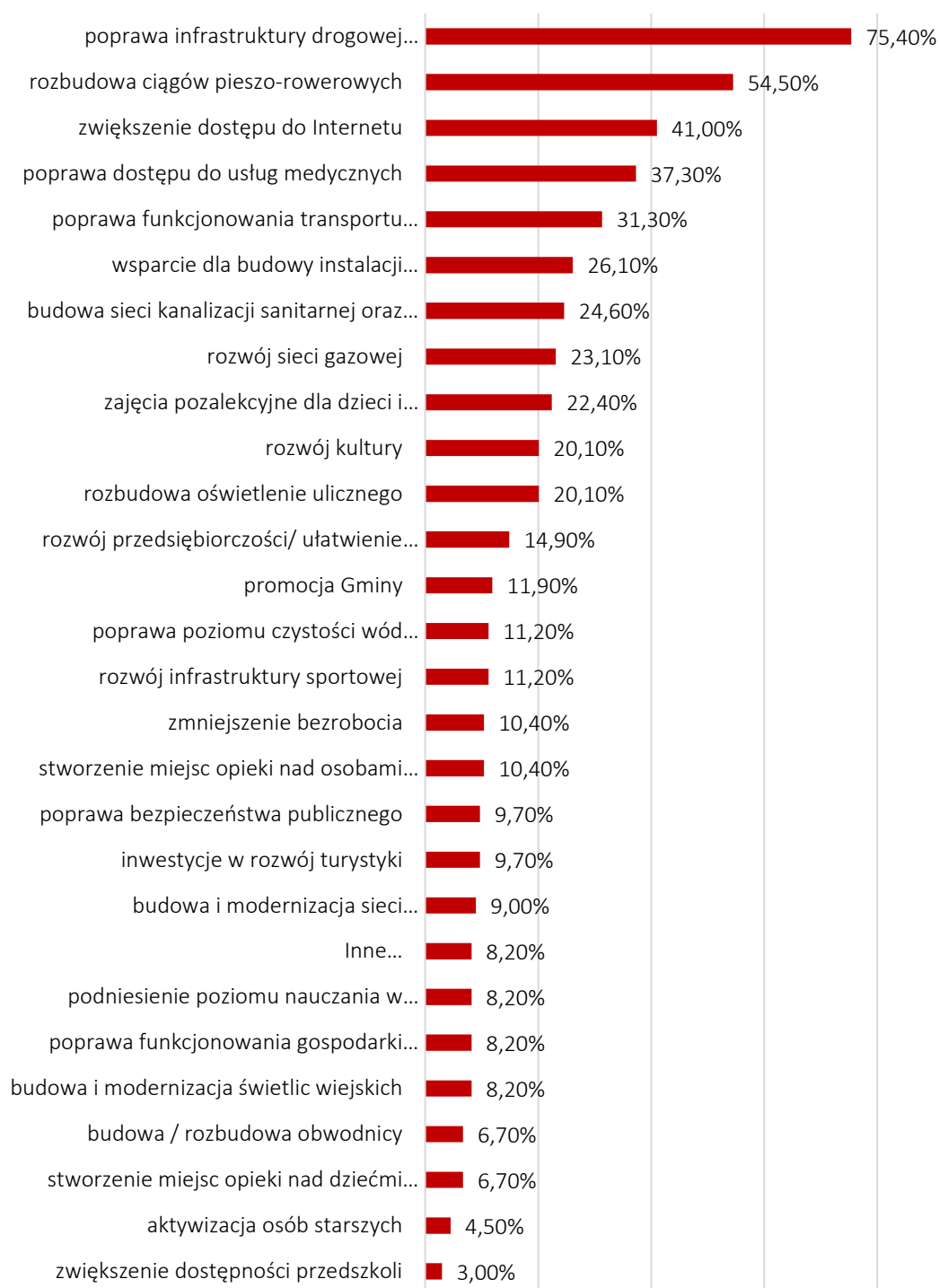
W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy. Wśród najczęściej wskazywanych znalazła się poprawa stanu infrastruktury drogowej (75,40% odpowiedzi) oraz rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych (54,50%). Wśród innych często pojawiających się odpowiedzi wyróżniało się zwiększenie dostępu do Internetu (41%), poprawa dostępu do usług medycznych (37,3%), a także poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego (31,30%).

Duża część ankietowanych uważa, że ważną kwestią jest także wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy (62,10%). Mieszkańcy Gminy Wiskitki wyrazili także duże zainteresowanie budową sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków (24,60%), rozwojem sieci gazowej (23,10%), a także organizacją zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży (22,40%).

Poniżej zamieszczony został szczegółowy wykres przedstawiający poruszone powyżej aspekty, a także inne elementy, o których ocenę zostali poproszeni respondenci.



Rysunek 6 Główne priorytety rozwoju Gminy Wiskitki według ankietowanych



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Ostatnim pytaniem zadany w ankiecie było wskazanie elementu, który miałby zostać wizytówką Gminy. Wskazuje ono również na pożądane priorytety rozwoju według mieszkańców. Najczęściej respondenci wskazywali na walory przyrodnicze oraz czystość Gminy. Dużym atutem może być także infrastruktura drogowa na wysokim poziomie. Mieszkańcy Gminy Wiskitki wskazują także na rozwój infrastruktury czasu wolnego, w tym między innymi podniesienie jakości placów zabaw, a także organizację wydarzeń kulturowych mających na celu podtrzymanie tradycji lokalnych. Respondenci za wizytówkę Gminy uważają także tereny turystyczne i rekreacyjne, a także liczne tereny inwestycyjne i wzrost przedsiębiorczości na terenie Gminy Wiskitki.



Miasto Wiskitki

30 odpowiedzi



Walory przyrodnicze

29 odpowiedzi



Infrastruktura drogowa

20 odpowiedzi



Działania społeczne

19 odpowiedzi

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Wykonana analiza SWOT jest narzędziem analizy strategicznej, która pozwala na porównanie silnych i słabych stron analizowanej jednostki, które wynikają z otoczenia wewnętrznego, a także wyszczególnienie jej szans i zagrożeń z otoczenia zewnętrznego. Wskazana analiza pozwala także na określenie ich wzajemnych powiązań. Poniższą analizę wykonano w oparciu o:

- 1) diagnozę Gminy,
- 2) dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z Gminy oraz ze źródeł zewnętrznych,
- 3) wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w dniach od 30 sierpnia do 26 września 2022 roku,
- 4) wyniki spotkania strategicznego, które odbyło się w dniu 27 czerwca 2022 roku,
- 5) wywiadu pogłębionego przeprowadzonego w dniu 5 października 2022 roku,
- 6) wyniki warsztatów strategicznych, które odbyły się w dniu 20 października 2022 roku.

Analizę SWOT dla Gminy Wiskitki przedstawia poniższe zestawienie.

<i>SILNE STRONY</i>	<i>SŁABE STRONY</i>
• korzystne położenie pomiędzy większymi ośrodkami miejskimi, tj. Łódź, Warszawa, przy jednoczesnym dobrym skomunikowaniu z nimi, zwłaszcza poprzez A2 oraz linię kolejową, wspólnie z wysokimi walorami przyrodniczymi, co może dawać możliwości rozwoju turystyki weekendowej, • dostęp do węzła autostrady A2, która zwiększa dostęp mieszkańców Gminy do rynku pracy oraz oferty usług, • połączenie kolejowe Gminy z dużymi ośrodkami miejskimi, tj. linia kolejowa nr 1 stanowiąca połączenie z Warszawą i Łodzią (czas dojazdu do Warszawy około 1 godz., czas dojazdu do Łodzi około 1 godz. 30 min.) dająca możliwość zwiększenia dostępu do rynku pracy oraz usług w obu aglomeracjach, • historyczne dziedzictwo Gminy wpływające na tożsamość i integrację jej mieszkańców,	• trend starzejącego się społeczeństwa, a w następstwie przyczyni się to między innymi do braku zastępowalności na rynku pracy, • transport zbiorowy niedostosowany do potrzeb mieszkańców, niedający możliwości dojazdu do pracy lub podstawowych usług w siedzibie Gminy i większych pobliskich miejscowościach, • wykluczenie transportowe części miejscowości, • niewielki stopień pokrycia obszaru Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (16,3%) skutkujący realizacją polityki przestrzennej na podstawie decyzji o warunkach zabudowy oraz stwarzający zagrożenia dla ładu przestrzennego, • objęcie 53,3% powierzchni Gminy formami ochrony przyrody co powoduje m.in. ograniczenia rozwoju Gminy pod kątem inwestycyjnym,

- wysoka estetyka przestrzeni miejskiej w Wiskitkach, w tym przede wszystkim walory przyrodnicze, sprzyjające aktywnemu wypoczynkowi na łonie natury,
- bliskość terenów leśnych, obszarów chronionych oraz innych walorów przyrodniczych, które wpływają na rozwój sportu, turystyki i rekreacji oraz ekologiczną wartość Gminy,
- przewaga gleb o III klasie bonitacji stanowiąca podstawę rozwoju działalności rolniczej,
- atrakcyjność inwestycyjna obszaru Gminy z perspektywy niższych cen gruntów i doskonałego położenia przy węźle autostrady A2,
- działalność Ośrodka Doradztwa Rolniczego, który umożliwia poprawę warunków pracy i życia na wsiach oraz pomaga w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich,
- funkcjonowanie na terenie Gminy żłobka oraz przedszkoli, co umożliwia osobom posiadającym dzieci powrót na rynek pracy,
- wysoki standard technicznych szkół podstawowych na terenie Gminy, które wyróżniają się między innymi wysoką jakością infrastruktury teleinformatycznej, specjalistycznymi pracownikami, szeroką bazą sportową oraz dobrze wyposażonymi pracownikami komputerowymi,
- funkcjonowanie Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Wiskitkach wraz z działającymi filiami na terenie Gminy, które organizują wydarzenia kulturalne i zajęcia pozaszkolne dla dzieci i młodzieży,
- funkcjonowanie licznych jednostek OSP zwiększające poczucie bezpieczeństwa
- niska świadomość ekologiczna mieszkańców, przejawiająca się niskim udziałem odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów w Gminie (w 2020 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 32%),
- niewystarczająca infrastruktura pieszo-rowerowa na terenie Gminy, w tym przede wszystkim zbyt mała ilość ścieżek rowerowych,
- niewykorzystany potencjał terenów rekreacyjnych: brak właściwego, bezpiecznego i atrakcyjnego zagospodarowania na terenach zielonych, dający możliwość wykorzystania ich w celach rekreacyjnych i aktywnego wypoczynku przez mieszkańców,
- niski poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy, skutkujący brakiem atrakcyjnych i zróżnicowanych miejsc pracy oraz koniecznością poszukiwania przez mieszkańców zatrudnienia poza miejscem zamieszkania,
- niepodejmowanie się przez Gminę wystarczającej ilości skutecznych działań na rzecz wspierania przedsiębiorczości,
- niewystarczająca dostępność usług na terenie Gminy,
- niewystarczający dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- wysoki udział bezrobotnych w Gminie (wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku w Gminie wynosił 7,3) na tle powiatu (6,8) i województwa (4,6),
- niski poziom skanalizowania Gminy (18%),
- przestarzała sieć wodociągowa z lat 60. i 70., skutkująca licznymi awariami w sezonie zimowym,
- niewielki udział osób korzystających z instalacji gazowej w Gminie (2%),

mieszkańców oraz podnoszących kwalifikacje młodych osób i uczących ich odpowiedzialności za współmieszkańców, • prężne działania podmiotów tzw. trzeciego sektora, w tym Klubu Seniora, które zmniejszają poczucie wykluczenia i pozytywnie wpływają na integrację społeczną, • rozwój działalności na terenie świetlic wiejskich, które sprzyjają nawiązywaniu bliższych relacji sąsiedzkich i zaspokajają potrzeby kulturalne uczestników, • funkcjonowanie gminnego programu wsparcia rodzin wielodzietnych poprzez realizację programu „Karta Dużej Rodziny 3+”,	• brak sieci ciepłowniczej i wynikające z tego duże zapotrzebowanie na paliwa stałe takie jak węgiel, miał i ekogroszek, • niewystarczający dostęp do sieci szerokopasmowej, ograniczony tylko do miejscowości Franciszków, Guzów, Guzów Osada, Jesionka, Miedniewice, Stare Kozłowice oraz Wiskitki, • niskie wyniki z egzaminów w szkołach podstawowych na terenie Gminy – niższe od średniej dla szkół w powiecie i w województwie w ostatnich latach.
---	---

SZANSE	ZAGROŻENIA
• przynależność Gminy do Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, dająca możliwość podniesienia jakości życia mieszkańców dzięki koordynacji planów i działań rozwojowych gmin z terenu ŻOF, • planowana budowa Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej, realizacja, której w konsekwencji przyczyni się do zmniejszenia natężenia ruchu samochodowego w Gminie, • przynależność Gminy do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki” działającej na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, promocji regionu oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – szansa na realizację projektów zintegrowanych oraz możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych przez podmioty publiczne, społeczne i przedsiębiorców,	• zagrożenie dla zrównoważonego rozwoju struktury osadniczej Gminy wynikające z działań podjętych w ramach inwestycji Centralnego Portu Komunikacji i wynikające z tego konieczności przesiedleń mieszkańców, • lokalizacja inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego blisko zabudowy mieszkaniowej oraz obiektów zabytkowych i wynikające z tego utrudnienia oraz zagrożenia przestrzenne, a także podział przestrzenny Gminy, który może spowodować zahamowanie rozwoju Gminy, • potencjalny hałas wynikający z inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego na terenie Gminy, a także wynikające z tego liczne uciążliwości spowodowane długookresowymi pracami,

- inwestycje Centralnego Portu Komunikacyjnego które zwiększą dostępność Gminy i zmniejszą czas przemieszczania się do większych ośrodków miejskich,
 - korzystne położenie pomiędzy większymi ośrodkami miejskimi, przy jednoczesnym dobrym skomunikowaniu z nimi, zwłaszcza poprzez A2 oraz linię kolejową, to także szansa na rozwój Gminy jako spokojnego i czystego miejsca zamieszkania - dla osób gotowych na dojeżdżanie do pracy poza miejscem zamieszkania,
 - silne tendencje urbanizacyjne w Warszawie i poszukiwanie miejsca do zamieszkania poza stolicą: dobrze skomunikowanego, z wysoką jakością podstawowych usług oraz dającego możliwość zakupu mieszkania lub działki,
 - stała współpraca z operatorami sieci gazowych w zakresie zwiększania dostępu mieszkańców do sieci,
 - tworzenie oraz promocja lokalnych produktów przez trzeci sektor umożliwiające wzrost rozpoznawalności Gminy na skalę regionalną.
- zagrożenia środowiskowe wynikające z budowy infrastruktury pod Centralny Port Komunikacyjny w tym lotniska,
 - ograniczenia dostępu do gazu i znaczny wzrost cen paliw stałych, w wyniku czego może zwiększyć się liczba osób palących śmieci w paleniskach domowych, co przyczyni się do zanieczyszczenia środowiska,
 - wzrost wartości wskaźnika inflacji, rosnące ceny paliw, prądu i gazu, stanowiące zagrożenie dla stabilności gminnego budżetu, możliwości realizacji zadań własnych przez Gminę oraz poziomu życia mieszkańców,
 - zjawiska ogólnopolskie i ogólnopolskie wpływające negatywnie na funkcjonowanie samorządu gminnego tj. Covid-19, wojna w Ukrainie.



CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY WISKITKI

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 to dokument, w którym została wykonana diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej oraz społecznej. Zwrócono także szczególną uwagę na mocne oraz słabe strony Gminy, a także na wynikające z jej uwarunkowań zewnętrznych szanse i zagrożenia.

Misja koncentruje się na podstawowych wartościach, którymi kierują się władze Gminy Wiskitki, mieszkańcy oraz wszyscy interesariusze uczestniczący w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie jako nadrzędnych określonych wartości. Zawiera również odpowiedzi na ważne pytania:

- Kim jesteśmy?
- Czym się zajmujemy?
- Co jest naszym priorytetem?

Uwzględniając przyjęte założenia, misja Gminy Wiskitki brzmi następująco:

Gmina Wiskitki – przestrzeń przyjazna mieszkańcom, przedsiębiorcom i turystom.

Wizja stanowi pożądaną obraz przyszłości Gminy, który będzie efektem działań podejmowanych w ramach realizacji strategii. Ukazuje Gminę Wiskitki w perspektywie strategicznej – w 2030 roku, zmienioną poprzez osiągnięcie zamierzonych przez samorząd celów.

Wizja Gminy Wiskitki w 2030 roku to:

Gmina Wiskitki to miejsce o czystym środowisku, przyjazne mieszkańcom, turystom oraz przedsiębiorcom, zapewniające każdemu człowiekowi możliwości pełnego wykorzystania jego potencjału.

Największym potencjałem rozwojowym Gminy Wiskitki są jej mieszkańcy, wobec czego najważniejsze jest zapewnienie im odpowiednich warunków do życia oraz rozwoju. Ponadto zarówno kapitał ludzki, jak też kapitał społeczny są podstawowymi czynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu Gminy Wiskitki, a także jej sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej oraz wszelkich uwarunkowań zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych, określono cele strategiczne, którymi są:

CEL I:	Uporządkowana przestrzeń, wysokiej jakości infrastruktura oraz czyste środowisko przyrodnicze najważniejszymi uwarunkowaniami jakości życia mieszkańców w Gminie Wiskitki.
CEL II:	Gmina Wiskitki atrakcyjnym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej, wykorzystującym swoje położenie oraz potencjał mieszkańców.
CEL III:	Gmina Wiskitki dobrym miejscem do życia, zaspokajającym i kreującym potrzeb swoich mieszkańców oraz dającym im szansę na rozwój.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

CELE STRATEGICZNE:			
CEL I: Uporządkowana przestrzeń, wysokiej jakości infrastruktura oraz czyste środowisko przyrodnicze najważniejszymi uwarunkowaniami jakości życia mieszkańców w Gminie Wiskitki.		CEL II: Gmina Wiskitki atrakcyjnym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej, wykorzystującym swoje położenie oraz potencjał mieszkańców.	CEL III: Gmina Wiskitki dobrym miejscem do życia, zaspokajającym i kreującym potrzeby swoich mieszkańców oraz dającym im szansę na rozwój.
CELE OPERACYJNE:			
1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej	2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy	3.1.	Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej
1.2. Wysoka jakość infrastruktury technicznej	2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego	3.2.	Podniesienie jakości kształcenia oraz poziomu bazy dydaktycznej
1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego		3.3.	Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców
1.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz wysoka jakość przestrzeni społecznej			

Cele strategiczne przedstawione w Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 odwzorują obszary rozwojowe w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Są one od siebie zależne i wzajemnie się przenikają.

Podstawą do podejmowania wszelkich działań zarówno w sferze gospodarczej jak też społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Natomiast zadania, które realizowane będą w zakresie infrastruktury technicznej powinny stanowić podstawę do realizacji zadań w sferze gospodarczej, a także rozwoju usług społecznych. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną również na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni Gminy Wiskitki.



CEL STRATEGICZNY I

Uporządkowana przestrzeń, wysokiej jakości infrastruktura oraz czyste środowisko przyrodnicze najważniejszymi uwarunkowaniami jakości życia mieszkańców w Gminie Wiśkitki.

- 1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej
- 1.2. Wysoka jakość infrastruktury technicznej
- 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego
- 1.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz wysoka jakość przestrzeni społecznej

Pierwszy cel strategiczny dotyczy obszaru, który związany jest z szeroką rozumianą przestrzenią. Istotne jest stworzenie **uporządkowanej przestrzeni**, a więc terenów atrakcyjnych do życia, pracy i wypoczynku.

Na terenie Gminy dostrzega się także konieczność ciągłego **rozwaju infrastruktury**, warunkującej jakość życia mieszkańców. Sformułowane zostały cele operacyjne, których wykonanie ma zapewnić podniesienie jakości infrastruktury technicznej oraz drogowej. Wraz ze wzrostem zapotrzebowania mieszkańców oraz rozwijającą się w Gminie zabudowę, ważna jest rozbudowa oraz modernizacja sieci wodociągowej, a także budowa stacji uzdatniania wody.

Rozbudowa oraz modernizacja dróg w Gminie przyczyni się do zwiększenia spójności przestrzennej poprzez możliwość swobodnego, a zarazem bezpiecznego poruszania się różnymi środkami komunikacyjnymi, w tym także komunikacji zbiorowej. **Budowa tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych** zgodnie z definicją zawartą w „Standardach infrastruktury rowerowej w województwie mazowieckim” wpłynie na polepszenie skomunikowania sołectw oraz pozwoli na zwiększenie aktywności sportowej wśród mieszkańców.

Aby zwiększyć atrakcyjność przestrzeni należy zadbać o **czyste środowisko przyrodnicze**. Gmina podejmuje się działań, których realizacja ma wpłynąć na utrzymanie czystości środowiska naturalnego oraz na zmniejszenie zanieczyszczeń, które emitowane są do środowiska. Przykładem takich działań jest rozwój odnawialnych źródeł energii, który umożliwi utrzymanie dobrej jakości powietrza. Istotnym zagadnieniem jest także podejmowanie działań mających na celu podniesienie edukacji ekologicznej wśród mieszkańców oraz budowanie w nich proekologicznych nawyków.

Wskazany cel strategiczny oraz cele operacyjne stanowiąc będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY I: Uporządkowana przestrzeń, wysokiej jakości infrastruktura oraz czyste środowisko przyrodnicze najważniejszymi uwarunkowaniami jakości życia mieszkańców w Gminie Wiskitki.			
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej	- Modernizacja i rozbudowa sieci dróg na terenie Gminy; - Współpraca z Zarządem Dróg Powiatowych i Wojewódzkich w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci dróg na terenie Gminy; - Budowa obwodnicy Wiskitek będąca częścią Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej; - Zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego poprzez modernizację oświetlenia ulicznego i tworzenie aktywnych przejść dla pieszych; - Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży z zakresu mobilności i bezpieczeństwa w ruchu drogowym; - Zaspokojenie potrzeb komunikacyjnych mieszkańców poprzez zwiększenie liczby połączeń transportu zbiorowego;	- Rozbudowa i poprawa stanu sieci drogowej, - Zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego na terenie Gminy, - Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, rowerowego oraz pieszego, - Zwiększenie wykorzystania roweru jako środka komunikacji, - Poprawa dostępności komunikacyjnej Gminy, - Poprawa organizacji ruchu w Gminie, - Zminimalizowanie liczby negatywnych skutków wypadków komunikacyjnych, - Dobrze rozwinięty i przyjazny środowisku transport publiczny, - Zmniejszenie emisji CO₂ do atmosfery,	- Długość wybudowanych dróg (km) - Długość wyremontowanych dróg (km) - Liczba nowych punktów oświetlenia (szt.) - Liczba stworzonych aktywnych przejść dla pieszych (szt.) - Dobowa liczba połączeń międzygminnych (szt.) - Liczba środków transportu komunikacji publicznej oferowana na terenie Gminy (szt.) - Liczba połączeń zapewniających dojazd mieszkańców do siedziby Gminy (szt.) - Długość wybudowanych tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych (km) - Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej (os.)

	• Budowa tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych łączących Gminę Wiskitki z gminami sąsiadującymi, a tym samym zwiększenie stopnia atrakcyjności Gminy; • Utworzenie szlaków rowerowych na terenie Gminy poprowadzonych wzdłuż obiektów dziedzictwa kulturowego, a także Parku Bolimowskiego; • zapewnienie spójności tras rowerowych zgodnie z dokumentem „Standardy infrastruktury rowerowej w województwie mazowieckim”		
1.2 Wysoka jakość infrastruktury technicznej	• Rozbudowa sieci wodociągowej i dostosowanie jej do zwiększających się potrzeb mieszkańców i rozwijającej się zabudowy; • Budowa Stacji Uzdatniania Wody wraz z nowymi ujęciami; • Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej ze szczególnym uwzględnieniem wymiany wodociągu AC; • Dbłość o urządzenia melioracyjne poprzez ich systematyczną konserwację;	• Zwiększenie wydajności sieci wodno-kanalizacyjnej, bezpieczeństwa dostaw i jakości dostarczanej wody, • Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb dzięki uporządkowanej gospodarce kanalizacyjnej, • Polepszenie jakości środowiska poprzez organizację wydarzeń proekologicznych oraz zwiększenie liczby obiektów ogrzewanych gazem, • Zwiększenie dostępności Internetu szerokopasmowego do zwiększających się potrzeb mieszkańców Gminy,	• Długość wybudowanej sieci wodociągowej (km) • Liczba nowopowstałych stacji uzdatniania wody (szt.) • Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej (km) • Udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej (%) • Ilość przeprowadzonych działań konserwacyjnych (szt.) • Ilość przeprowadzonych kontroli gospodarowania wodami (szt.)

	• Dbłość o czystość rzek i cieków wodnych poprzez kontrole gospodarowania wodami, akcje sprzątnia oraz edukację; • Rozbudowa sieci kanalizacyjnej, podłączenie do sieci kolejnych miejscowości; • Rozbudowa sieci gazowej do zwiększających się potrzeb mieszkańców; • Zwiększenie dostępności Internetu szerokopasmowego;		• Ilość zorganizowanych akcji proekologicznych (szt.) • Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km) • Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (%) • Udział mieszkańców korzystających z sieci gazowej (%) • Długość wybudowanej sieci gazowej (km) • Udział mieszkańców korzystających z Internetu szerokopasmowego (%)
1.3 Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	• Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii w Gminie; • Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem przy jednoczesnym wsparciu finansowym mieszkańców przez Gminę w celu zakupu oraz montażu instalacji fotowoltaicznych; • Termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim budynku Urzędu Miasta i Gminy wraz ze zmianą źródła ciepła oraz wykorzystaniem OZE;	• Zwiększenie liczby gospodarstw domowych oraz budynków użyteczności publicznej ogrzewanych ekologicznymi źródłami ciepła, • Poprawa efektywności energetycznej Gminy, • Wzrost popularności alternatywnych źródeł energii i zwiększenie ilości energii wyprodukowanej dzięki OZE, • Zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza wywołanych emisją z indywidualnych palenisk, • Redukcja masy odpadów wyprodukowanych przez jednego mieszkańca,	• Liczba utworzonych alternatywnych źródeł energii cieplnej na terenie Gminy (szt.) • Liczba przedsięwzięć zorganizowanych na rzecz upowszechniania edukacji ekologicznej (szt.) • Udział odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem (%) • Wskaźniki recyklingu wybranych frakcji odpadów (%) • Ilość zebranych odpadów w ciągu roku (Mg)

	• Promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania wiedzy z dziedziny ekologii, w tym zasad działania i wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród różnych grup społecznych (uczniów, przedsiębiorców, grup zawodowych itp.); • Zapewnienie wszystkim mieszkańcom edukacji w zakresie gospodarki odpadami, w tym zasad i znaczenia segregacji odpadów; • Utworzenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych;	• Wzrost udziału odpadów segregowanych w ogólnej ilości odpadów, • Poprawa stanu środowiska naturalnego wynikająca z racjonalnego gospodarowania odpadami,	• Liczba Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (szt.)
1.4 Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz wysoka jakość przestrzeni społecznej	• Partycypacyjne zarządzanie przestrzenią miejską przy udziale i zaangażowaniu interesariuszy na rzecz poprawy jakości życia w Gminie; • Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z przyspieszeniem procesu tworzenia nowych planów; • Racjonalna gospodarka zasobem mieszkaniowym, w tym poprawa stanu technicznego lokali;	• Przestrzeń miejska współtworzona z mieszkańcami dzięki partycypacyjnemu zarządzaniu i wykorzystaniu nowoczesnego narzędzia do konsultacji społecznych, • Zapewnienie harmonii pomiędzy różnymi elementami składowymi przestrzeni, • Poprawa ładu przestrzennego w Gminie, • Bieżąca inwentaryzacja i poprawność zapisów MPZP oraz Studium do aktualnych potrzeb i możliwości Gminy, • Poprawa sposobu gospodarowania zasobem mieszkaniowym Gminy i dobry stan techniczny lokali.	• Pokrycie powierzchni Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w stosunku do powierzchni Gminy (%) • Liczba zmodernizowanych technicznie lokali (szt.)

CEL STRATEGICZNY II

Gmina Wiskitki atrakcyjnym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej, wykorzystującym swoje położenie oraz potencjał mieszkańców.

2.1 Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy

2.2 Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego

Rozwój gospodarczy jest bezpośrednio powiązany z poziomem przedsiębiorczości. Aby Gmina mogła się swobodnie i prężnie rozwijać należy stworzyć **odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej**. Przyczyni się do tego między innymi wprowadzenie ulg podatkowych oraz stała aktualizacja witryny internetowej na stronie Gminy dotyczącej przedsiębiorców.

Duże znaczenie w pobudzeniu aktywności zawodowej wśród mieszkańców będzie miała także organizacja kursów i szkoleń umożliwiających między innymi podniesienie kwalifikacji zawodowych. Podjęte działania przyczynią się do napływu na teren Gminy nowych przedsiębiorców, a także przysłużą się już funkcjonującym firmom. Tym samym zmniejszy się poziom bezrobocia i wzrośnie atrakcyjność inwestycyjna Gminy oraz lokalnego rynku pracy.

Gmina posiada także **potencjał turystyczny**, wynikający z występujących na jej terenie bogactw przyrodniczych, do których można zaliczyć między innymi położenie w Bolimowskim Parku Krajobrazowym. Konieczny jest zatem rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej, w tym infrastruktury umożliwiającej korzystanie z zasobów przyrody poprzez rozwój szlaków turystycznych na terenie Gminy. Duże znaczenie posiada także dziedzictwo kulturowe oraz liczne produkty regionalne, które mogłyby stać się wizytówką Gminy.

Powyższe cele operacyjne stanowią będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY II: Gmina Wiskitki atrakcyjnym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej, wykorzystującym swoje położenie oraz potencjał mieszkańców.			
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy	• Tworzenie przyjaznych warunków do podejmowania działalności gospodarczej na terenie Gminy; • Rozwijanie systemów wsparcia dla przedsiębiorców między innymi poprzez obniżenie podatków i opłat lokalnych oraz stałą aktualizację witryny internetowej dotyczącej przedsiębiorców na stronie Gminy; • Współpraca międzysektorowa pomiędzy samorządem a przedsiębiorcami, między innymi poprzez organizację szkoleń, stworzenie platformy wymiany informacji; • Organizacja kursów i szkoleń dla mieszkańców;	• Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej w Gminie, • Zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy, • Wzrost poziomu przedsiębiorczości mieszkańców, • Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego na terenie Gminy, • Zmniejszenie bezrobocia, • Wzrost świadomości mieszkańców dotyczącej kierunków kształcenia i rozwoju działalności gospodarczej,	• Liczba przedsiębiorców korzystających z systemu ulg i zachęt (szt.) • Udział bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (%) • Liczba nowych podmiotów gospodarczych na terenie gminy (szt.) • Liczba spotkań/wydarzeń organizowanych w partnerstwie przedsiębiorców (szt.)
2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego	• Powstanie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych w Gminie, zwłaszcza w otoczeniu stawu Cegielnia; • Budowa pieszo-rowerowego szlaku turystycznego łączącego elementy dziedzictwa kulturowego występującego na terenie Gminy;	• Zapewnienie oferty spełniającej oczekiwania nowoczesnego turysty, • Zapewnienie atrakcyjnej przestrzeni oraz miejsc do spędzania wolnego czasu mieszkańcom oraz przyjezdnym, • Rozszerzenie oferty turystycznej, • Rozwój bazy noclegowej oraz zaplecza gastronomicznego na terenie Gminy,	• Liczba atrakcji turystycznych na terenie Gminy (szt.) • Liczba osób korzystających z nowopowstałych terenów rekreacyjnych (os.) • Długość nowopowstałego szlaku turystycznego (km)

	• Rozwój bazy rekreacyjno-turystycznej (w tym noclegowej oraz gastronomicznej poprzez odpowiednie przygotowanie terenów inwestycyjnych) i wzrost dostępu do terenów rekreacyjno-turystycznych oraz różnych form spędzania wolnego czasu; • Kształtowanie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej poprzez organizację wydarzeń kulturalnych dotyczących dziedzictwa kulturowego;	• Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie lokalnych tradycji.	• Liczba przeprowadzonych projektów edukacyjnych na temat regionalnego dziedzictwa (szt.)
--	---	--	---

CEL STRATEGICZNY III

Gmina Wiskitki dobrym miejscem do życia, zaspokajającym i kreującym potrzeby swoich mieszkańców oraz dającym im szansę na rozwój.

3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej

3.2. Podniesienie jakości kształcenia oraz poziomu bazy dydaktycznej

3.3. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców

Trzeci cel strategiczny koncentruje się na potrzebach mieszkańców w zakresie dostępu do kultury, potrzebach edukacyjnych, socjalnych, a także zdrowotnych. Wskazany cel obejmuje działania, które przyczynią się do stworzenia **atrakcyjnego miejsca do życia**.

Aby w pełni zaspokoić potrzeby mieszkańców i zapewnić rozwój kultury konieczne jest zapewnienie niezbędnej infrastruktury. W tym celu niezbędne będzie **stworzenie nowych obiektów kulturalnych oraz sportowych**. W Gminie zwiększy się liczba zajęć oraz wydarzeń kulturalnych, które zostaną dostosowane do potrzeb osób z różnych grup wiekowych: dzieci, młodzieży, osób dorosłych, a także seniorów. Na terenie Gminy powstanie Centrum Kultury, którego utworzenie wpłynie pozytywnie na skupienie gminnej oferty kulturalnej.

Istotne jest także zapewnienie **odpowiedniej jakości oferty edukacyjnej**. Aby podnieść wzrost poziomu nauczania ważne jest, aby zapewnić odpowiednią jakość infrastruktury szkolnej i bazy dydaktycznej. Zapewnienie odpowiedniej oferty zajęć pozalekcyjnych spowoduje rozwój zainteresowań dzieci i młodzieży w różnych dziedzinach i pozwoli im na poszerzenie swoich horyzontów i bardziej świadomy wybór dalszej drogi zawodowej.

Ważne jest także, aby zapewnić mieszkańcom Gminy Wiskitki **dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych**, zarówno o charakterze podstawowym, jak też specjalistycznym. Należy jednak pamiętać, że opieka medyczna to nie tylko dostęp do szerokiej oferty medycznej, ale także profilaktyka zdrowotna oraz podnoszenie świadomości mieszkańców dotyczącej zdrowego stylu życia.

Duże znaczenie posiada także **dostosowanie oferty pomocy społecznej do potrzeb mieszkańców**, a przede wszystkim do osób ze szczególnymi potrzebami, osób starszych oraz niesamodzielných. W tym celu w budynkach użyteczności publicznej zostaną przeprowadzone prace mające na celu zlikwidowanie barier architektonicznych. Należy także podjąć działania mające na celu udzielenia pomocy w wyjściu z trudnych sytuacji życiowych, w tym celu na terenie Gminy powstaną nowe obiekty komunalne. Udostępnienie mieszkań dla osób znajdujących się w ciężkiej sytuacji życiowej pozwoli im między innymi na usamodzielnienie się.

Powyższe cele operacyjne stanowią będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY III: Gmina Wiskitki dobrym miejscem do życia, zaspokajającym i kreującym potrzeby swoich mieszkańców oraz dającym im szansę na rozwój.			
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
3.1 Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej	- Powstanie Centrum Kultury w Wiskitkach, z rozbudowaną bazą infrastrukturalną i salą widowiskową; - Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie organizacji szerokiej oferty kulturalnej i sportowej; - Rozwój Klubu Seniora umożliwiającego integrację osób starszych; - Tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku poprzez powstanie świetlic wiejskich; - Utworzenie stanowiska Gminnego Animatora Sportu, który pozytywnie wpłynie na rozwój rekreacji wśród użytkowników; - Organizacja wydarzeń sportowych, takich jak turnieje lokalne oraz mistrzostwa sołectw mających na celu integrację mieszkańców Gminy;	- Aktywizacja i integracja mieszkańców Gminy, - Rozwój oferty kulturalnej na terenie Gminy, - Zwiększenie atrakcyjności i różnorodności oferty kulturalnej, - Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, - Usprawnienie funkcjonowania jednostek kulturalnych, - Wzrost rozpoznawalności oferty kulturalnej wśród mieszkańców, - Wzrost liczby osób korzystających z oferty kulturalnej.	- Liczba nowopowstałych Centrum Kultury (szt.) - Liczba powstałych świetlic wiejskich (szt.) - Liczba miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych (szt.) - Liczba przedsięwzięć w zakresie wzbogacenia oferty kulturalnej (szt.) - Liczba przedsięwzięć w zakresie promocji oferty kulturalnej (szt.) - Liczba użytkowników/uczestników działań jednostek kulturalnych (os.)

3.2 Podniesienie jakości kształcenia oraz poziomu bazy dydaktycznej	• Modernizacja placówek oświatowych (w tym modernizacja bazy sportowej, monitoringu szkolnego, placów zabaw); • Organizacja zajęć ogólnorozwojowych dla dzieci i młodzieży; • Doposażenie bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy; • Poprawa jakości oraz efektywności kształcenia poprzez wsparcie innowacyjnych i włączających form rozwoju uczniów oraz kadry nauczycielskiej; • Wsparcie psychologiczne dla dzieci i rodziców, którzy zmagają się z problemami; • Organizacja szkoleń ogólnorozwojowych dla uczniów kończących szkoły podstawowe; • Zwiększenie dostępności placówek przedszkolnych poprzez rozwój punktów przedszkolnych;	• Poprawa stanu infrastruktury szkolnej oraz warunków nauczania w szkołach podstawowych i przedszkolach, • Wielopłaszczyznowy rozwój dzieci, pod kątem edukacyjnym oraz psychologiczno-pedagogicznym, • Zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, lepsze przygotowanie do wyboru drogi edukacyjnej i zawodowej, • Poprawa jakości kształcenia w miejskich placówkach edukacyjnych, • Zwiększenie ilości dzieci objętych opieką przedszkolną.	• Liczba doposażonych placówek edukacyjnych (szt.) • Liczba zmodernizowanych obiektów kulturalnych i edukacyjnych na terenie Gminy (szt.) • Liczba zrealizowanych projektów rozszerzających ofertę edukacyjną (szt.) • Ilość godzin zmodyfikowanych/wdrożonych zajęć pozalekcyjnych (h) • Liczba szkoleń dla rad pedagogicznych (szt.) • Liczba etatów psychologów zatrudnionych w szkołach (etat) • Liczba dzieci objętych opieką przedszkolną (os.)
3.3 Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców	• Organizacja wydarzeń mających na celu wzrost świadomości mieszkańców na temat profilaktyki zdrowotnej; • Stworzenie możliwości uczestnictwa mieszkańców w systematycznych, specjalistycznych badaniach profilaktycznych po-	• Zwiększenie stopnia świadomości mieszkańców w zakresie dbałości o zdrowie, kondycję fizyczną i konieczność profilaktyki zdrowotnej, • Poprawa funkcjonowania rodzin w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, • Zwiększenie dostępności obiektów i budynków gminnych oraz usług	• Liczba zrealizowanych programów profilaktyczno-zdrowotnych (szt.) • Liczba mieszkańców biorących udział w programach profilaktyki zdrowotnej (os.) • Liczba przeprowadzonych badań w ramach zewnętrznej współpracy Gminy (szt.)

	przez współpracę Gminy z firmami medycznymi oraz udział gminy w programach profilaktycznych prowadzonych przez samorząd szczebla powiatowego i wojewódzkiego; • Poprawa stanu technicznego mieszkań komunalnych; • Budowa nowych obiektów komunalnych na terenie Gminy; • Dostępność obiektów samorządowych i usług publicznych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami; • Zwiększenie współpracy Gminy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej poprzez organizację projektów społecznych mających na celu zlikwidowanie barier społecznych oraz przeciwdziałających wykluczeniu wśród mieszkańców Gminy.	gminnych dla osób ze szczególnymi potrzebami, • Zwiększenie samodzielności osób ze szczególnymi potrzebami, • Umożliwienie udziału w życiu społecznym i publicznym osób ze specjalnymi potrzebami, • Zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • Wzrost dostępności mieszkań komunalnych w Gminie.	• Liczba wyremontowanych mieszkań komunalnych (szt.) • Liczba nowych obiektów komunalnych (szt.) • Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na terenie Gminy (szt.) • Liczba przeprowadzonych wydarzeń we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej (szt.)
--	--	--	---

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Wiskitki

Duże znaczenie w strukturze przestrzennej Gminy ma infrastruktura drogowa, wśród której najważniejsze znaczenie odgrywa autostrada A2 przebiegająca przez centralną część Gminy i dzieląca ją na część północną i południową. Istotną rolę odgrywa także droga krajowa nr 50 której trasa przebiega przez Ciechanów – Płońsk – Wyszogród – Sochaczew – Mszczonów – Grójec – Góra Kalwaria – Kołbiel – Mińsk Mazowiecki – Łochów – Ostrów Mazowiecka. Ponadto, w południowej części Gminy przebiega linia kolejowa nr 1 relacji Warszawa – Katowice.

Realizacja wyznaczonych celów przyczyni się do poprawy dróg na terenie Gminy oraz zwiększy bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego. Ponadto w wyniku realizacji działań w Gminie nastąpi poprawa oraz rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej.

Ponadto na terenie Gminy Wiskitki planowane jest inwestycja Centralnego Portu Komunikacyjnego. Przedsięwzięcie to zlokalizowane będzie w północnej części Gminy i będzie obejmowało między innymi budowę węzła kolejowego wraz z licznymi wiaduktami kolejowymi. Dodatkowo wzdłuż planowanej linii kolejowej projektowana jest droga. Inwestycja Centralnego Portu Komunikacyjnego zakłada także budowę lotniska na terenie Gminy Wiskitki. Tak duża inwestycja wymaga także rozbudowy sieci wodociągowej, linii elektroenergetycznej oraz przełożenia rowu melioracyjnego.

Gmina Wiskitki wchodzi w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻOF), który zrzesza 15 jednostek samorządu terytorialnego. Celem utworzenia Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego była integracja gmin z subregionu żyrardowskiego oraz wykorzystanie ich potencjału, aby poprzez realizację wspólnych projektów skutecznie podejmować wyzwania, niwelować bariery rozwojowe i wzmacniać potencjał społeczno-gospodarczy, czego efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców.

Zgodnie z Planem Działań Innego Instrumentu Terytorialnego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 planowana jest między innymi budowa obwodnicy Wiskitek, która będzie stanowiła część Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej. W czasie opracowywania niniejszego dokumentu trwają prace nad opracowaniem przebiegu trasy. Ponadto W ramach Planu Działań Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 dla Gminy Wiskitki zaplanowano także między innymi rozwój OZE, rozbudowę sieci instalacji sanitarnych, rozbudowa Szkoły Podstawowej we Franciszkowie, a także rozbudowa Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki oraz utworzenie centrum aktywności w miejscowości Jesionka.

Podstawową jednostką administracyjną w Gminie jest miejscowość Wiskitki położona we wschodniej części Gminy, gdzie dominuje zabudowa jednorodzinna. W centrum miasta zlokalizowane są pojedyncze budynki zabudowy wielorodzinnej, a także nieliczne budynki handlowo-usługowe. Zabudowa przemysłowo-składowa znajduje się w północnej części Wiskitek, ponadto wysoko rozwiniętą funkcją przemysłową odznacza się Guzów położone we wschodniej części

Gminy. W całkowitej strukturze dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, która rozproszona jest na terenie całej Gminy. Natomiast jej największe skupienie poza Wiskitkami można zauważyć w południowej części Gminy, gdzie znajduje się wieś Franciszków oraz Jesionka.

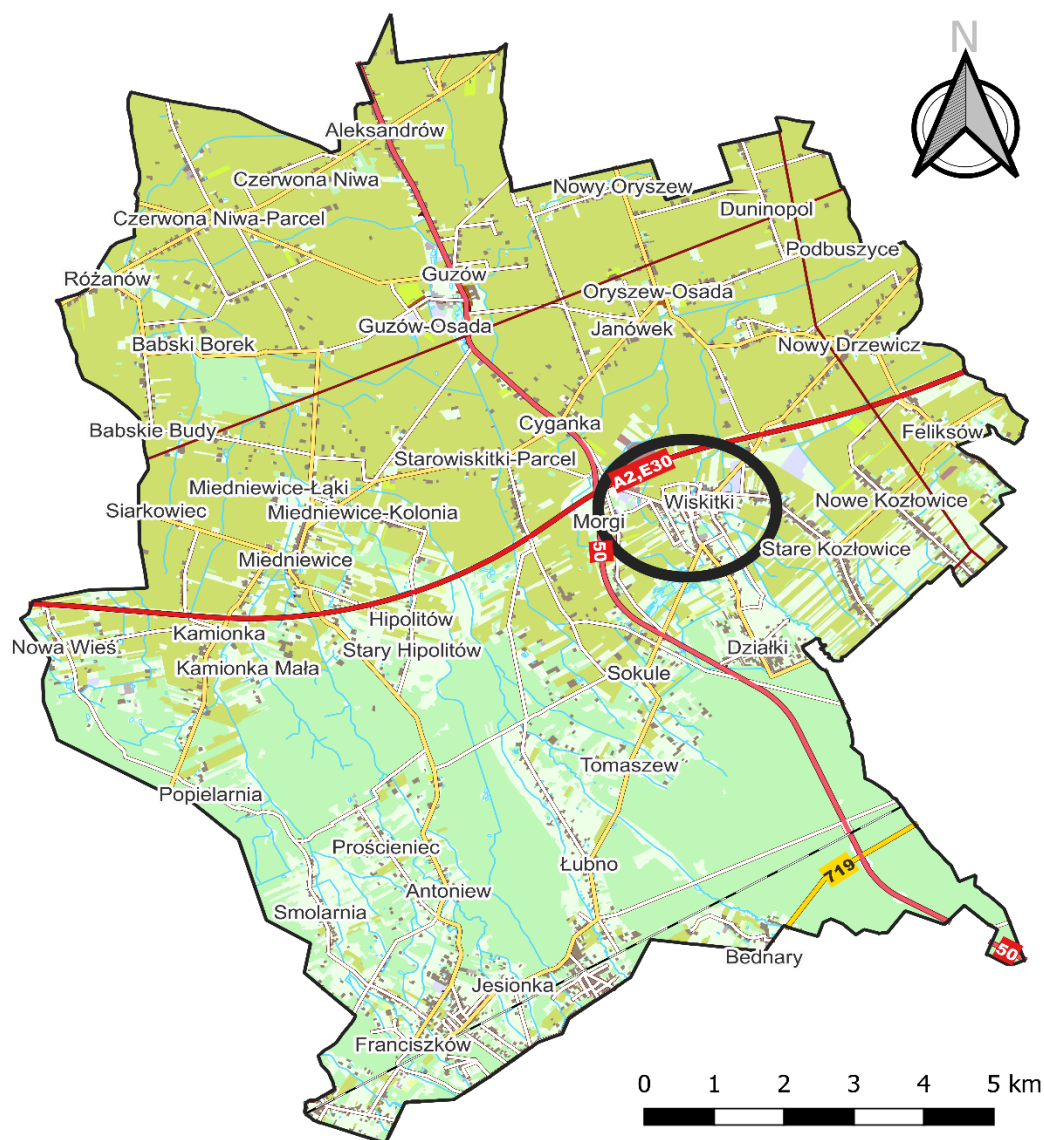
W całkowitej strukturze użytkowanie gruntów w Gminie Wiskitki użytki rolne zajmują aż 73,6% co oznacza, że jest to Gmina o charakterze rolniczym. Większość jej obszaru stanowią uprawy zlokalizowane na gruntach ornych, położonych przede wszystkim w północnej części Gminy. Natomiast na południu tereny pokryte są głównie przez lasy oraz tereny zadrzewione i zakrzewione. Wynika to z obecności na wskazanym terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, a także Obszaru Chronionego Krajobrazu, na terenie którego występuje korytarz ekologiczny. Ponadto w południowej części Gminy zlokalizowane są liczne użytki ekologiczne.

Szczególną uwagę należy zwrócić na występujące obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które zlokalizowane są wzdłuż rzeki Sucha oraz rzeki Pisia, będące prawym dopływem Bzury, a jednocześnie będące głównymi rzekami występującymi w Gminie Wiskitki. Wśród terenów zagrożonych powodzią znajdują się wsie Miedniewice, Różanów oraz zachodnia część miasta Wiskitki.

W wyniku realizacji celów zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki zwiększy się w Gminie obszar przeznaczony pod inwestycje sportowo-rekreacyjne oraz kulturalne. Powstaną liczne trasy rowerowe, ciągi pieszo-rowerowe oraz świetlice wiejskie. W przestrzeni Gminy pojawi się także Centrum Kultury.

Dokładny model struktury funkcjonalno-przestrzennej został przedstawiony na poniższych mapach.

Rysunek 7 Pokrycie i użytkowanie terenu w Gminie Wiskitki

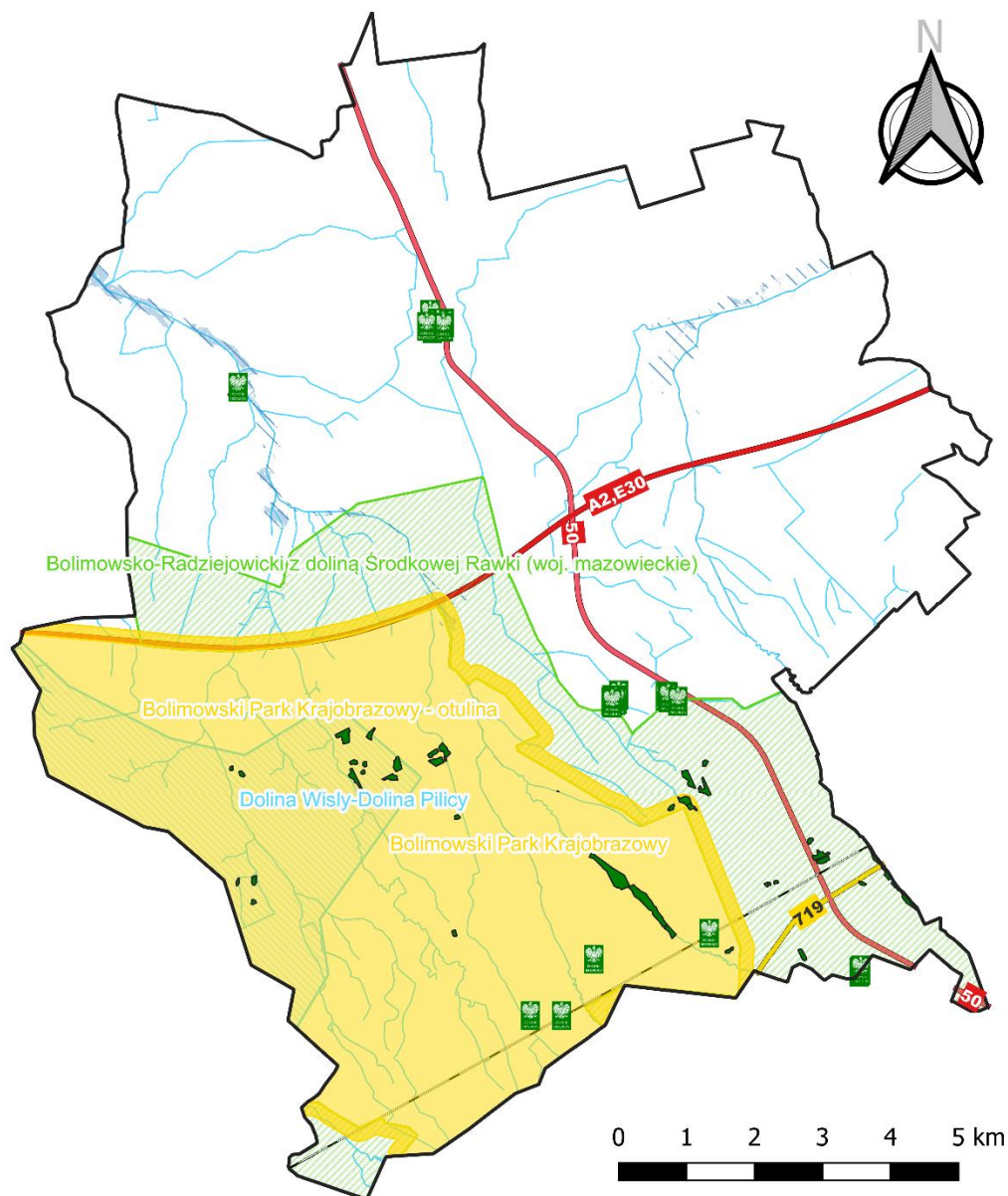


Legenda

- | | |
|--------------------------|-------------------------------|
| Gmina Wiskitki | zabudowa wielorodzinna |
| ośrodek lokalny | zabudowa jednorodzinna |
| linia wysokiego napięcia | zabudowa przemysłowo-składowa |
| tor lub zespół torów | zabudowa handlowo-usługowa |
| droga | pozostała zabudowa |
| autostrada | rośliność trawiasta |
| krajowa | uprawa na gruntach ornych |
| wojewódzka | uprawa trwała |
| powiatowa | rośliność krzewiasta |
| gminna | tereny leśne i zadrzewione |
| cieki wodne | teren niezabudowany |
| wody powierzchniowe | |

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k

Rysunek 8 Wybrane elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej



Legenda

formy ochrony przyrody

Pomniki Przyrody

użytki ekologiczne

Bolimowski Park Krajobrazowy

Bolimowski Park Krajobrazowy - otulina

Bolimowsko-Radziejowski Obszar Chronionego Krajobrazu z doliną Środkowej Rawki

korytarz ekologiczny Dolina Wisły-Dolina Pilicy

obszary szczególnego zagrożenia powodzią

obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%

obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%

rzeka i strumień

tor lub zespół torów

droga

autostrada

krajowa

wojewódzka

Gmina Wiskitki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k

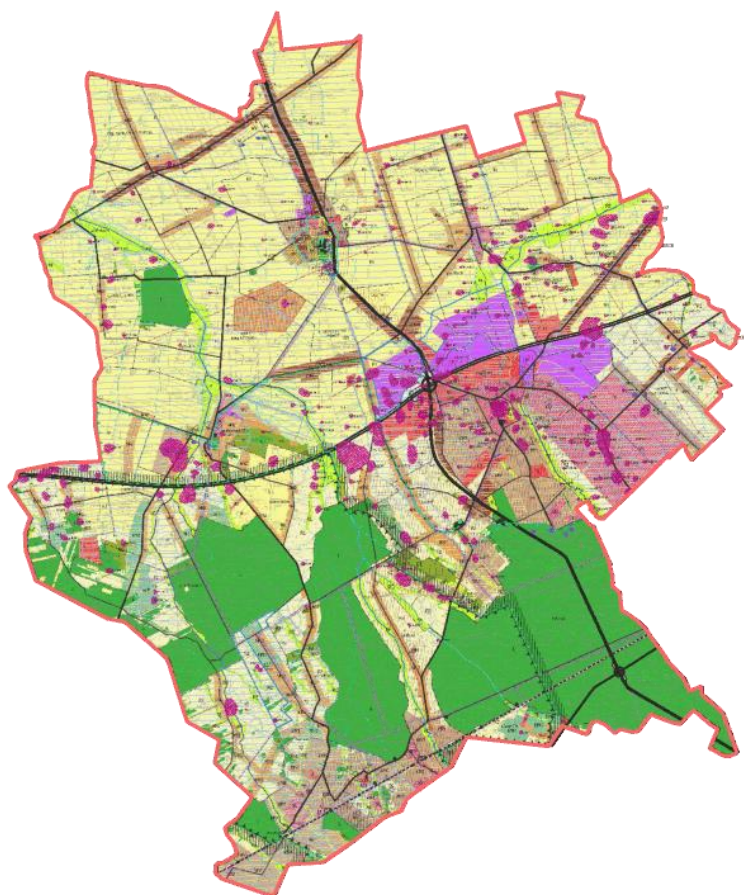
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Nadrzędnym dokumentem planistycznym w Gminie jest **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki** przyjęte uchwałą nr 44/XXXIV/14 Rady Gminy Wiskitki z dnia 11 sierpnia 2014 z późniejszymi zmianami przyjętymi uchwałą nr 19/XXVII/21 Rady Miasta i Gminy Wiskitki z dnia 26 lutego 2021 roku.

Dokument wskazuje priorytety rozwojowe Gminy, do których zaliczamy stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju gospodarczego poprzez aktywizację funkcji gospodarczych, a także uwzględnienie atutu jakim jest położenie Gminy oraz wskazuje na potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego.

Głównym celem polityki przestrzennej w Gminie Wiskitki wskazanym w studium jest stworzenie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju Gminy, jednocześnie istotne jest zachowanie niezbędnego komfortu przestrzennego, wartości kulturowych oraz przyrodniczych, które prowadzą do polepszenia standardu życia wśród lokalnej społeczności.

Rysunek 9 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki



Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wiskitki

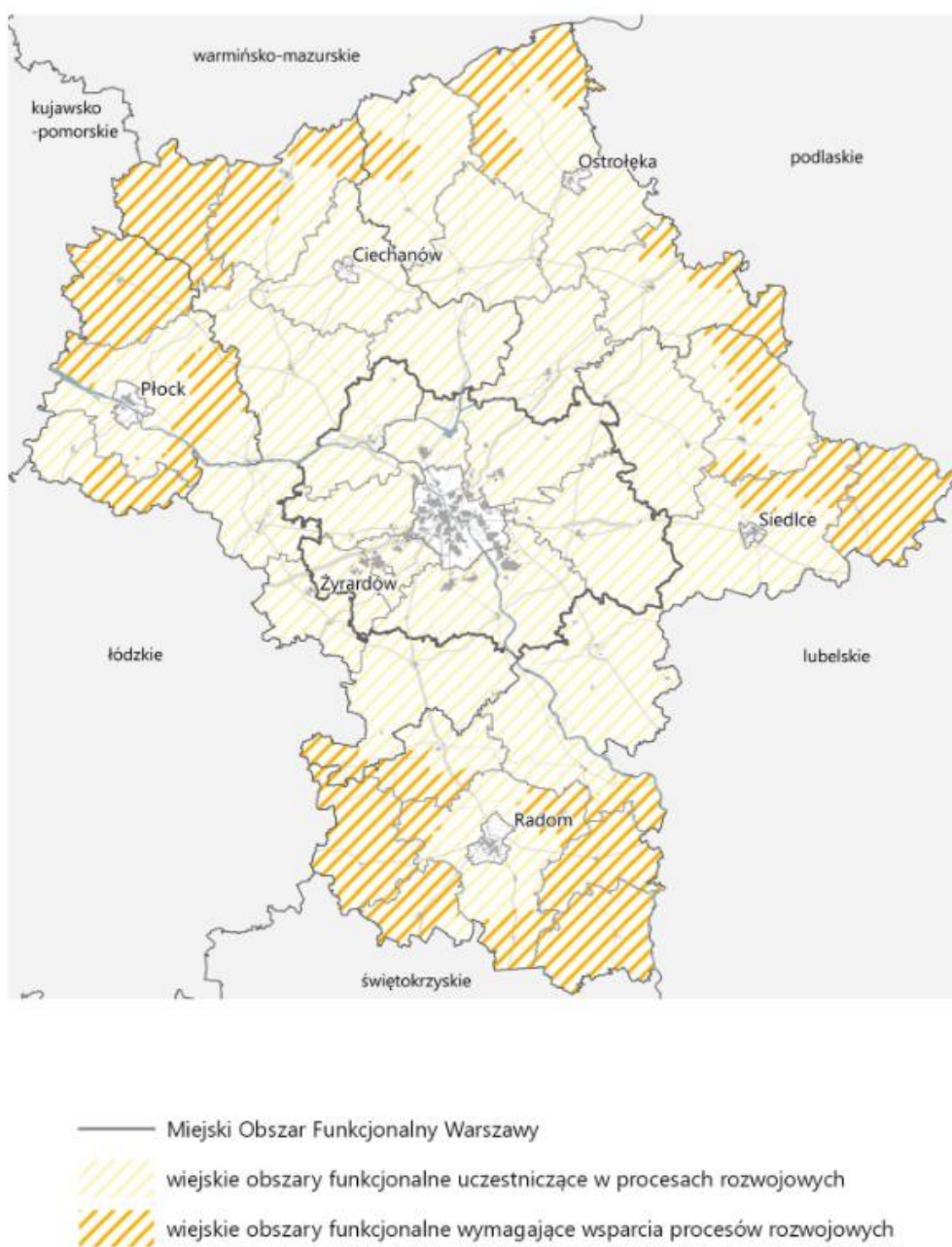
Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy wynikają z istniejących uwarunkowań przestrzenno-gospodarczych, zamierzeń i działań inwestycyjnych Gminy oraz dokumentów planistycznych szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Studium wyznacza takie strefy funkcjonalne jak:

- Strefa produkcji rolnej (R):
 - a) Obszary rolnicze położone w kompleksach żyznych gleb (R1),
 - b) Obszary rolnicze (R2),
 - c) Obszary urządzeń obsługi produkcji rolnej (R3),
 - d) Obszary urządzeń obsługi produkcji rolnej z docelowym przekształceniem w kierunku terenów zabudowy mieszkaniowej (R4),
- Strefa produkcji leśnej (L),
- Strefa rolna z możliwością zalesień (R/L),
- Strefa ekologiczna (RE):
 - a) Obszary korytarzy ekologicznych, użytków zielonych i lasów wzdłuż cieków wodnych do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu (RE),
 - b) Tereny zieleni parkowej (ZP),
 - c) Tereny cmentarzy (ZC),
- Strefa wód powierzchniowych śródlądowych (W),
- Strefa mieszkaniowa (MN):
 - a) Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usług nieuciążliwych (w tym usług użyteczności publicznej) z zachowaniem istniejącej zabudowy zagrodowej (MN1),
 - b) Obszary zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług (MN2),
 - c) Obszary ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem zabudowy rekreacyjnej, usług turystycznych (agroturystyki) oraz usług nieuciążliwych (MN3),
- Strefa mieszkaniowo-usługowa (MU),
- Strefa usługowo-mieszkaniowa (U/MN),
- Strefa usługowa (U),
- Strefa rekreacyjna (US),
- Strefa rozwoju wielofunkcyjnego w kierunku aktywności funkcji gospodarczych (UP) – obejmuje tereny położone we wsiach: Wiskitki, Nowy Drzewicz, Starowiskitki, Starowiskitki Parcel, Cyganka, Guzów, Guzów Cukrownia. Obecnie w obszarze tym znajdują się w większości tereny rolne.
- Strefa rozwoju wielofunkcyjnego w kierunku aktywności funkcji gospodarczych (P) – obszary rozwoju wielofunkcyjnego w kierunku aktywności funkcji gospodarczych, tereny usługowo-produkcyjne, tereny składów i magazynów, usług, zamieszkania zbiorowego, obsługi komunikacyjnej i innych.

Zgodnie z obowiązującą w Polsce **klasyfikacją NUTS** wprowadzoną 1 stycznia 2018, roku Gmina Wiskitki znajduje się w regionie Mazowieckim regionalnym (NUTS 2) i w podregionie Żyrardowskim (NUTS 3).

Według **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego** Gmina Wiskitki przynależy do **wiejskiego obszaru funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych**. Teren ten scharakteryzowano w Planie jako obszary, które są ściśle powiązane z najważniejszymi ośrodkami miejskimi regionu jednak występuje na nich zjawisko suburbanizacji oraz stopniowego zatraćania ich wiejskiego charakteru.

Rysunek 10 Obszary Funkcjonalne Województwa Mazowieckiego



Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Gmina należy także do **obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, suszą oraz usuwiskami**. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego Gmina Wiskitki uznana jest za teren, który spośród gmin wskazanego województwa jest jednym z najbardziej **zagrożonych suszą**. Aby zapobiegać zagrożeniom naturalnym PZPWM proponuje szereg działań mających na celu poprawę warunków przyrodniczych. Ponadto PZPWM zaleca przeprowadzenie w Gminie inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnych, w tym ich budowę oraz modernizację.

Według **Planu Działań Innego Instrumentu Terytorialnego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027** Gmina Wiskitki jest jedną z 23 jednostek samorządu terytorialnego, które tworzą Żyrardowski Obszar Funkcjonalny, na terenie, którego zdefiniowano 13 obszarów działań. Dla Gminy Wiskitki zaplanowano następujące przedsięwzięcia:

- Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem,
- Zakup oraz montaż instalacji fotowoltaicznych dla mieszkańców Gminy Wiskitki,
- Modernizacja sieci wodociągowej w Starych Kozłowicach,
- Rozbudowa kanalizacji w Jesionce,
- Budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Nowych Kozłowicach,
- Budowa stacji uzdatniania wody w Wiskitkach,
- Utworzenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych,
- Budowa ścieżek rowerowych w Gminie Wiskitki,
- Budowa drogi Guzowska – Żyrardowska w Gminie Wiskitki,
- Budowa obwodnicy Wiskitek,
- Rozbudowa Szkoły Podstawowej we Franciszkowie,
- Utworzenie centrum aktywności w miejscowości Jesionka,
- Rozbudowa Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki,
- Rewitalizacja zdegradowanych terenów w Wiskitkach,
- Rewitalizacja centrum Wiskitek.

5. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze Gminy Wiskitki, są również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze” jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku i strategii krajowych. W dokumencie wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze,
2. Dostępne i mobilne Mazowsze,
3. Zielone, niskoemisyjne Mazowsze,
4. Mazowsze zintegrowane społecznie,
5. Mazowsze bogate kulturowo.

Poniższa tabela przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”.

Tabela 4 Spójność celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”

Cele	
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”	Strategia Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030
Obszar: gospodarka	
Cel: Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze	
1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy
2. Rozwój zintegrowanego systemu sprzyjającego generowaniu i absorpcji innowacji;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy
3. Cyfryzacja gospodarki;	Cel 1 1.3 Zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego
4. Rozwój konkurencyjnej gospodarki;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy

5. Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy
6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy 2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego
Obszar: dostępność Cel: Dostępne i mobilne Mazowsze	
7. Zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni;	Cel 1 1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej
8. Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu;	Cel 1 1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 1.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz wysoka jakość przestrzeni społecznej
9. Udrożnienie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach;	Cel 1 1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej
Obszar: środowisko i energetyka Cel: Zielone, niskoemisyjne Mazowsze	
10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich wartości środowiska;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego 1.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz wysoka jakość przestrzeni społecznej
11. Proekologiczna transformacja energetyki;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego
12. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego
13. Poprawa jakości środowiska;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego
14. Podnoszenie efektywności energetycznej;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego

Obszar: społeczeństwo Cel: Mazowsze zintegrowanie społecznie	
15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy Cel 3 3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej 3.2. Podniesienie jakości kształcenia oraz poziomu bazy dydaktycznej 3.3. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców
16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych;	Cel 1 1.2. Wysoka jakość infrastruktury technicznej Cel 3 3.3 Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców
17. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy 2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego Cel 3 3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej 3.3. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców
18. Rozwój priorytetowych dla województwa dziedzin nauk	Cel 3 3.2. Podniesienie jakości kształcenia oraz poziomu bazy dydaktycznej
19. Włączenie i integracja społeczna;	Cel 1 1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego

	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy 2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego Cel 3 3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej 3.3. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałość o mieszkańców
Obszar: kultura i dziedzictwo Cel: Mazowsze bogate kulturowo	
20. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego;	Cel2 2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego
21. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa;	Cel2 2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego
22. Upowszechnianie kultury i twórczości;	Cel 3 3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej
23. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej;	Cel 2 2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy 2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa lokalnego Cel 3 3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”

W Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze” określono obszary strategicznej interwencji (OSI) o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do których jest kierowana interwencja publiczna. Wyznaczone zostały dwa typy OSI: problemowe oraz bieguny wzrostu. Gmina Wiskitki przynależy do Żyrardowskiego

Obszaru Strategicznej Interwencji – problemowego i jednocześnie zakwalifikowana została do Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego, stanowiącego potencjalny biegun wzrostu. Dzięki temu, Gmina Wiskitki uwzględniona została w Planie Działań Innego Instrumentu Terytorialnego Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027, w ramach którego możliwa będzie realizacja części działań wskazanych w Strategii. Dla OSI stanowiących bieguny wzrostu, w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze” wskazano potrzebę wielowymiarowego i wielopoziomowego współzarządzania, a współpraca powinna być ukierunkowana w szczególności na:

1. uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych, obejmujące w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jak też rewitalizację oraz dbałość o dostęp do wysokiej jakości terenów zieleni i ograniczanie emisji hałasu;
2. rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym, tj. rozwój infrastruktury pieszej, zintegrowanej sieci tras rowerowych zgodnej ze standardami określonymi na poziomie województwa połączonej z trasami wojewódzkimi, a także niskoemisyjnego transportu zbiorowego zintegrowanego z systemem wojewódzkim;
3. poprawę jakości powietrza, w tym kompleksową modernizację energetyczną budynków, likwidację źródeł niskiej emisji, inwestycje w OZE, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast, rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych;
4. zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych w miejskich obszarach funkcjonalnych. Należy przy tym uwzględnić starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności, zwłaszcza w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji świadczenia usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej przyczyni się do optymalizacji kosztów i podniesienia efektywności prowadzonych działań.

W Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”, Gmina Wiskitki zakwalifikowana została do MOF miast subregionalnych i miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze – potencjalne bieguny wzrostu. W przypadku miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (Radom, Ciechanów, Ostrołęka, Pułtusk, Ostrów Mazowiecka, Gostynin, Sierpc, Koźminie) i pozostałych miast subregionalnych (Płock, Siedlce, Żyrardów) niezbędne jest efektywne wykorzystanie potencjału, którym dysponują i wzmacnianie współpracy w obszarach funkcjonalnych, tak aby miasta te mogły pełnić rolę biegunów wzrostu w swoim otoczeniu – w przypadku Radomia, Płocka, Siedlec, Ostrołęki, Ciechanowa i Żyrardowa w skali subregionalnej, natomiast w przypadku pozostałych miast – w skali lokalnej.

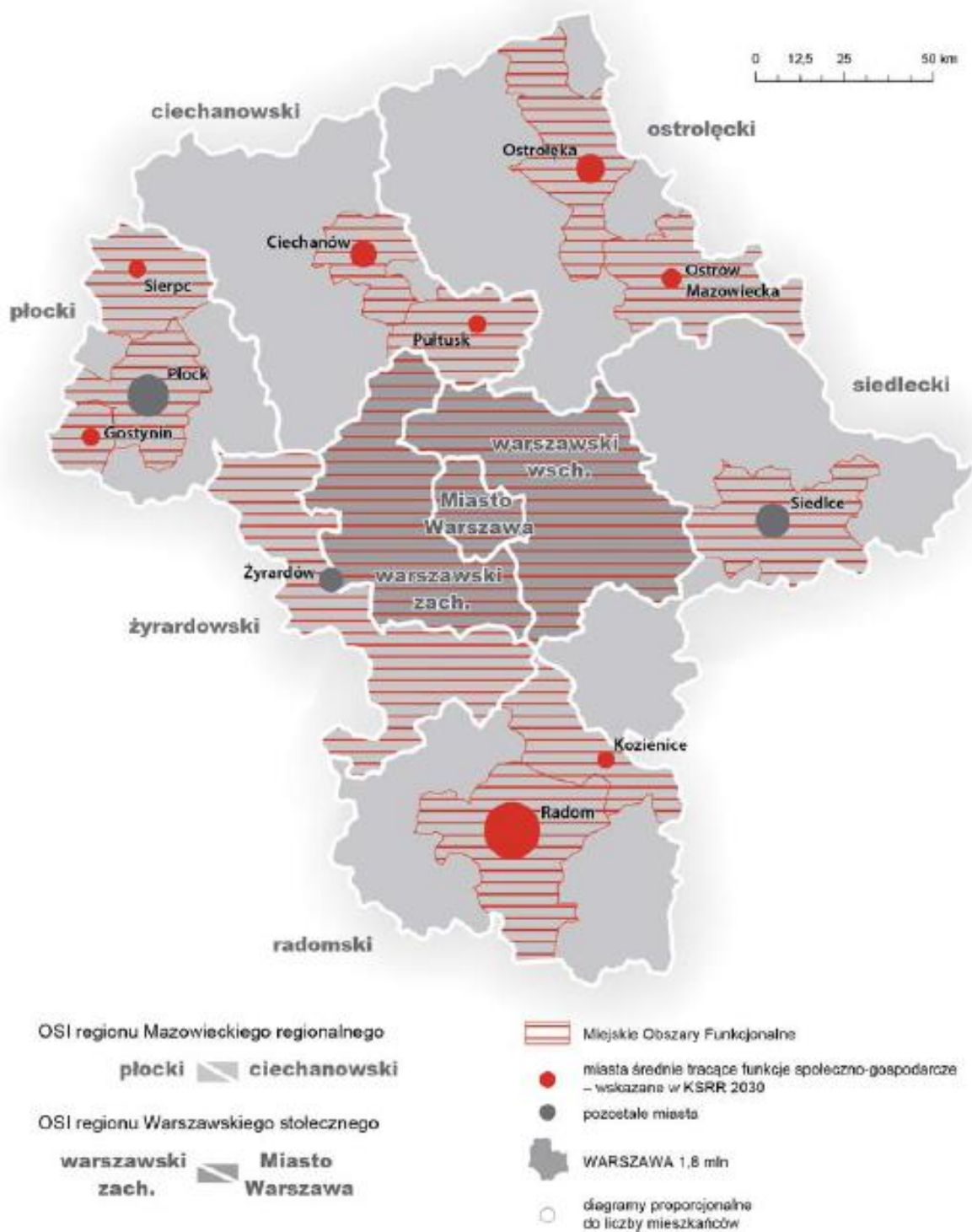
Efektywna współpraca i współzarządzanie w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych, skoncentrowane na niwelowaniu ponadlokalnych problemów i barier rozwojowych, przyczynią się do wzmocnienia powiązań funkcjonalnych między miastami i otaczającymi je obszarami, w tym w wymiarze miasto – obszary wiejskie. Pozwoli to na włączenie obszarów wiejskich w procesy rozwojowe i ich pobudzenie gospodarcze, zwłaszcza gmin zaliczonych do grupy obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, wskazanych na poziomie krajowym. W przypadku miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, kluczowe będzie zatrzymanie lub przynajmniej spowolnienie utraty ich dotychczasowych funkcji oraz rozwój nowych gałęzi gospodarki, które pozwolą na wzmocnienie ich pozycji konkurencyjnej oraz poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej, przy jednoczesnej poprawie stanu środowiska.

Sprzyjać powyższemu będzie koncentracja współpracy na:

- działaniach wspólnych dla wszystkich MOF,
- rozwoju lokalnych rynków pracy i aktywizacji zawodowej mieszkańców, w tym w zakresie dostosowania oferty edukacyjnej i doradztwa zawodowego, zapewniając równowagę popytowo-podażową na rynku pracy i niwelując zjawisko bezrobocia strukturalnego,
- zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej i wspieraniu przedsiębiorczości w celu rozwoju nowych gałęzi gospodarki, w tym w zakresie przemysłu przyszłości oraz zielonych (zrównoważonych) inwestycji,
- rozwoju uczelni wyższych w ośrodkach subregionalnych.

Zgodnie z zapisami Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze” interwencja w OSI żyrardowskim zorientowana będzie na rozwój gałęzi gospodarki opartych na istniejącym potencjale podregionu. Z uwagi na predyspozycje i możliwości produkcyjne obszaru, działania powinny obejmować m.in. rozwój nowoczesnej bazy skupowo-przetwórczej, wdrażanie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych podnoszących konkurencyjność przedsiębiorstw rolnych, wspieranie usieciowienia i rozwoju klastrów oraz grup i organizacji producentów na bazie istniejących specjalizacji rolnych, a także ich promocję i ukierunkowanie na eksport. Ponadto, w podregionie należy rozwijać, w sposób spójny i skoordynowany, ofertę inwestycyjną dla dużych przedsiębiorstw, wykorzystując dogodne warunki komunikacyjno-geograficzne. W kontekście poprawy warunków życia mieszkańców, ważne jest zwiększenie dostępności do infrastruktury sieciowej, zwłaszcza kanalizacyjnej i gazowej. Kluczowe są także inwestycje w niskoemisyjne źródła ciepła i transport publiczny w celu poprawy jakości powietrza w podregionie.

Rysunek 11 Obszar strategicznej interwencji województwa mazowieckiego



Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze

Działania w OSI żyrardowskim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach.

1. Kreowanie warunków dla rozwoju specjalizacji podregionu poprzez:
 - rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej,
 - wspieranie usieciowienia gospodarki podregionu,
 - wzmacnianie wykształconych specjalizacji gospodarczych, w tym rozwój bazy skupowo-przetwórczej dla produktów rolnych,
 - wdrażanie przyjaznych dla środowiska rozwiązań technologicznych w przedsiębiorstwach.
2. Poprawa stanu środowiska poprzez:
 - rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych,
 - rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych, w szczególności na obszarach wykluczenia transportowego,
 - rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych.

Ponadto Plan zagospodarowania województwa mazowieckiego uwzględnia inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które obejmują swoją lokalizacją Gminę Wiskitki. Są to następujące inwestycje:

- poziomu krajowego, w zakresie transportu kolejowego:
 - a) modernizacja linii kolejowej Warszawa – Łódź, etap II, Lot A – odcinek Warszawa Zachodnia – Miedniewice (Skierniewice), Faza II,
 - b) budowa linii kolejowej KDP Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław wraz z połączeniem CMK,
- poziomu regionalnego, w zakresie dróg wojewódzkich:
 - a) rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 719 relacji Warszawa – Kamion – zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 jest kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka, wydział lub pracownik będą odpowiedzialni. Dodatkowo, rekomenduje się przyjęcie lub aktualizację szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji działań danego celu strategicznego. Obecnie obowiązującymi dokumentami w Gminie są:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki przyjęty uchwałą Nr 44/XXXIV/14 Rady Gminy Wiskitki w 2014 roku, z jego aktualizacją w 2021 roku,
- Prognoza Oddziaływania na Środowisko,
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Wiskitki,
- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wiskitki,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wiskitki na lata 2022-2025,
- Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Wiskitki na lata 2020 – 2035,
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wiskitki na lata 2021-2028.

Dokumentami, które wymagać będą aktualizacji w okresie realizacji Strategii będą m.in.:

- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wiskitki,
- Księga Rejestrowa Instytucji Kultury Prowadzona Przez Gminę Wiskitki,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wiskitki na lata 2004-2008,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wiskitki na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021,

W przypadku poprawy skoordynowania działań z zakresu planowania przestrzennego Gmina sporządzi ocenę aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z wieloletnim programem sporządzania planów miejscowych.

Wdrażając Strategię, Gmina będzie dbała o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami

samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, do których należy w szczególności powiat żyrardowski. W chwili przyjęcia dokumentów przez ww. podmioty, Gmina dokona analizy zgodności zapisów swojej Strategii i w razie potrzeby dokona ich aktualizacji.

Dodatkowo Gmina będzie dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, rozpowszechniając ideę Smart City i Smart Village. Narzędzia te zapewnią sprawną pracę Urzędu Miasta i Gminy, jednostek podległych, ale również wpłyną na ochronę środowiska i możliwości pomiaru jakości życia w Gminie.

W celu wdrożenia praktyki angażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach Gminy.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie Gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności burmistrza w roku poprzednim, w szczególności realizacją polityk, programów, strategii, uchwał rady miejskiej i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Dodatkowo, narzędziem wspomagającym monitorowanie wdrażania Strategii będzie tabela ewaluacyjna stanowiąca Załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. W tabeli znajduje się miejsce na wprowadzenie jednostki odpowiedzialnej za realizację celów, a także kolumny z planowaną datą wykonania zadania oraz datą faktyczną. Na podstawie tego uzupełniona zostanie ostatnia część tabeli ewaluacyjnej, zawierająca informacje czy dane działanie zostało zrealizowane czy nie. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części osiągnięto założony cel operacyjny, a dalej strategiczny.

7. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Wiskitki na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, w ramach Funduszy Europejskich dla Mazowsza dla bieżącej perspektywy finansowej (2021-2027) oraz kolejnego okresu, a także ogólnopolskich programów operacyjnych;
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programu jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki jednostek organizacyjnych Gminy Wiskitki.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem żyrardowskim oraz województwem mazowieckim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłacie wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczane będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł

finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.



Spis tabel

Tabela 1 Stan powietrza atmosferycznego w strefie mazowieckim w 2021 roku – ochrona zdrowia ludzi	15
Tabela 2 Stan powietrza atmosferycznego w strefie mazowieckim w 2021 roku – ochrona roślin.....	15
Tabela 3 Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych	23
Tabela 4 Spójność celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.....	55

Spis rysunków

Rysunek 1 Warianty rozmieszczenia planowanej inwestycji Centralnego portu Komunikacyjnego	7
Rysunek 2 Położenie Gminy Wiskitki na tle gmin sąsiadujących	8
Rysunek 3 Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Wiskitki na lata 2022-2030	16
Rysunek 4 Kształtowanie się struktury ludności Gminy Wiskitki w latach 2017-2021	18
Rysunek 5 Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych.....	23
Rysunek 6 Główne priorytety rozwoju Gminy Wiskitki według ankietowanych.....	26
Rysunek 7 Pokrycie i użytkowanie terenu w Gminie Wiskitki.....	49
Rysunek 8 Wybrane elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej	50
Rysunek 9 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki.....	51
Rysunek 10 Obszary Funkcjonalne Województwa Mazowieckiego	53
Rysunek 11 Obszar strategicznej interwencji województwa mazowieckiego	61

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Wiskitki



Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej

Gminy Wiskitki

SPIS TREŚCI

WSTĘP	72
CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY	73
1.1. Informacje ogólne	73
<i>Położenie i struktura użytkowania i zagospodarowania terenu</i>	<i>73</i>
<i>Żyrardowski Obszar Funkcjonalny</i>	<i>77</i>
<i>Położenie komunikacyjne</i>	<i>78</i>
1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	78
<i>Tło historyczne Gminy</i>	<i>78</i>
<i>Sytuacja formalno-prawna</i>	<i>79</i>
<i>Transport i komunikacja gminna</i>	<i>81</i>
1.3. Walory przyrodnicze i kulturowe	82
<i>Ukształtowanie terenu</i>	<i>82</i>
<i>Obszary chronionego krajobrazu</i>	<i>82</i>
<i>Walory kulturowe Gminy</i>	<i>84</i>
CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY	86
2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy	86
<i>Struktura gospodarcza i lokalne przedsiębiorstwa</i>	<i>86</i>
<i>Rynek pracy</i>	<i>92</i>
<i>Bezrobocie rejestrowane</i>	<i>94</i>
2.2. Infrastruktura i środowisko	96
<i>Infrastruktura drogowa</i>	<i>96</i>
<i>Urządzenia sieciowe</i>	<i>96</i>
<i>Gospodarka odpadami</i>	<i>98</i>
<i>Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska</i>	<i>99</i>
2.3. Stan finansów samorządowych	100
<i>Wykonanie budżetu</i>	<i>100</i>
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	<i>103</i>
<i>Potencjał inwestycyjny</i>	<i>107</i>
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	109
3.1. Demografia	109

3.2. Kapitał społeczny.....	114
<i>Przedszkola i żłobki</i>	114
<i>Edukacja</i>	116
<i>Kultura i sport</i>	120
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	121
<i>Otoczenie wewnętrzne Gminy</i>	122
3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	125
SPIS TABEL	128
SPIS WYKRESÓW	129
SPIS RYCIN	130

WSTĘP

Niniejsza diagnoza została opracowana na potrzeby przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030 i stanowi wypełnienie zapisów ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834, art. 10e) tj. Dz. U. 2022 poz. 559 z późn. zm.

Zakres przedmiotowy diagnozy jest spójny z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057, art. 10a, ust. 1) i obejmuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych.

Diagnoza opiera się na analizie danych i została opracowana przy wykorzystaniu materiałów źródłowych, jakimi są inne dokumenty strategiczne Gminy Wiskitki, ogólnodostępne dane statystyczne opracowane przez Główny Urząd Statystyczny w Banku Danych Lokalnych oraz informacje dostarczone przez Urząd Miasta i Gminy Wiskitki, jak również dostępne na stronach internetowych podmiotów, poszerzone o zewnętrzne analizy i rankingi.

Ponadto ujęto zapisy i wytyczne dokumentów strategicznych z poziomu krajowego oraz jednostek samorządów terytorialnych wyższych szczebli, w tym szczególnie opracowanych na potrzeby województwa mazowieckiego „Planu Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego” (Warszawa, 2018) oraz „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze” (projekt aktualizacji, sierpień 2021).

Na potrzebę opracowania diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Wiskitki przeprowadzono analizę porównawczą gmin z uwzględnieniem danych historycznych z lat 2017-2021. Dokonano tego w celu wyznaczenia trendów oraz kierunków zmian. Dane dla Gminy Wiskitki dotyczące sfery przestrzennej, gospodarczej i społecznej zostały zestawione ze średnią dla powiatu żyrardowskiego oraz województwa mazowieckiego. Jednak z uwagi na mocne oddziaływanie aglomeracji warszawskiej w danych wojewódzkich, podjęto się również porównania z ośrodkami o podobnej charakterystyce.

Grupa porównawcza obejmowała gminy z województwa mazowieckiego, w których łączna liczba mieszkańców nie przekraczała 15 tys. Analiza porównawcza w poszczególnych częściach diagnozy opierała się na danych z wykorzystaniem statystyki publicznej gmin miejsko-wiejskich tj.: Białobrzegi, Kałuszyn, Mszczonów, Wiskitki. Ośrodki gminne zostały dobrane z uwzględnieniem charakterystyki i uwarunkowań rozwojowych. Wszystkie wymienione gminy zlokalizowane są przy węzłach autostradowych, co oznacza silne oddziaływanie transportowe i migracyjne w rozwoju gmin. Gminy posiadają również zbliżoną strukturę osadniczą, podobny charakter i skalę występujących problemów m.in. w zakresie demografii oraz bezrobocia.

Diagnoza stanowić będzie podstawę przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030.

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Informacje ogólne

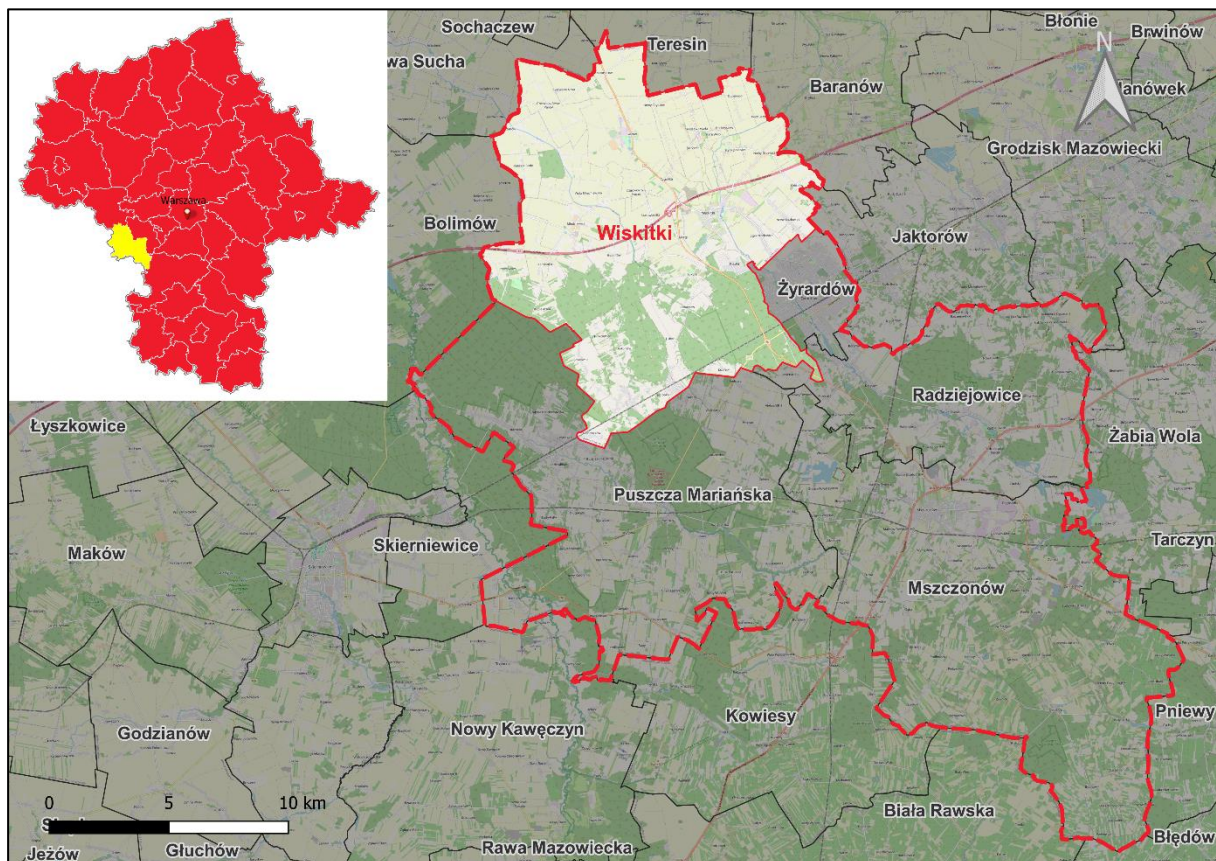
Położenie i struktura użytkowania i zagospodarowania terenu

Gmina Wiskitki jest gminą o charakterze miejsko-wiejskim, położoną w województwie mazowieckim, w powiecie żyrardowskim. Siedzibą gminy jest Miasto Wiskitki. Gmina położona jest w zachodniej części województwa mazowieckiego i północnej części powiatu żyrardowskiego. Powierzchnia Gminy Wiskitki wynosi 150,9 km², na którą składa się 38 sołectw tj. Aleksandrów, Antoniew, Babskie Budy, Czerwona Niwa Parcel, Czerwona Niwa, Duninopol i Podbuszyce, Działki, Feliksów, Franciszków, Guzów, Guzów – Osada, Hipolitów, Janówek, Jesionka, Józefów, Kamionka, Łubno, Cyganka, Morgi, Nowa Wieś, Nowy Drzewicz, Nowe Kozłowice, Nowy Oryszew, Oryszew Osada, Podoryszew i Stara Wieś, Miedniewice, Popielarnia, Prościeniec, Różanów, Smolarnia, Sokule, Stare Kozłowice, Starowiskitki Parcel, Starowiskitki, Stary Drzewicz, Tomaszew, Wiskitki, Wola Miedniewska.

Gmina Wiskitki jest gminą o charakterze rolniczym z funkcją podmiejską. Jednostkami osadniczymi o rozwiniętej funkcji przemysłowej są Guzów i Wiskitki. W południowej części Gminy skoncentrowane są obszary leśne, które wchodzi w skład Bolimowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Część południowo-wschodnia kompleksów leśnych stanowi otulinę dla m. Żyrardowa i pełni rolę zieleni wysokiej.

Gmina zlokalizowana jest około 60 km od Warszawy, z którą jest dobrze skomunikowana dzięki autostradzie A2. Gmina graniczy z Miastem Żyrardów oraz następującymi gminami: Puszcza Mariańska, Bolimów, Nowa Sucha, Teresin, Baranów, Jaktorów i Radziejowice. Pod względem liczby ludności Gmina Wiskitki jest trzecią jednostką samorządową w powiecie żyrardowskim (9 801 mieszkańców, stan na 31 grudnia 2021 r.), zaraz po Mieście Żyrardów i Gminie Mszczonów. Przez teren gminy przepływają rzeki, stanowiące prawobrzeżny dopływ Bzury tj.: Pisia Gągolina, Sucha, Sucha Nida i Wierzbianka.

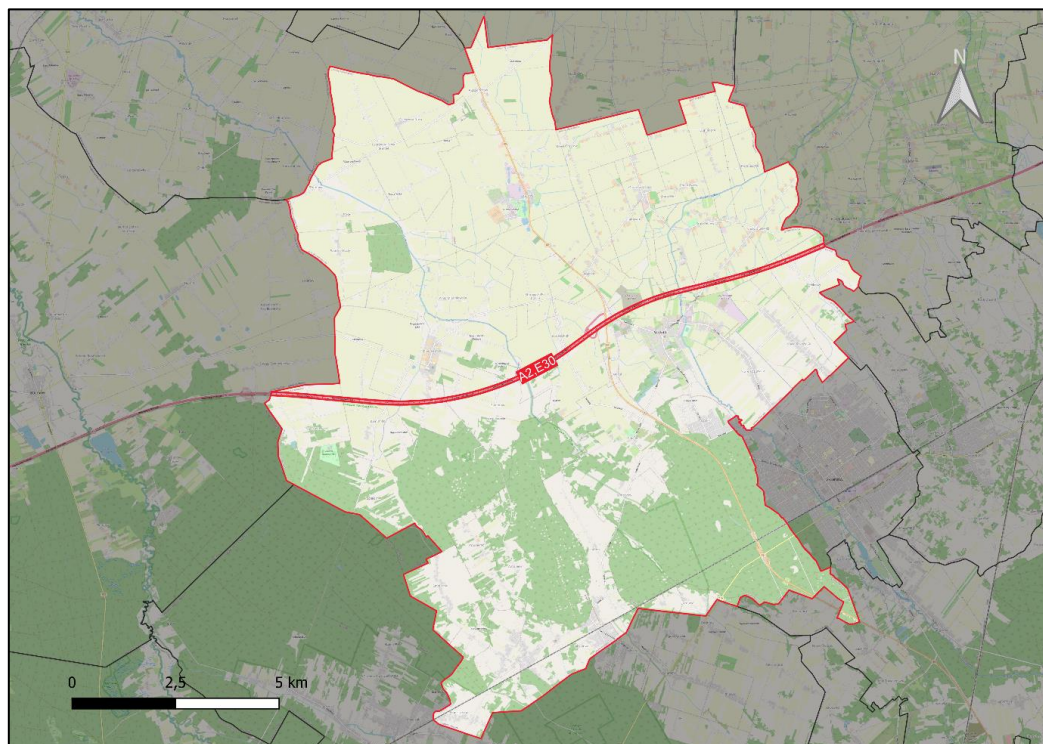
Rycina 1. Położenie Gminy Wiskitki na tle gmin sąsiadujących



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Gmina Wiskitki, poza dogodnym położeniem między dwoma większymi ośrodkami jakimi są Warszawa i Łódź, posiada również niewątpliwe walory przyrodnicze, dzięki położeniu Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Umieszczenie Gminy oraz jej rekreacyjno-wypoczynkowy charakter może przyciągać zarówno potencjalnych inwestorów, jak i samych mieszkańców, którzy preferują spokojniejsze miejsce do życia niż ośrodki miejskie.

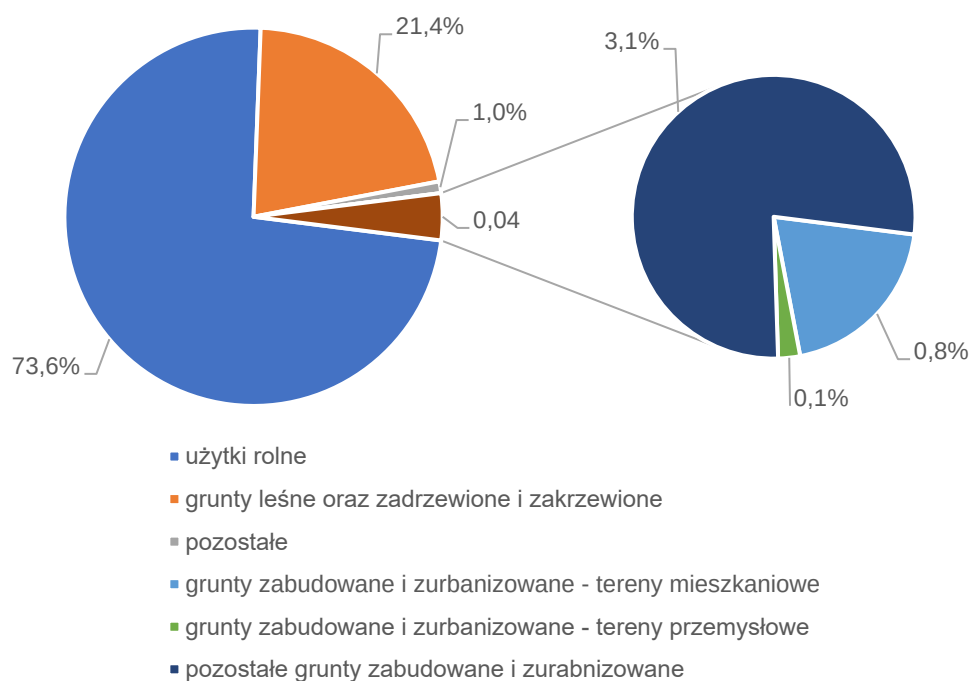
Rycina 2. Położenie Gminy Wiskitki przy trasie A2



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, łączna powierzchnia Gminy w 2021 r. wynosiła 150,9 km². Zgodnie z podziałem przyjętym na poniższym wykresie 73,6% Gminy Wiskitki stanowią użytki rolne, 21,4% to grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, natomiast 4% to grunty zabudowane i zurbanizowane.

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Wiskitki

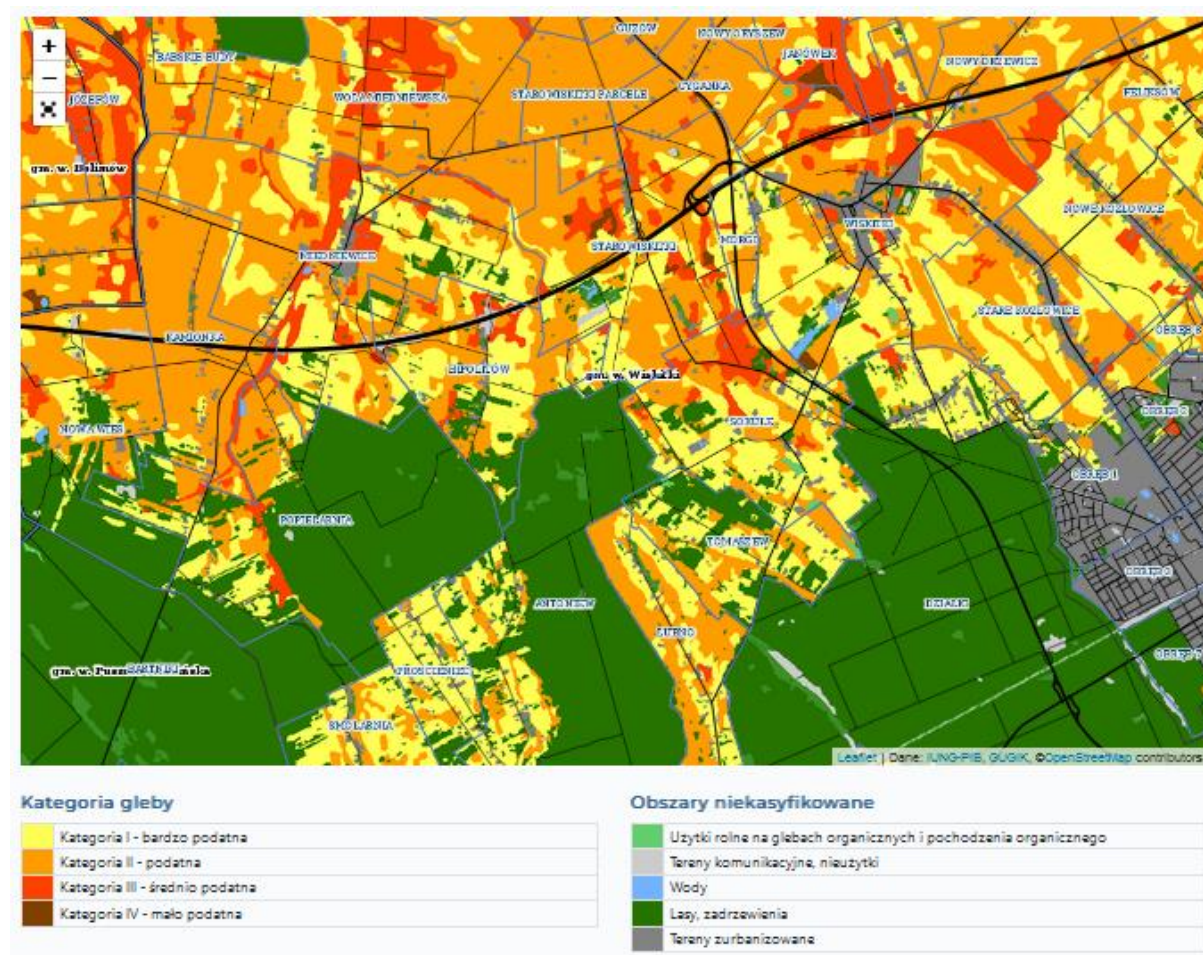


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2014 r.

Gmina Wiskitki położona jest na Równinie Mazowieckiej. Obszar Gminy charakteryzuje się przewagą gleb o dobrej i średniej przydatności rolniczej. Gleby zostały wykształcone bezpośrednio na podłożu osadów czwartorzędowych. Największy obszar terenu Gminy, pomiędzy rzeką Suchą Nidą a Pisią Gągoliną, zajmują gleby czarne i szare ziemie. Są to gleby o III klasie bonitacji reprezentowane przez kilkuhektarowe kompleksy położone w rejonie Guzowa. Pod względem przydatności gleb, są to najlepsze kompleksy rolnicze w powiecie żyrardowskim.

Ponadto, Gmina Wiskitki pokryta jest znaczą ilością lasów i zadrzewień. Rozmieszczenie poszczególnych kategorii gleb i obszarów nieklasyfikowanych w Gminie Wiskitki przedstawia poniższa rycina. Z uwagi na jakość gleb, teren Gminy można podzielić na dwa obszary produkcyjne. Część południową i południowo-zachodnią zajmują uprawy żyta, owsa i ziemniaków. Pozostała część Gminy ma gleby lepsze, żyzniejsze, o kompleksie żytnim bardzo dobrym i dobrym, pszennym dobrym i bardzo dobrym o uregulowanych stosunkach wodnych. Do głównych upraw należą: pszenica, jęczmień, burak cukrowy, ziemniaki, kukurydza na ziarno i różnego rodzaju warzywa.

Rycina 3. Mapa kategoryzacji gleb na terenie Gminy Wiskitki



Źródło: System Monitoringu Suszy Rolnej, <https://susza.iung.pulawy.pl/mapa-kategorii>.

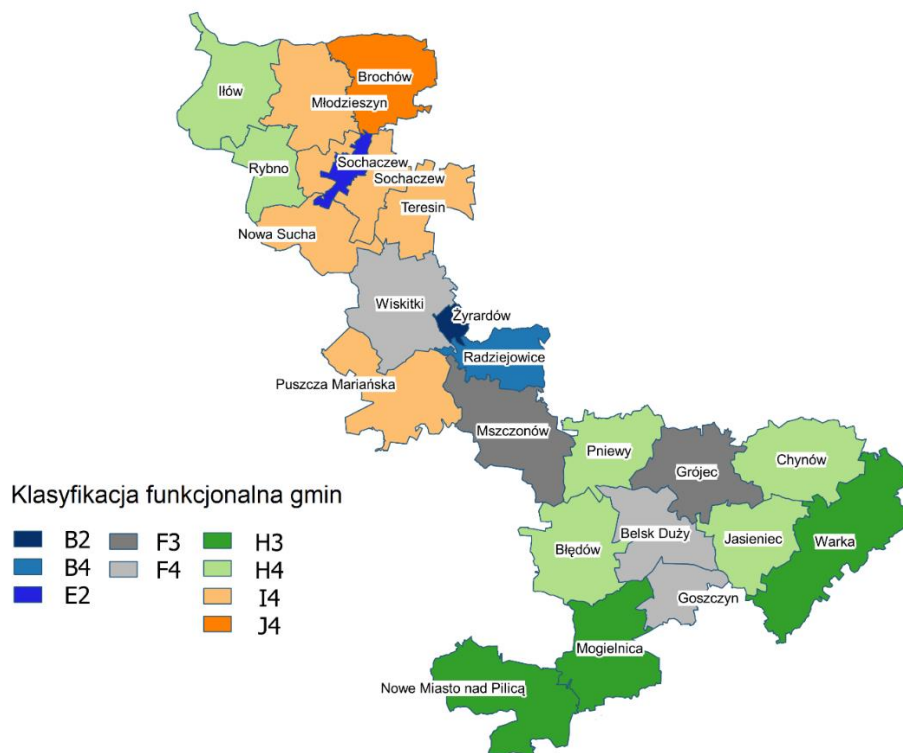
Żyrardowski Obszar Funkcjonalny

Gmina Wiskitki wchodzi w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻOF), który zrzesza 15 jednostek samorządu terytorialnego z powiatu żyrardowskiego, powiatu grójeckiego oraz powiatu sochaczewskiego. Celem utworzenia Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego była integracja gmin z subregionu żyrardowskiego oraz wykorzystanie ich potencjału, aby poprzez realizację wspólnych projektów skutecznie podejmować wyzwania, niwelować bariery rozwojowe i wzmacniać potencjał społeczno-gospodarczy, czego efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców.

Gminy ŻOF opracowały własny Plan Działań, który ma na celu wskazanie kierunków współpracy zrzeszonych gmin, które w sposób najsukuteczniejszy pozwolą wykorzystać szanse i mocne strony Obszaru i wpłyną na wzmocnienie jego potencjału rozwojowego. Niwelowanie występujących niedoborów będzie możliwe przede wszystkim dzięki pozyskiwanym środkom zewnętrznym w nowej perspektywie unijnej 2021-2027, a jednocześnie pozwolą zniwelować występujące niedobory i przeciwdziałać potencjalnym zagrożeniom.

W Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym, Gmina Wiskitki pełni szczególnie ważną rolę transportową z uwagi na przebieg autostrady i bezpośredni dostęp z Gminy Wiskitki do Warszawy i Katowic. Zgodnie z klasyfikacją funkcjonowania gmin, Gmina Wiskitki należy do ośrodków z rozwiniętą funkcją transportową.

Rycina 4. Klasyfikacja funkcjonalna gmin wchodzących w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego



Źródło: „Plan Działań Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego”, na podstawie: „Klasyfikacji funkcjonalnej gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego” P. Śleszyńskiego, T. Komornickiego.

Położenie komunikacyjne

Gmina zlokalizowana jest około 60 km od Warszawy, z którą jest dobrze skomunikowana dzięki autostradzie A2 oraz drodze krajowej nr 50, zwanej „Dużą obwodnicą” Warszawy. Dodatkowo, na terenie Gminy znajduje się węzeł autostrady. Przez południową część Gminy przebiega linia kolejowa nr 1, która stanowi połączenie z Warszawą oraz Łodzią. Najbliższe przystanki kolejowe znajdują się w miejscowości Jesionka, natomiast dworzec kolejowy zlokalizowany jest w Żyrardowie.

Gmina charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną. Łączna długość autostrad i dróg ekspresowych na terenie Gminy w 2021 r. wynosiła 14,0 km. Drogi krajowe stanowiły 15,0 km, natomiast wojewódzkie - 2,5 km. Długość dróg powiatowych w 2021 r. w Gminie Wiskitki wyniosła 70,5 km, do gminnych natomiast należało 70,0 km dróg. Obecnie, do najważniejszych potrzeb inwestycyjnych o charakterze infrastrukturalnym należy przebudowa Placu Wolności, ul. Kościuszki, ul. Guzowskiej i ul. Żyrardowskiej.

1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Tło historyczne Gminy

Gmina Wiskitki została utworzona w powiecie grodzisko-mazowieckim w 1972 r. Pierwsze informacje o Wiskitkach można odnaleźć już z 1221 r. Wiskitki otrzymały prawa miejskie w XIV wieku, a utraciły w XVI wieku. Wraz z ożywieniem gospodarczym w 1595 r. Wiskitki ponownie odzyskały prawa miejskie. Rozkwit ten trwał do wojny ze Szwecją. Miasto podczas „potopu szwedzkiego” i wojny północnej w latach 1700-1721 zostało doszczętnie zniszczone. Jego odbudowa trwała przez setki lat w XVII i XVIII wieku, jednak pomimo to, Wiskitki nie odzyskały dawnego znaczenia. W 1869 r. władze carskie na mocy ukazu pozbawiły Wiskitki praw miejskich. Z początkiem II wojny światowej miejscowość utraciła swoją samodzielność administracyjną poprzez utworzenie Gminy Żyrardów – Wiskitki. W dokumentach z 1297 r. można odnaleźć informacje o Gminie pod nazwą „Wyskyth”. Gmina określana jest mianem miast najstarszych na Mazowszu, która posiada prawa miejskie od 1349 r.

Historia Wiskitek rozpoczęła się wraz z utworzeniem osady z dworkiem książąt mazowieckich, który wybudowany był w puszczy wiskickiej nad rzeką Pisią (Radziejówką). W Wiskitkach urzędował książę Konrad Mazowiecki wraz z rodziną, bywał tu również czterokrotnie król Władysław Jagiełło. W wiskickim dworze pojawiali się również: Kazimierz Jagiellończyk, Jan Olbracht, Zygmunt August i Stefan Batory. Herb gminy nadał Zygmunt III. Przedstawia on głowę tura czarnego na czerwonym tle, nad głową zawieszony topór ze złotym trzonkiem, ostrzem dotykającym głowy między rogami. Głowa tura w herbie ówczesnego miasta symbolizowała dla tej części Mazowsza stan, który przysporzył sławy Wiskitkom.

Złoty czas dla Wiskitek w XIX wieku przyniosła budowa kolei warszawsko-wiedeńskiej, założenie Żyrardowa i wybudowanie drogi na odcinku Wiskitki-Żyrardów. W latach 1918-1939 Wiskitki wróciły do funkcji ośrodka gminnego, na rzecz silniejszego organizmu miejskiego tj. Żyrardowa,

który to przejął funkcję centrum rzemiosła i handlu. Kolejnymi przemianami administracyjnymi było utworzenie gminy Żyrardów – Wiskitki.

Po II wojnie światowej Wiskitki liczyły zaledwie około 50% mieszkańców sprzed stanu przedwojennego. Wraz z eksterminacją ludności Żydowskiej upadł handel i rzemiosło – w szczególności produkcja wyrobów lnianych, której fabryka była zlokalizowana właśnie w Wiskitkach. W pierwszych latach Królestwa Polskiego Wiskitki zaczęły rozwijać przemysł sukiennictwa i tym samym zyskały miano miasta fabrycznego, podtrzymywano również rolę osady targowej.

W Wiskitkach znajdowały się jatki rzeźniczo-piekarskie, synagoga, cheder oraz cmentarz. Synagoga została zdewastowana w czasie II wojny światowej, pozostawiając po niej plac przy ul. Strażackiej. W Wiskitkach znajduje się również kirkut, czyli cmentarz żydowski, liczący ponad 80 macew.

W 1973 r. Wiskitki stały się siedzibą Urzędu Gminy, obejmującego swym zasięgiem także Guzów, Franciszków i Miedniewice. Gmina Wiskitki jako samodzielna jednostka administracyjna została utworzona w powiecie grodzisko-mazowieckim. W 1975 r. miejscowość znalazła się w województwie skierniewickim.

W 2021 r. Wiskitki odzyskały prawa miejskie. Na skutek tego doszło do zmian administracyjnych, a Gmina Wiskitki przekształciła się w Miasto i Gminę Wiskitki. Zmiany dotyczyły również stanowiska Wójta, który zyskał miano Burmistrza Miasta i Gminy Wiskitki.

Sytuacja formalno-prawna

Obecny stan struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy regulują zapisy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które są wyznacznikiem do tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W 2014 r. Gmina Wiskitki przyjęła Uchwałę Nr 44/XXXIV/14 Rady Gminy Wiskitki „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki”. Jego aktualizacja nastąpiła dnia 26 lutego 2021 r., kiedy to Rada Miasta i Gminy Wiskitki uchwaliła zmianę dokumentu. Studium jest dokumentem obligatoryjnym, co wynika z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2022 r., poz. 503). Jego celem jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, zaraz po określeniu uwarunkowań rozwoju gminy.

W „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki” przewidziano pozostawienie obszarów o bardzo dobrych i dobrych glebach pod produkcję rolniczą. Przemawia za tym fakt, że w północnej części Gminy Wiskitki przeważają grunty o wysokiej przydatności rolniczej. Wyznaczono również tereny mieszkaniowe z dopuszczeniem doleśń oraz możliwością realizowania zabudowy rekreacyjnej.

Bezpośredni wpływ na kształtowanie się przestrzeni gminy mają uchwalane przez Radę Miasta i Gminy Wiskitki miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które stanowią akty

prawa miejscowego. Gmina Wiskitki przyjęła łącznie 40 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Stopień pokrycia obszaru Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2021 r. osiągnął wartość 16,3% o łącznej powierzchni 2463,6 ha.

W 2021 r. na terenie Gminy Wiskitki wydano 129 decyzji udzielających pozwolenia na budowę¹, 19 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz 8 decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach².

Dla porównania liczba decyzji o warunkach zabudowy dla powiatu żyrardowskiego wyniosła 421. Warto zatem przyjrzeć się wskaźnikowi wydanych decyzji o warunkach zabudowy w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Gmina Wiskitki posiada znacząco wyższy wskaźnik równy 13,16, co daje blisko 2,5-krotność wskaźnika dla powiatu żyrardowskiego.

Niski poziom pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wysoka liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy może doprowadzić do braku kontroli nad ładem przestrzennym w Gminie. Warto zatem tworzyć na terenie Gminy kolejne plany miejscowe, które pozwolą w przyszłości na ustalenie przeznaczenia gruntu zgodnego z założeniami planistycznymi władz. Kolejnym działaniem, które może w kontrolowany sposób przyczynić się do ograniczenia wydawanych decyzji jest uchwalenie obszaru rewitalizacji na terenie Gminy.

Tabela 5. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w latach 2017-2021

		2017	2018	2019	2020	2021
Decyzje o warunkach zabudowy ogółem	Wiskitki	126	99	111	101	129
	powiat	284	262	261	294	421
Decyzje o warunkach zabudowy w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	Wiskitki	12,77	10,02	11,23	10,25	13,16
	powiat	3,73	3,45	3,45	3,90	5,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹ Źródło danych: GUS.

² Źródło danych: Raport o stanie Gminy Wiskitki za rok 2021.

Transport i komunikacja gminna

W granicach Gminy Wiskitki przebiegają ciągi komunikacyjne będące własnością gminy, powiatu i województwa. Za organizację transportu zbiorowego odpowiada PKS Grodzisk Mazowiecki, natomiast do prywatnych przewoźników należy Dan-Trans. Do miejscowości obsługiwanych przez transport zbiorowy należą:

- Wiskitki,
- Działki,
- Aleksandrów,
- Antoniew,
- Babskie Budy,
- Cyganka,
- Czerwona Niwa,
- Czerwona Niwa Parcel,
- Duninopol,
- Feliksów,
- Franciszków,
- Guzów,
- Kamionka,
- Nowa Wieś,
- Hipolitów,
- Janówek,
- Jesionka,
- Józefów,
- Łubno,
- Miedniewice,
- Morgi,
- Nowa Wieś,
- Nowe Kozłowice,
- Nowy Drzewicz,
- Nowy Oryszew,
- Oryszew Osada,
- Podoryszew,
- Popielarnia,
- Prościeniec,
- Różanów,
- Smolarnia,
- Sokule,
- Stare Kozłowice,
- Starowiskitki,
- Starowiskitki Parcel,

- Stary Drzewicz,
- Tomaszew,
- Wola Miedniewska.

Z przystanków obsługiwanych przez przewoźników można skorzystać z transportu w kierunkach m.in. do Żyrardowa, Mszczonowa, Teresina, a także Sochaczewa.

Inną możliwością niż wykorzystanie transportu kołowego jest rozwijający się transport alternatywny. W ostatnim czasie zauważa się zwiększającą się liczbę dróg rowerowych, których na terenie Gminy Wiskitki od 2017 r. przybyło o 2,2 km, co przekłada się na wskaźnik 2,23 km na 10 tys. ludności.

1.3. Walory przyrodnicze i kulturowe

Gmina Wiskitki charakteryzuje się umiarkowanym stopniem lesistości. Wraz z końcem 2021 r. lasy zajmowały powierzchnię Gminy równą 3 117 ha, co stanowiło 20% powierzchni Gminy. Obszary leśne skoncentrowane są w południowej części Gminy i wchodzi przede wszystkim w skład Bolimowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny, a także w południowo-wschodniej części Gminy, w której pełnią rolę zieleni wysokiej.

Ukształtowanie terenu

Rzeźba terenu Gminy Wiskitki jest nieznacznie zróżnicowana. Krajobraz ten pokryty jest rozległymi płaszczyznami i równinami. Deniwelacja terenu jest równa 28 m, co oznacza szczególnie płaski teren. Terenem najwyższym położonym jest rejon Franciszkowa (122,4 m n.p.m.), zaś najniższym – rejony Aleksandrowa (93,6 m n.p.m.) oraz Drzewicza Nowego (94,3 m n.p.m.). Na obszarze gminy Wiskitki wyróżnia się 2 główne jednostki geomorfologiczne: rozległy obszar stożków napływowych, zajmujący południową i centralną część obszaru, łagodnie nachylony w kierunku północno-zachodnim oraz wysoczyznę morenową płaską, obejmującą północną część gminy należącą do mezoregionu Równiny Łowicko – Błońskiej.³

Obszary chronionego krajobrazu

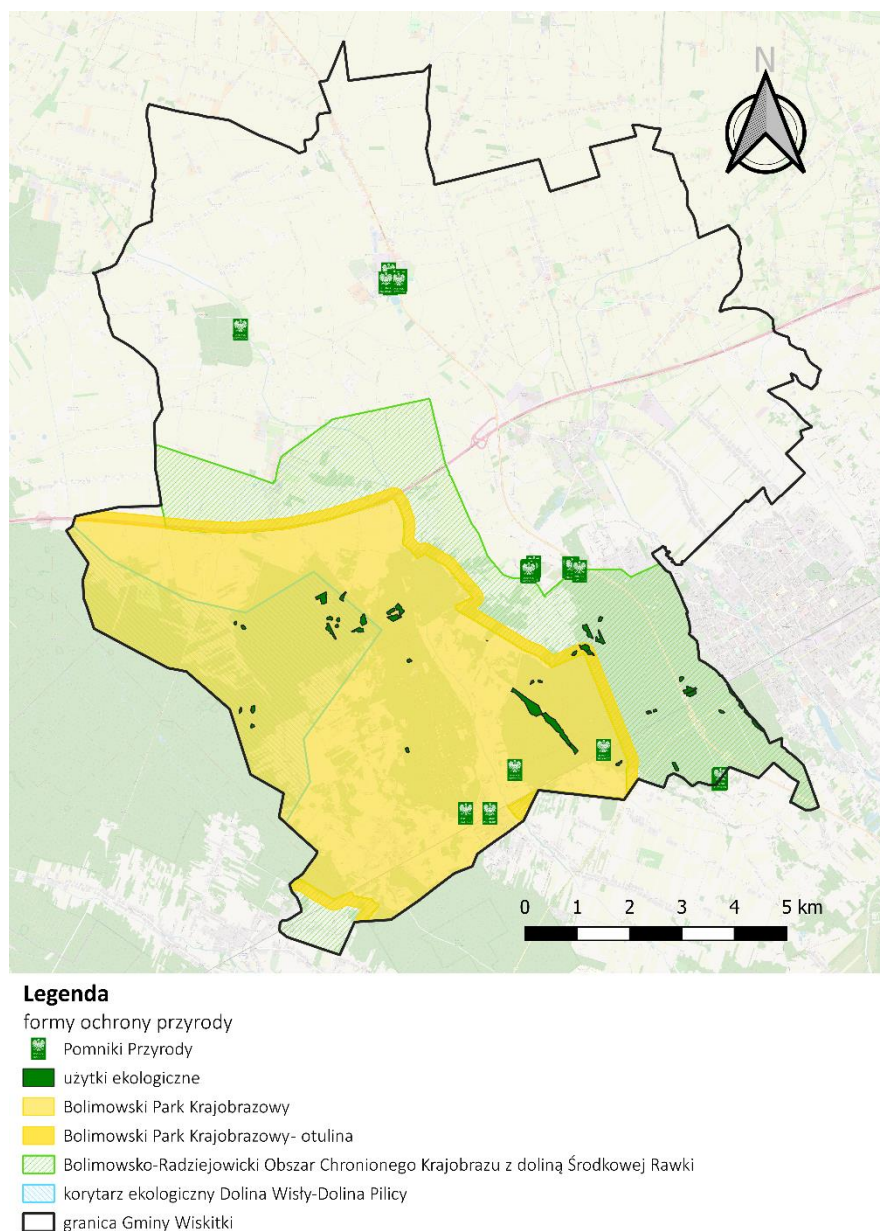
Obszary chronionego krajobrazu to tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względów turystycznych i wypoczynkowych lub na pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych. Na terenie Gminy Wiskitki występują tereny chronionego krajobrazu, do których należą:

- Park krajobrazowy – Bolimowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną,
- Obszar chronionego krajobrazu – Bolimowsko-Radziejowicki z doliną Środkowej Rawki (woj. mazowieckie),
- 15 pomników przyrody,
- Użytki ekologiczne.

³ Źródło danych: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wiskitki.

Powierzchnia objęta formami ochrony przyrody w 2021 r. wynosiła około 7 995 ha, co w przeliczeniu stanowi około 53,3% całkowitej powierzchni Gminy. Rozmieszczenie poszczególnych form ochrony przyrody na terenie Gminy obrazuje poniższa rycina.

Rycina 5. Formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Wiskitki



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Bolimowski Park Krajobrazowy został założony w 1986 r. i przez lata był powiększany, dziś wraz z otuliną liczy 23 614 ha, z czego ponad 60% stanowią lasy. Park jest pełen walorów, do których należy: 5 rezerwatów przyrody tj. Rzeką Rawka, Kopanicha, Ruda-Chlebacz, Puszcza Mariańska, Siwica; zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Nieborów”; 15 ścieżek edukacyjnych; 23 szlaki turystyczne oraz wiele gatunków wyjątkowych roślin i zwierząt.

Jego rola z punktu widzenia rozwoju Gminy jest bardzo istotna z uwagi na bogaty walor turystyczny, rekreacyjny a także ekologiczny. Bolimowski Park Krajobrazowy może stanowić punkt przyciągania zarówno turystów, jak i przyszłych mieszkańców Gminy Wiskitki.

Poza terenami prawnie chronionymi, istotną rolę odgrywają również tereny zieleni. Należą do nich zazwyczaj otwarte tereny pokryte roślinnością, świadomie wkomponowane, wydzielone i ukształtowane zgodnie z regulacjami prawnymi. Tereny te spełniają także funkcje społeczne, rekreacyjne, a także usługowe. Na terenie Gminy Wiskitki łączna liczba terenów zieleni w 2021 r. wynosiła 8,40 ha natomiast jej liczba co roku znacząco się zmniejszała. Szczegółowe dane dotyczące wybranych informacji o terenach zieleni na przestrzeni lat 2017-2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Wybrane informacje o terenach zieleni w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Parki spacerowo-wypoczynkowe (ha)	7,00	7,00	0,00	0,00	0,00
Tereny zieleni osiedlowej (ha)	0,59	0,54	0,54	0,54	0,00
Zieleńce (ha)	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
Zieleń uliczna (ha)	0,50	0,50	0,60	0,60	0,60
Cmentarze (ha)	7,50	7,50	7,50	7,50	7,50
Razem (ha)	15,98	15,85	8,94	8,94	8,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Walory kulturowe Gminy

Na unikatowość Gminy pod względem turystycznym wpływają nie tylko tereny cenne przyrodniczo, ale również wyjątkowe budynki, wartości kulturowe oraz lokalne tradycje.

Do unikatowych obiektów na terenie Gminy Wiskitki należy m.in. Pałac w Guzowie. Pałac ten posiada niesamowitą wartość historyczną i uznawany jest za jedną z najciekawszych neorenesansowych rezydencji zbudowanych na Mazowszu w XIX wieku. Pałac ten w przeszłości należał m.in. do księcia mazowieckiego Siemowita IV, a w XIV wieku stała się własnością marszałka nadwornego koronnego Łukasza Opalińskiego. Następnie przez wiele lat zmieniał swoich właścicieli, od Pauli z Szembeków Potockiej, aż po Feliksa Sobańskiego. Oprócz licznych modernizacji budynku zmieniano również jego otoczenie. Wokół dworu Ogińskich (dawnego pałacu) istniał ogród włoski, natomiast z czasem przekształcono go w rozległy park angielski z trzema stawami. Na środku największego stawu uformowano niewielką wysepkę w kształcie stożka oraz sztuczną grotę z polnych kamieni; wybudowano też korty tenisowe. Projektantami parku byli architekci Walerian Kronenberg i Franciszek Szanior. Po II wojnie światowej pałac został zamieniony na biura cukrowni oraz mieszkania prywatne jej pracowników. Obecnie przy budynku trwają prace modernizacyjne, które mogą przyczynić się do poprawy wizerunku Gminy. Potencjał pałacu w Guzowie został już zauważony w filmie „Klucznik”, serialu „Ekstradycja”. Pałac ten znalazł się m.in. na okładkach książek Agathy Christie i w wielu teledyskach.

Do wyjątkowych obiektów architektonicznych na terenie Gminy Wiskitki należą również m.in. Kaplica pałacowa pw. św. Feliksa, Kaplica grobowa Łubieńskich w Wiskitkach, Sanktuarium Matki Bożej Świętorodzinnej w Miedniewicach.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy

Gmina Wiskitki jest gminą przyjmującą typowy charakter rolniczy, dlatego też zauważalny jest brak dużych zakładów przemysłowych. W ostatnich latach znacząco rozwinęły się mniejsze przedsiębiorstwa oparte w szczególności na sektorze usługowym związanym z budownictwem, transportem, handlem, mechaniką. Jednak mimo tego, głównym źródłem utrzymania mieszkańców Gminy są dochody pozyskiwane z rolnictwa. Wyjątek tu stanowi Miasto Wiskitki, w którym to mieszkańcy utrzymują się z działalności pozarolniczej.

Funkcjonujące w Mieście podmioty gospodarcze tworzą sferę usługowo-handlową dla mieszkańców okolicznych miejscowości. Firmy usługowo-handlowe zajmują się głównie działalnością budowlaną i spożywczą. Z kolei w pozostałych miejscowościach przybywa liczba małych firm transportowych.

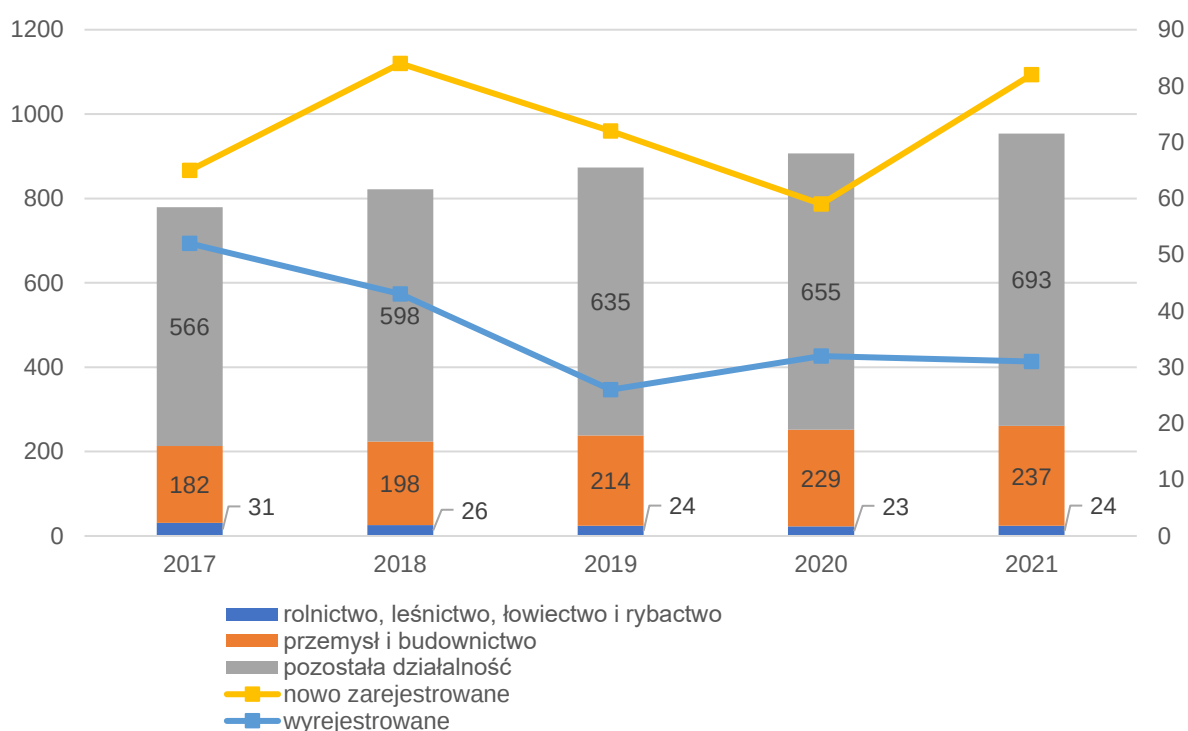
Ponadto na terenie Gminy znajdują się atrakcyjne tereny inwestycyjne w zakresie magazynowania, usług oraz nieuciążliwego przemysłu. Wskazane tereny zlokalizowane są przy ważnych szlakach komunikacyjnych takich jak autostrada A2 oraz droga krajowa nr 50.

Największe tereny przemysłowe w Gminie zlokalizowane są w bliskim położeniu miasta Wiskitki, gdzie znajduje się między innymi przedsiębiorstwo Chefs Culinar Sp.z o.o. działające na rynku gastronomicznym.

Struktura gospodarcza i lokalne przedsiębiorstwa

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS na terenie Gminy Wiskitki wraz z końcem 2021 r. w bazie danych REGON zarejestrowanych było 954 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 761 stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą. Według danych z rejestru REGON, wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Gminie Wiskitki, najwięcej (921) jest spółek handlowych z ograniczoną odpowiedzialnością zatrudniających 0-9 pracowników. Wśród podmiotów 2,5% stanowi rodzaj działalności deklarowanej jako rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 24,8% podmiotów, a 72,6% zakwalifikowanych było jako pozostała działalność.

Wykres 2. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres ten jednak nie odzwierciedla w pełni struktury zatrudnienia mieszkańców Gminy Wiskitki. Warto zauważyć, że przepisy ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁴ nie nakładają obowiązku posiadania numeru REGON zarówno na rolników ryczałtowych, jaki i rolników – czynnych podatników VAT. Dlatego dane z zakresu rolnictwa bardziej obrazują dane dotyczące funkcjonowania gospodarstw rolnych. Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje 2 780 gospodarstw rolnych, z czego większość to gospodarstwa od 1,0 do 5,0 ha. Stanowią one 80% wszystkich gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 3,39 ha.⁵

⁴ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2022 r. poz. 931, 974, 1137).

⁵ Źródło: Raport o stanie Gminy Wiskitki za 2021 rok.

Tabela 7. Liczba gospodarstw rolnych w Gminie Wiskitki w 2021 r.

Powierzchnia gospodarstwa (ha)	Liczba gospodarstw	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw
0-2	1 317	47%
2,1-5,0	916	33%
5,1-10,0	404	15%
10,1-15,0	92	3%
>15	51	2%
Razem	2 780	100%

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Do głównych firm, które zajmują się przetwórstwem rolnym należą:

- Dawtona FROZEN w Guzowie,
- Targowisko w Wiskitkach.

Z uwagi na swój charakter Gmina wspiera rolników dzięki możliwości skorzystania z doradztwa w placówce Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Trendem ogólnopolskim jest jednak marginalizacja rolnictwa. Przyczyniają się do tego również zwiększone koszty produkcji, w tym nawozów. Zjawiska te wymusiły poszukiwanie alternatywnego źródła dochodu co przyczyniło się m.in. do wzrostu zarejestrowanych nowych podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON.

Dzięki nowo powstałym firmom z branży turystycznej, handlowej, gastronomicznej Gmina Wiskitki ma szansę stać się ośrodkiem turystyki weekendowej dla mieszkańców Warszawy oraz Łodzi.

W 2021 r. powiat żyrardowski liczył 9 487 podmiotów zarejestrowanych w REGON. Największym odsetkiem zarejestrowanych firm charakteryzowało się Miasto Żyrardów (60,0% w powiecie) z łączną liczbą 5 694 podmiotów. Gmina Wiskitki znalazła się na trzecim miejscu pod względem liczebności zarejestrowanych podmiotów (954 podmiotów gospodarczych), zaraz po Gminie Mszczonów (1 112 podmiotów). W Gminie Wiskitki w stosunku do 2017 r. przybyło 175 nowych podmiotów gospodarczych. Szczegółowe dane dotyczące zmian liczby podmiotów gospodarczych w powiecie żyrardowskim przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie żyrardowskim w latach 2017-2021

JST	2017		2021		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2017-2021
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
powiat żyrardowski	8 456	100,0%	9 487	100,0%	1 031
Żyrardów	5 250	62,1%	5 694	60,0%	444
Mszczonów	992	11,7%	1 112	11,7%	120
Puszcza Mariańska	716	8,5%	852	9,0%	136
Radziejowice	719	8,5%	875	9,2%	159
Wiskitki	779	9,2%	954	10,1%	175

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane dotyczące podmiotów gospodarczych w REGON poza porównaniem z gminami z powiatu żyrardowskiego warto zestawzić z danymi grupy porównawczej, które to mają podobny charakter i należą do gmin miejsko-wiejskich. Można w nich zaobserwować zmiany na przestrzeni lat 2017-2021. W grupie tej sytuacja Gminy Wiskitki jest najkorzystniejsza. Zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w badanym okresie jest najwyższa i tym samym równa 175, co przekłada się ze średnią dynamiką równą 105,2%

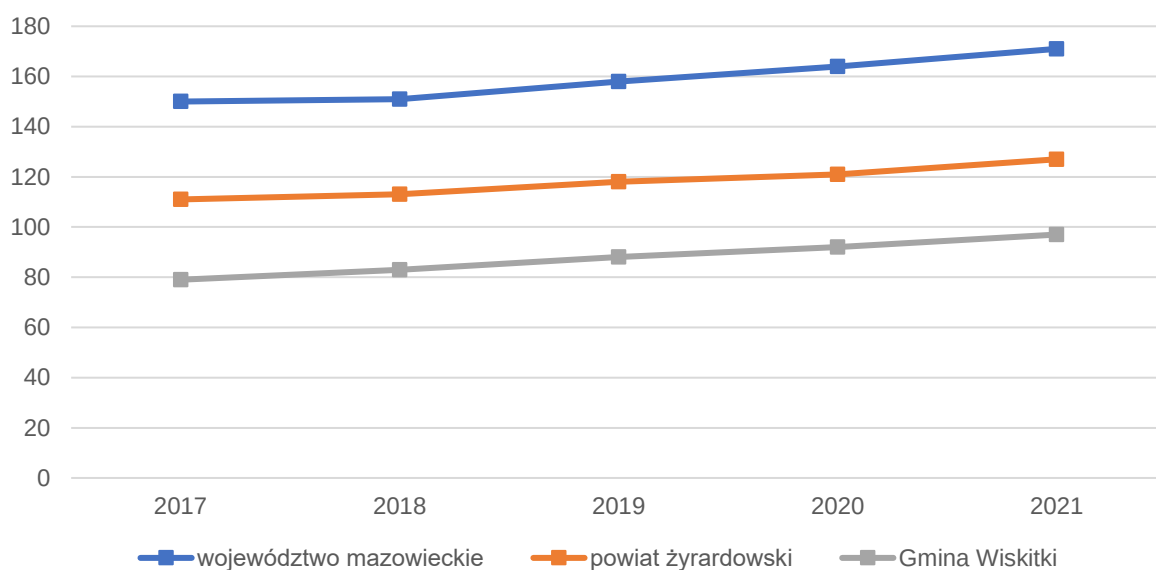
Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych w REGON ogółem w grupie porównawczej

JST	2017	2018	2019	2020	2021	zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2017-2021	średnia dynamika
Białobrzegi	1 252	1 265	1 282	1 335	1 360	108	102,1%
Kałużyn	444	448	466	489	489	45	102,5%
Mszczonów	992	1 004	1 065	1 092	1 112	120	102,9%
Wiskitki	779	822	873	907	954	175	105,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnikiem, który dobrze obrazuje stopień rozwoju przedsiębiorczości jest liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Pozwala on sprowadzić jednostki do wspólnego mianownika przy uwzględnieniu liczebności mieszkańców. W przypadku zestawienia danych z województwem mazowieckim i powiecie żyrardowskim znacząco widać oddziaływanie większych ośrodków miejskich. W każdej z tych jednostek zauważalny jest coroczny wzrost wskaźnika zachowującego jednostajność wzrostu. W 2021 r. wskaźnik dla województwa był równy 171, dla powiatu 127, natomiast dla Gminy Wiskitki 97.

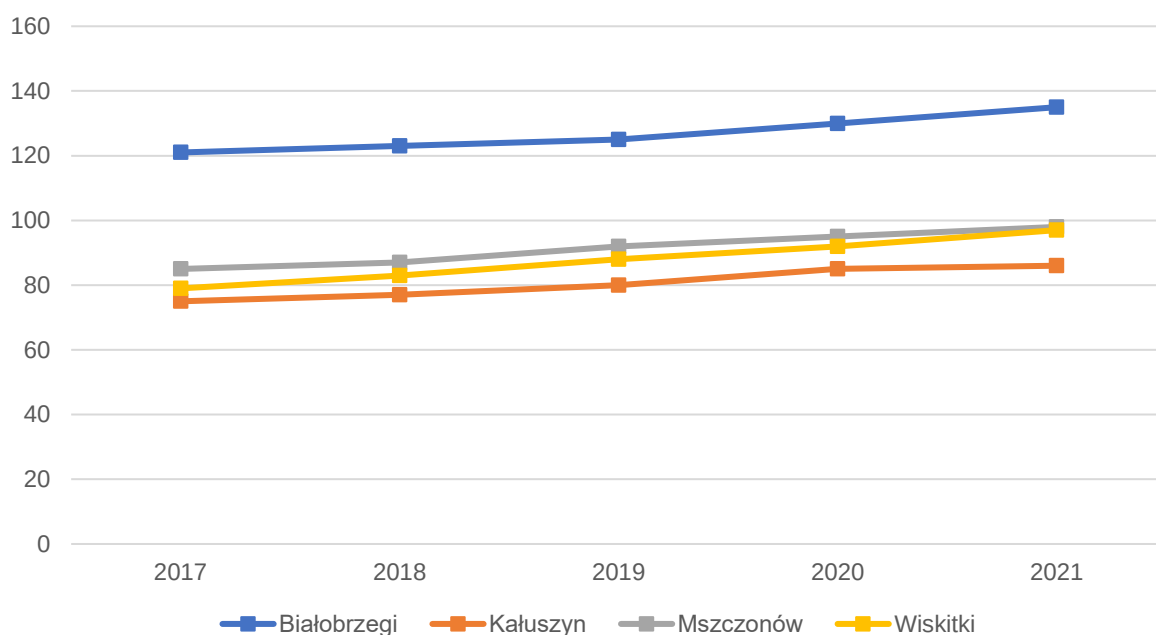
Wykres 3. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zestawienie danych Gminy z danymi powiatu oraz województwa nie są do końca wystarczające. W województwie bowiem silnym ośrodkiem jest Warszawa, natomiast w powiecie jest to Żyrardów, który znacznie różni się pod kątem gospodarczym od gmin miejsko-wiejskich. Podjęto się zatem porównania badanego wskaźnika również z gminami tj.: Białobrzegi, Kałuszyn i Mszczonów. W grupie tej zdecydowanie wyróżnia się Gmina Białobrzegi, która na przestrzeni ostatnich 5 lat charakteryzowała się najwyższym wskaźnikiem dotyczącym liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Gmina Wiskitki na tle grupy porównawczej kształtuje się na trzeciej pozycji. Dane dla poszczególnych gmin zamieszczono na wykresie poniżej.

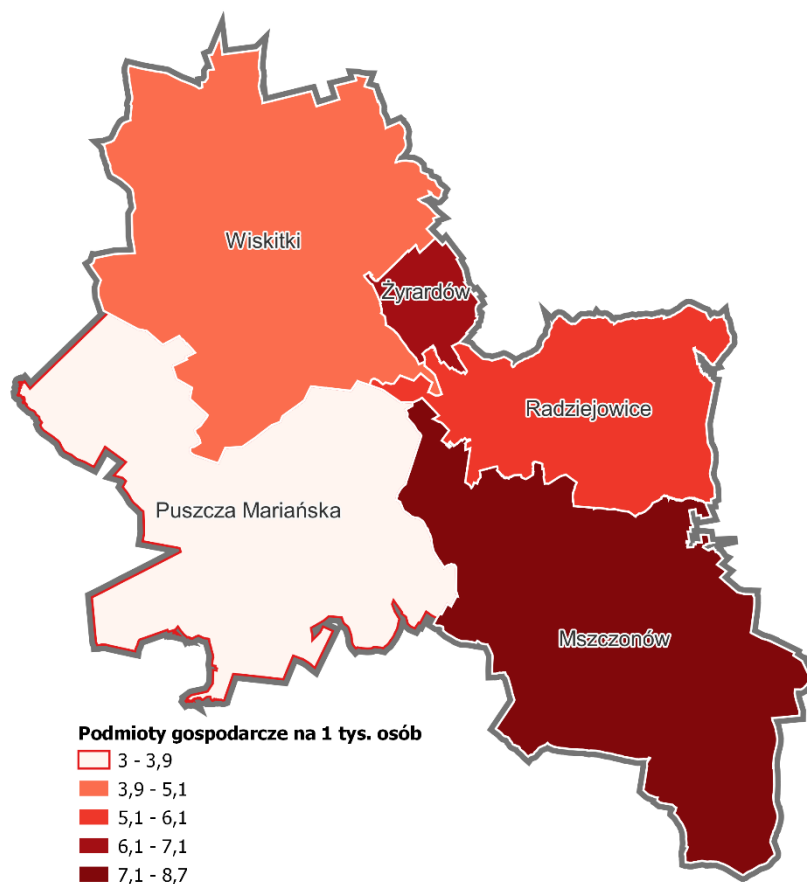
Wykres 4. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Biorąc pod uwagę gminy z powiatu żyrardowskiego, można zauważyć, że największa kondesacja podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w stosunku do liczby mieszkańców występuje w Gminie Mszczonów. Z kolei najmniej nasyconą pod względem ilości podmiotów gospodarczych gminą jest Gmina Puszcza Mariańska. Schemat nasycenia przedsiębiorczością w powiecie żyrardowskim przedstawia rycina poniżej.

Rycina 6. Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w powiecie żyrardowskim w 2021 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rynek pracy

W 2021 r. w Gminie Wiskitki łącznie pracowały 1 603 osoby, z czego 66,9% stanowili mężczyźni, a 33,1% kobiety. Liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności ogółem osiągnęła wartość 164 osób, natomiast pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym przypadało 266,8. Szacunkowa kwota przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Gminie Wiskitki wynosiła 5 113,05 zł, co odpowiada 92,60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.⁶

⁶ Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/qmina_Wiskitki#rynek-pracy-w-piqulce.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto może wskazywać na atrakcyjność rynku pracy. W latach 2016-2020 kwota ta wzrosła z 4 025,65 zł do 5 113,05 zł. Jednak kwoty te nie są w znacznym stopniu zróżnicowane. Warto zwrócić uwagę na podwyżki tzw. płacy minimalnej, która z 1 480 zł brutto (w 2016 r.), wzrosła do 2 800 zł brutto (w 2020 r.). Sama płaca minimalna na przestrzeni ostatnich lat wzrosła o blisko 90%, dlatego dynamika zmian dla średniego wynagrodzenia brutto (+27%) jest sytuacją względnie słabą dla Gminy.

Tabela 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2016-2020 w Gminie Wiskitki

	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika 2020/ 2016
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto (zł)	4 025,65	4 254,63	4 535,22	4 745,14	5 113,05	127,01
Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat	10	-10	-7	4	-26	-260

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Raport sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Do grupy aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Wiskitki należy 1 156 osób, które wyjeżdżają do pracy do innych gmin, a 201 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -955.

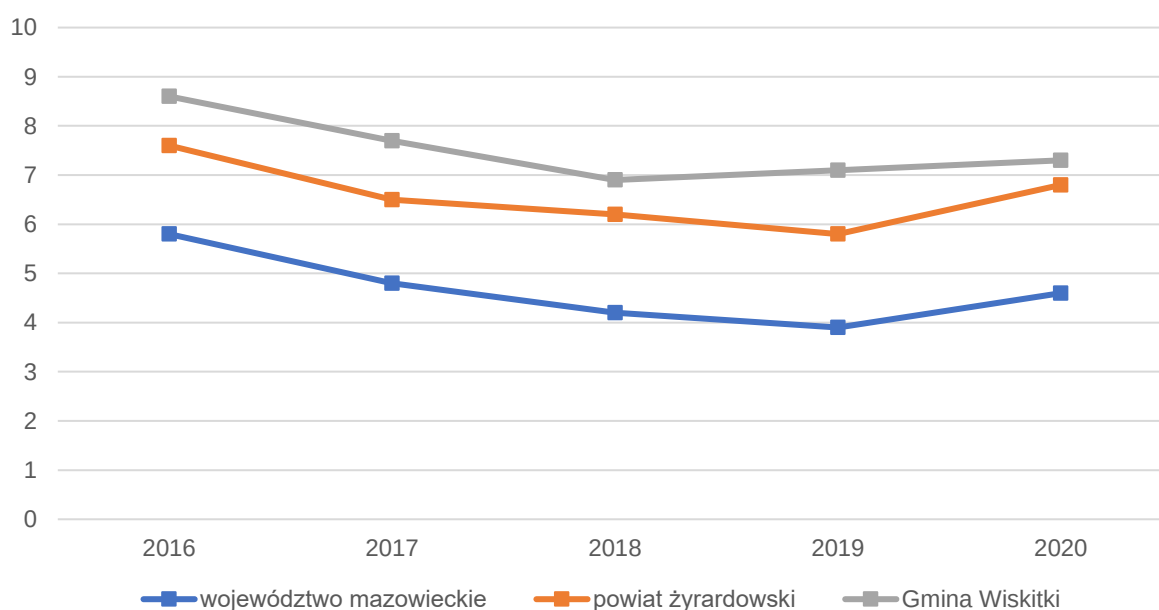
Do przykładowych firm występujących na terenie Gminy Wiskitki należą:

- FM Wiskitki,
- Chefs Culinar,
- Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy „Kontur”,
- AEG Firma techniczno-handlowa,
- BINPOL – Hurtownia Stali Skup Złomu,
- Anser Sp. z o.o. Zakłady chemiczne,
- Charter Sp. z o.o.,
- Geodeta – Geobud Rafał Szczepański,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego Rzeźnik,
- SBA POLAND Sp. z o.o. – Wynajem Systemów Szalunkowych,
- Kwiatkowski Krzysztof. Usługi hydrauliczne,
- Rotech Obsługa Techniczna Robert Kuziela.

Bezrobocie rejestrowane

Analizując dane ostatnich 5-ciu lat, zarówno w Gminie Wiskitki, jak i powiecie żyrardowskim oraz w województwie mazowieckim, zauważa się znaczący spadek udziału bezrobotnych mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2016-2018. W 2019 r. liczba ta nieznacznie wzrasta w Gminie Wiskitki, natomiast w powiecie i województwie nadal spada. W 2020 r. wskaźnik osób bezrobotnych zarejestrowanych przypadających na ludności w wieku produkcyjnym wzrasta we wszystkich jednostkach samorządowych i osiąga wartości: w województwie - 4,6; w powiecie – 6,8, a w Gminie Wiskitki – 7,3. Przyczyną takich wyników może być m.in. pandemia koronawirusa, która wpłynęła na sytuację na rynku pracy nie tylko w analizowanych jednostkach, ale i w całym kraju. Skutki COVID-19 oddziałują na funkcjonowanie samorządów, ale ich działania można odczytać także we wskaźnikach nie dotyczących stricte zdrowia publicznego. Jednym z tych wskaźników jest m.in. udział zarejestrowanych bezrobotnych w wieku produkcyjnym, którego dane przedstawiono na wykresach poniżej.

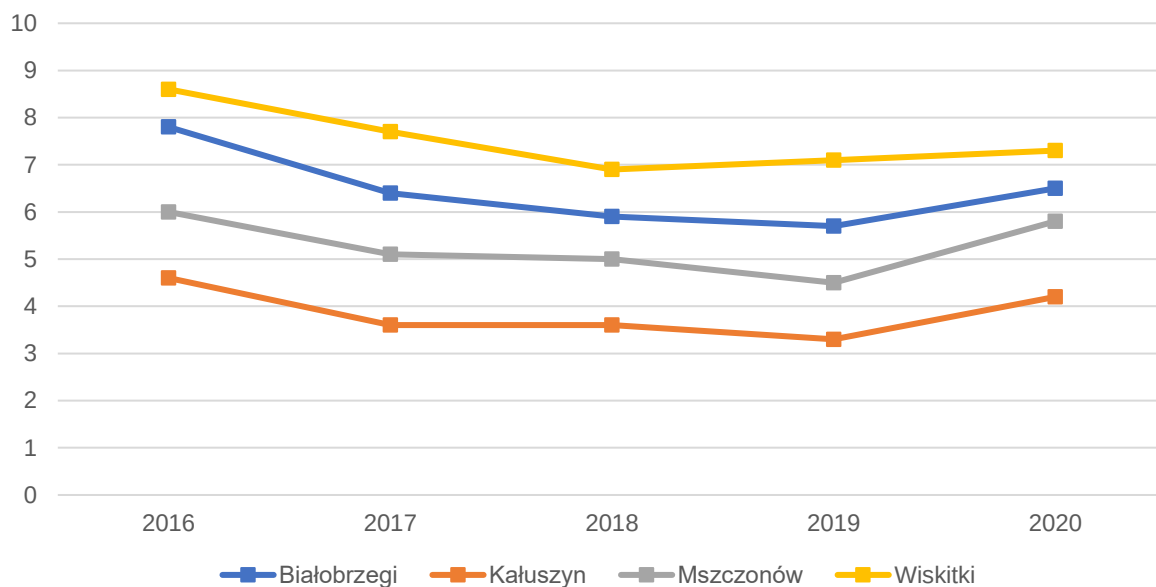
Wykres 5. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 r. wśród grupy porównawczej, zawierającej gminy miejsko-wiejskie w województwie mazowieckim, najniższy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym występował w Gminie Kałuszyn (4,2). Gmina Mszczonów osiągnęła wartość wskaźnika równą 5,8; natomiast wartość dla Gminy Białobrzegi wyniosła 6,5. Gmina Wiskitki na tle grupy porównawczej z wynikiem 7,3 ugruntowała się na najwyższej pozycji, co daje negatywny obraz Gminie. Zestawienie danych wśród grupy porównawczej w latach 2016-2020 r. przedstawia wykres poniżej.

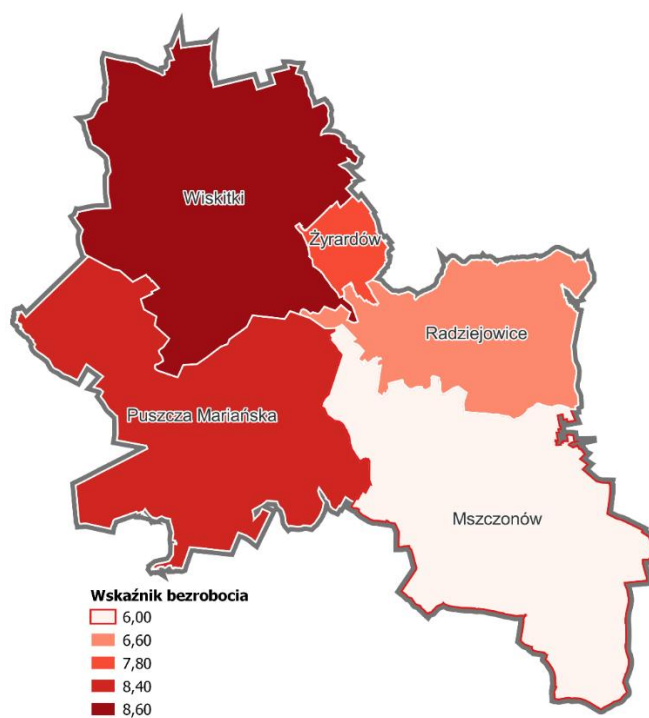
Wykres 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej



Uwaga: brak danych GUS za 2021 r. Dane zostaną opublikowane w grudniu 2022 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W przypadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie żyrardowskim najwyższy wskaźnik w 2021 r., czyli 8,6 osiągnęła Gmina Wiskitki. Dla porównania, najniższy wskaźnik w powiecie miała Gmina Mszczonów i wynosił on 6,0. Liczba bezrobotnych była wysoka również w Gminie Puszcza Mariańska (8,4) oraz Mieście Żyrardów (7,8).

Rycina 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu żyrardowskiego w 2021 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.2. Infrastruktura i środowisko

Infrastruktura drogowa

W granicach Gminy Wiskitki przebiega 70,0 km dróg gminnych, 70,7 km to drogi powiatowe, 2,5 km stanowią drogi wojewódzkie, a 15,0 km to drogi krajowe. Wśród najważniejszych szlaków komunikacyjnych można wyróżnić autostradę A2, drogę krajową nr 50 która przebiega przez centralną część Gminy dzieląc ją na północ i południe oraz drogę wojewódzką nr 719. Dokładny przebieg tras oraz możliwości szybkiej komunikacji do innych ośrodków przedstawia poniższa tabela.

Monitoring stanu dróg prowadzony jest co 5 lat. Bieżące zalecenia w zakresie poprawy stanu technicznego dróg dotyczą głównie wykonania wybiórczych napraw ubytków oraz uszkodzeń wynikających z eksploatacji. Obecnie, najpilniejszym potrzebom poddane są ulice: Plac Wolności, Kościuszki, Guzowska i Żyrardowska w Wiskitkach.

Tabela 11. Przebieg głównych dróg znajdujących się na terenie Gminy Wiskitki

Trasa	Przebieg
Autostrada A2	granica państwa (Niemcy) – Świecko – Słubice – Nowy Tomyśl – Poznań – Września – Słupca – Konin – Koło – Łódź – Łowicz – Skierniewice – Grodzisk Mazowiecki – Pruszków – Warszawa – Mińsk Mazowiecki – Siedlce – Biała Podlaska – Kukuryki – granica państwa (Białoruś)
Droga krajowa nr 50	Ciechanów – Płońsk – Wyszogród – Sochaczew – Mszczonów – Grójec – Góra Kalwaria – Kołbiel – Mińsk Mazowiecki – Łochów – Ostrów Mazowiecka
Droga wojewódzka nr 719	Warszawa – Pruszków – Otrębusy – Brwinów – Milanówek – Grodzisk Mazowiecki – Jaktorów – Żyrardów – Puszcza Mariańska – Kamion

Źródło: <https://conadrogach.pl/miejscowosc/mazowieckie/wiskitki/mapa-samochodowa/>.

Wydatki Gminy na transport i łączność w 2021 r. stanowiły 9,73% wydatków ogółem. Dane dotyczące wydatków na transport i łączność w latach 2017-2021 przedstawia poniższa tabela 8.

Tabela 12. Wydatki w dziale transport i łączność w latach 2017-2021 w Gminie Wiskitki

	2017	2018	2019	2020	2021
WYDATKI OGÓŁEM	1 932 538,39	2 813 561,31	5 796 969,24	4 452 933,18	6 667 630,18
Udział w wydatkach ogółem	5,27%	5,55%	10,71%	8,03%	9,73%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W celu poprawy przepustowości komunikacyjnej zauważa się także potrzebę tworzenia nowych dróg gminnych. Jednym z takich przykładów jest połączenie ul. Guzowskiej z ul. Żyrardowską. Inwestycje te będą miały realny wpływ zarówno na poprawę komunikacji transportowej w Gminie, ale również w Żyrardowskim Obszarze Funkcjonalnym.

Urządzenia sieciowe

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Na terenie Gminy Wiskitki działa biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w miejscowości Guzów przy ul. Fabryczna 2. Jej maksymalna przepustowość wynosi 2550 m³/d. W ostatnich

latach trwa rozbudowa sieci kanalizacyjnej, która jest jedną z największych inwestycji w Gminie. W 2021 r. z kanalizacji korzystało 4 406 osób zamieszkałych w miejscowościach: Guzów, Cyganka, Morgi, Wiskitki, Działki, Sokule, Tomaszew, Łubno, Jesionka i Stare Kozłowice, co stanowi około 40% spośród zameldowanych mieszkańców Gminy⁷. Na dzień 1 stycznia 2021 r. istniało 571 przyłączy do sieci kanalizacyjnej, a na dzień 31 grudnia 2021 r. 625 przyłączy do sieci kanalizacyjnej. Zgodnie ze stanem na rok 2021, w Gminie wybudowanych było 33 przydomowych oczyszczalni ścieków.

W okresie zimowym, ze względu na warunki atmosferyczne, dochodzi częściej do poważnych awarii sieci kanalizacyjnych i wodociągowych. Do głównych przyczyn awarii sieci należą m.in. zapychanie rur, nie szczelność przewodów kanalizacyjnych, nieprawidłowa konstrukcja, a także przemieszczenie lub rozsuniecie rur. W 2021 r. było 46 awarii sieci kanalizacyjnej oraz 24 awarie sieci wodociągowej. Awarie w Gminie Wiskitki były na bieżąco monitorowane, zgłaszane, a następnie usuwane.

Zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców w wodę realizuje Gmina Wiskitki i Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Żyrardów znajdujące się przy ul. Czystej 5 w Żyrardowie obsługujące Jaktorów, Żyrardów, częściowo Wiskitki (wyłącznie miejscowość Działki).

Długość sieci wodociągowej na koniec 2021 r. wyniosła 219,43 km, natomiast sieci kanalizacyjnej – 70,28 km.

Sieć gazowa

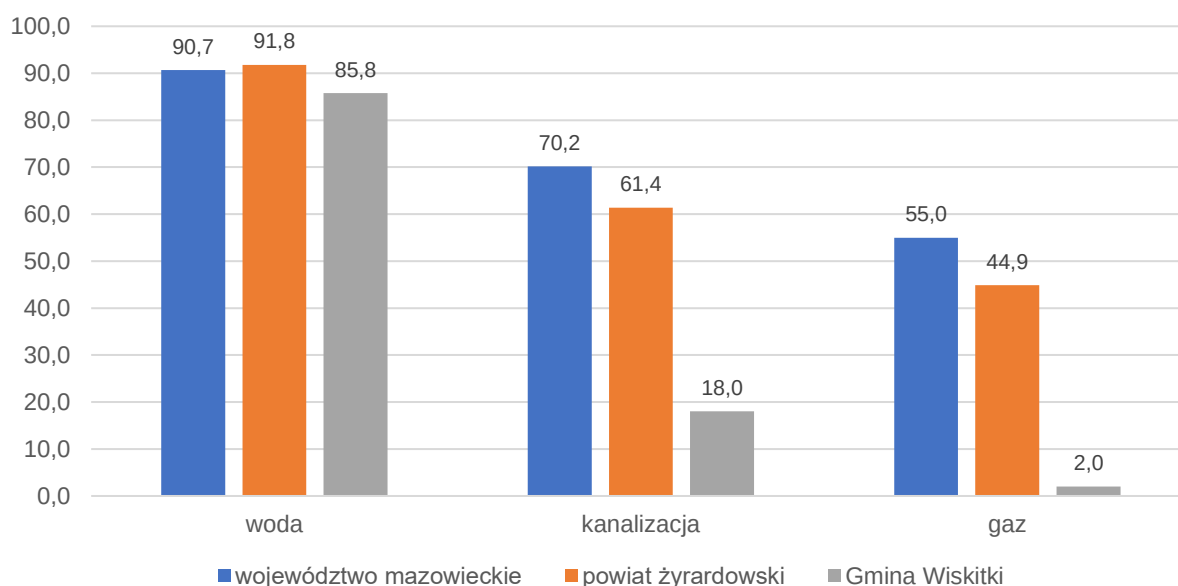
Na terenie Gminy Wiskitki usługi gazowe realizują prywatni operatorzy. Sieć gazowa w 2021 r. liczyła około 22 km długości wraz z przyłączami. Dostęp do sieci gazowej jest możliwy w miejscowościach tj. Nowy Orszew, Orszew-Osada, Stary Drzewicz, Nowy Drzewicz, Działki i Wiskitki. W ostatnich latach wybudowano 2,9 km sieci gazowej w Mieście Wiskitki zasilając tym samym budynek Przedszkola Publicznego i Żłobka Publicznego. W kolejnych latach planowana jest dalsza rozbudowa sieci.

Dane zbiorcze za 2020 r. według danych GUS dotyczące udziału osób korzystających z instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych i gazowych przedstawiono na poniższym wykresie. Dostęp do sieci wodociągowej w województwie mazowieckim posiadało 90,7% mieszkańców, w powiecie żyrardowskim 91,8%, natomiast w Gminie Wiskitki 85,8%. W przypadku wskaźnika dotyczącego skanalizowania w województwie osiągnął on wartość 70,2%, w powiecie 61,4% natomiast w Gminie Wiskitki 18%⁸. Poziom dostępu do sieci gazowej utrzymuje się na najniższym poziomie. W województwie mazowieckim dostęp do sieci gazowej miało 55% mieszkańców, w powiecie żyrardowskim 44,9%, natomiast w Gminie Wiskitki jedynie 2%.

⁷ Źródło: Raport o stanie Gminy Wiskitki za 2021 rok.

⁸ Zgodnie z danymi UMiG Wiskitki w 2021 r. wskaźnik ten osiągnął wynik około 40%.

Wykres 7. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Wiskitki w 2020 r. na tle powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z perspektywy rozwoju Gminy i podniesienia jakości życia jej mieszkańców zauważa się konieczność dalszej rozbudowy sieci zarówno kanalizacyjnej, jak i gazowej. Natomiast w związku z powstawaniem nowych terenów mieszkalnych sieć wodociągowa powinna być stale rozbudowywana.

Gospodarka odpadami

Za organizację systemu gospodarki odpadami komunalnymi z nieruchomości zamieszkałych, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymywaniu czystości i porządku w gminach, odpowiada gmina.

Z nieruchomości zamieszkałych odbierane są wszystkie frakcje odpadów komunalnych poza przeterminowanymi lekami, termometrami rtęciowymi i bateriami, które należy samodzielnie dostarczyć do punktów selektywnej zbiórki wyznaczonych na terenie Gminy.

Pod względem liczby mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wartość ta co roku się zwiększała. W 2020 r. objętych odbiorem odpadów było 9 152 i łącznie zebrano 2 538,2257 Mg, w tym zmieszanych 1 730,49 Mg, a segregowanych 807,7357 Mg.

W 2020 r. udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów wyniósł 32% i wzrósł od 2017 r. o 5 pp. Przypadająca ilość zebranych odpadów na mieszkańca co roku się zwiększała i w 2020 r. wyniosła 0,28 Mg.

Warto jest także zwrócić uwagę na wymagane poziomy recyklingu regulowane wymogami unijnymi w sprawie odpadów, poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu. W 2020 r. poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych

i szkła przekraczał wymagany próg i wyniósł 51,74. Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych również przekroczył wymagany próg i równał się 100%. Natomiast poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wynosił jedynie 7,07% i również spełniał wymagany próg wynoszący max. 35%.

Tab. 13. Stan gospodarki odpadami w Gminie Wiskitki w latach 2016-2020

		2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)		9 147	9 147	9 155	9 194	9 152
łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:		2 140,6580	2 189,2770	2 453,612	2 278,931	2 538,2257
zmieszane		1 562,91	1 483,9360	1 640,313	1 555,482	1 730,49
segregowane		577,7480	705,341	813,299	723,449	807,7357
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		27%	32%	33%	32%	32%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,23	0,24	0,27	0,25	0,28
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	gmina	28,69	22,56	34,43	47,74	51,74
	wymagany	18,00	20,00	30,00	40,00	50,00
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych (%)	gmina	100	100	82,34	87,2	100
	wymagany	42,00	45,00	50,00	60,00	70,00
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	gmina	0,52	1,37	6,51	6,66	7,07
	wymagany	>45,00	>45,00	>40,00	>40,00	>35,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska

Na terenie Gminy Wiskitki nie ma sieci ciepłowniczej. Gospodarstwa domowe korzystają z własnych systemów grzewczych w szczególności: gaz ziemny, energia elektryczna z wykorzystaniem gazu płynnego (LPG), oleju opałowego lub paliw ekologicznych (odnawialnych). Gmina Wiskitki obecnie prowadzi ewidencję źródeł ciepła wśród swoich mieszkańców. Do głównych źródeł ciepła należą przede wszystkim paliwa stałe tj. węgiel, miał, ekogroszek. Liczba tych źródeł wyniosła 3 013, co stanowi 91,2% wszystkich wykorzystanych źródeł ciepła. 253 gospodarstw domowych ogrzewało dom gazem. Natomiast 38 gospodarstw korzystało z energii elektrycznej jako z głównego źródła ciepła.

Tabela 14. Główne źródła ciepła na terenie Gminy Wiskitki

Wyszczególnienie źródeł ciepła na podstawie przeprowadzonej ewidencji:	Liczba źródeł ciepła w gminie	Udział w stosunku do źródeł ciepła ogółem
Stałe (węgiel, miat, ekogroszek)	3013	91,2%
Gaz	253	7,7%
Energia elektryczna	38	1,2%
Sieć ciepła	0	0%
OZE	-	-
inne	-	-

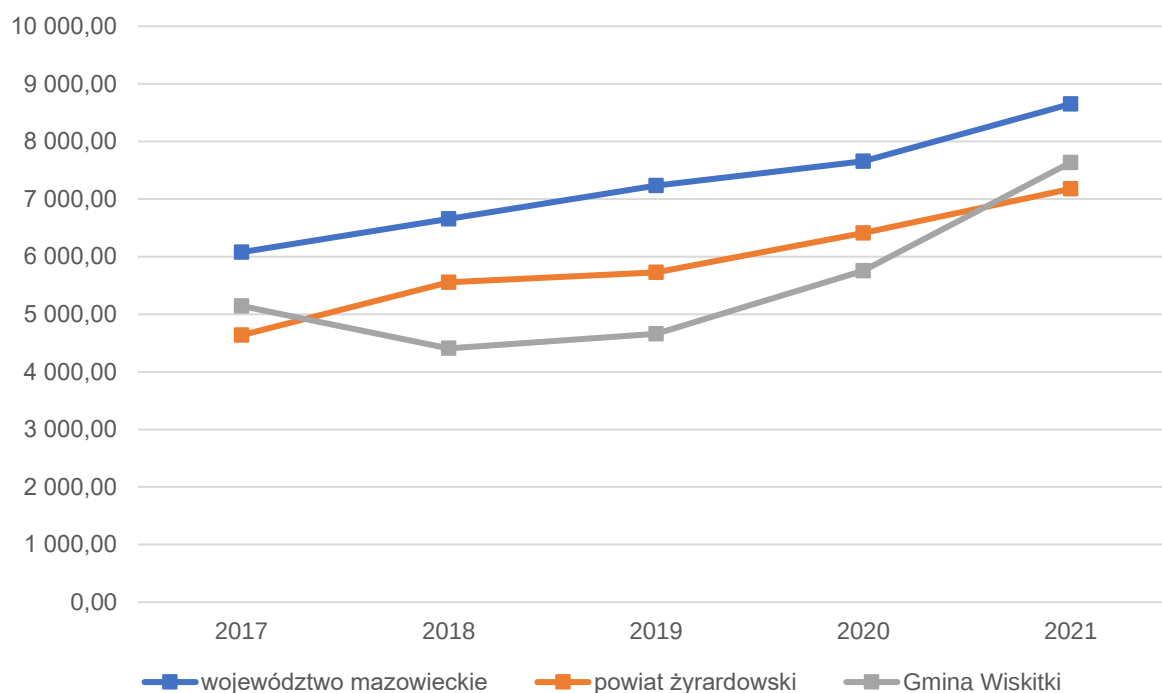
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

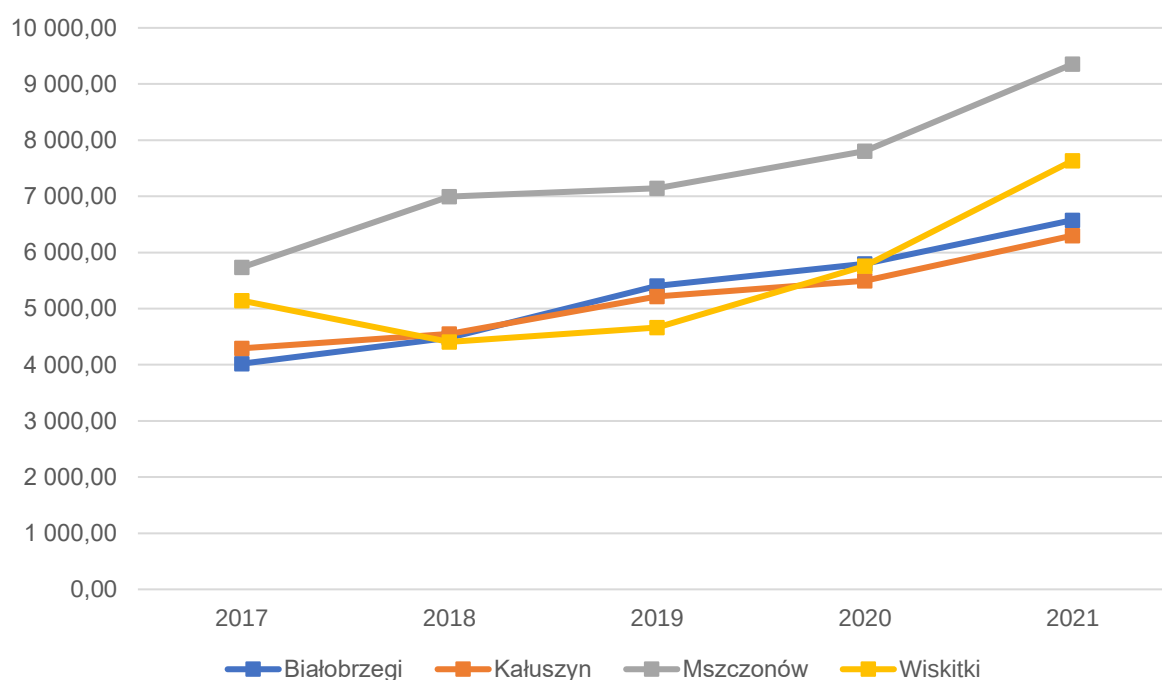
W latach 2017-2021 dochody budżetu Gminy Wiskitki ulegały sukcesywnemu zwiększeniu. W 2017 r. wyniosły one 33,8 mln zł, natomiast w 2021 r. osiągnęły wartość 75,5 mln zł. Wraz ze wzrostem dochodów budżetu Gminy analogicznie wzrastał wskaźnik dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Analizując wykres 8. można zauważyć, że w 2021 r. Gmina Wiskitki na tle województwa i powiatu przekroczyła średnią wartość powiatu. Z kolei zestawiając dane z grupą porównawczą, Gmina Wiskitki w 2021 r. plasowała się na drugim miejscu pod względem dochodów gminy przypadających na mieszkańca z liczbą 7 633,61 zł per capita. Szczegółowe dane i zmienne na przestrzeni lat 2017-2021 dla powiatu żyrardowskiego, województwa mazowieckiego, Gminy Wiskitki oraz grupy porównawczej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 8. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 9. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej w latach 2017-2021



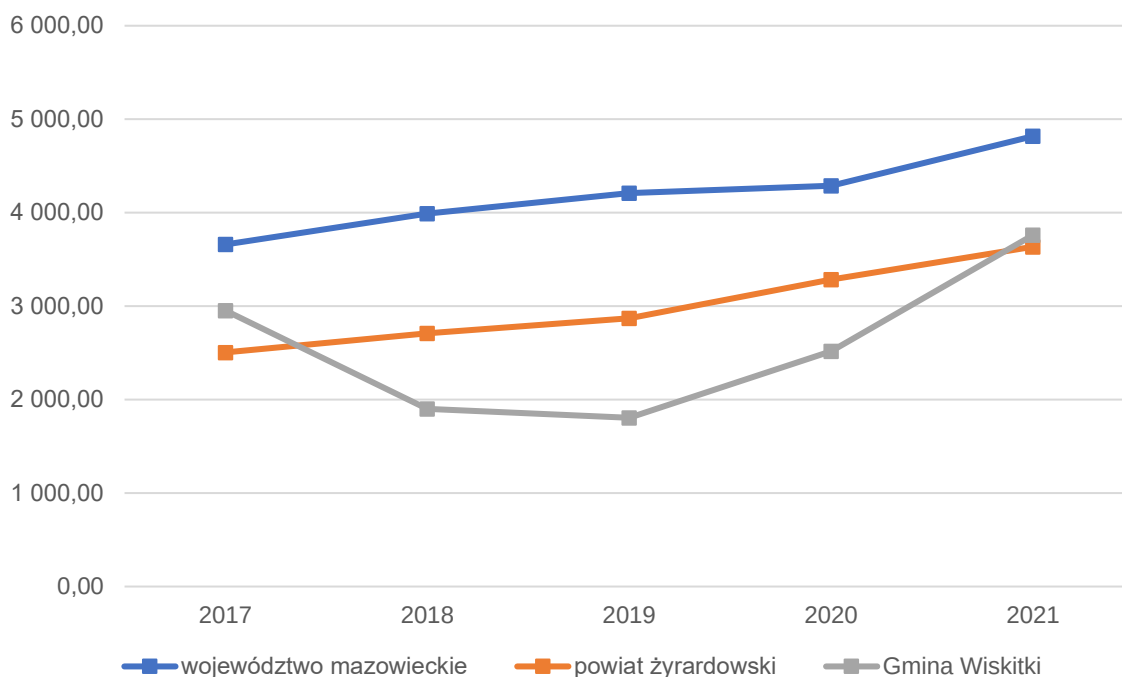
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W przypadku wskaźnika dochodów własnych przypadających na 1 mieszkańca sytuacja wyglądała analogicznie. Gmina Wiskitki była w nieznacznie lepszej pozycji od powiatu żyrardowskiego, a wartość dochodów własnych per capita była równa 3,8 tys. zł. Gmina Wiskitki miała

znaczący wzrost dochodów własnych na mieszkańca w latach 2019-2021, dlatego w 2021 r. znalazła się na drugim miejscu w grupie porównawczej, zaraz po Gminie Mszczonów (5,5 tys. per capita).

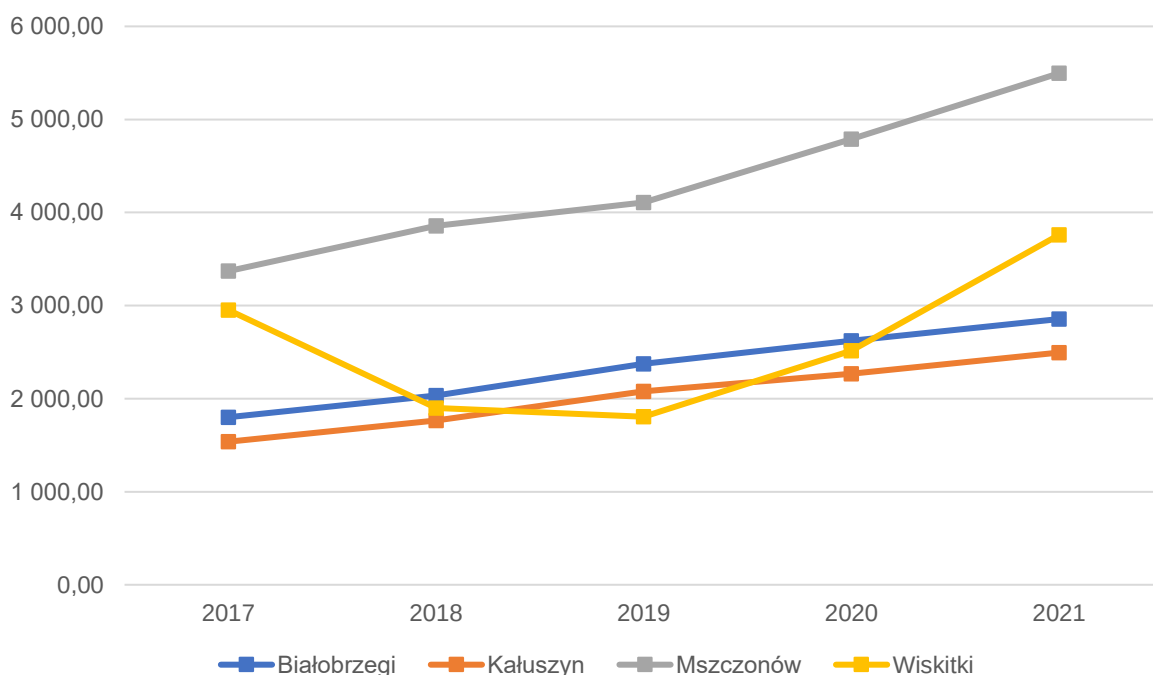
Szczegółowe dane dotyczące powyższego wskaźnika przedstawiają wykresy 10 i 11.

Wykres 10. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

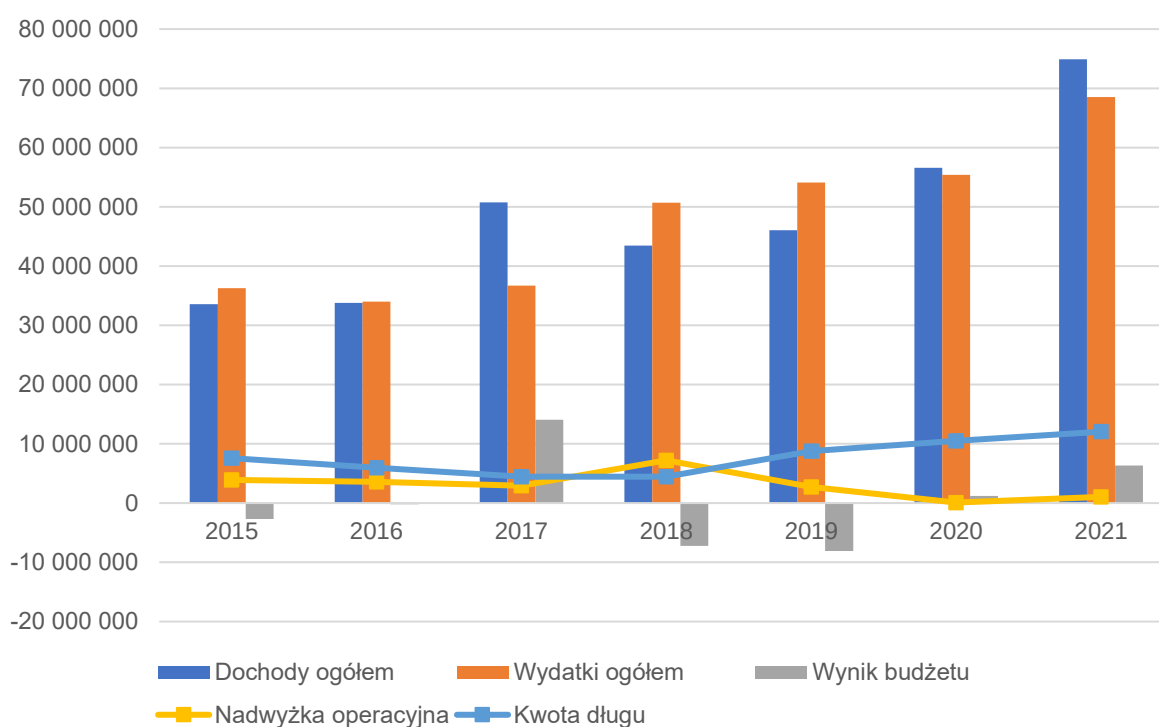
Wykres 11. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wraz ze wzrostem dochodów budżetu Gminy Wiskitki, w ciągu ostatnich siedmiu latach stale rosły również jego wydatki. W latach 2015, 2016, 2018 i 2019 r. przekraczały one dochody generując ujemny czynnik budżetu. W 2018 i 2019 r. występował wysoki poziom deficytu spowodowany znacznymi nakładami na inwestycje. W tym okresie, przyczynił się on do wzrostu kwoty długu – od 7,6 mln zł w 2017 r. do 12,0 mln zł w 2021 r. Dokładna wartość długu w 2021 r. wyniosła 12 043 144,00 zł (wzrost o 1,5 mln zł w stosunku do roku poprzedzającego), co stanowiło 16,1% dochodów ogółem. Natomiast nadwyżka osiągnęła wartość blisko 1,1 mln zł, jednak warto zauważyć, że jej wartość znacznie spadała.

Wykres 12. Wykonanie budżetu w Gminie Wiskitki w latach 2015-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

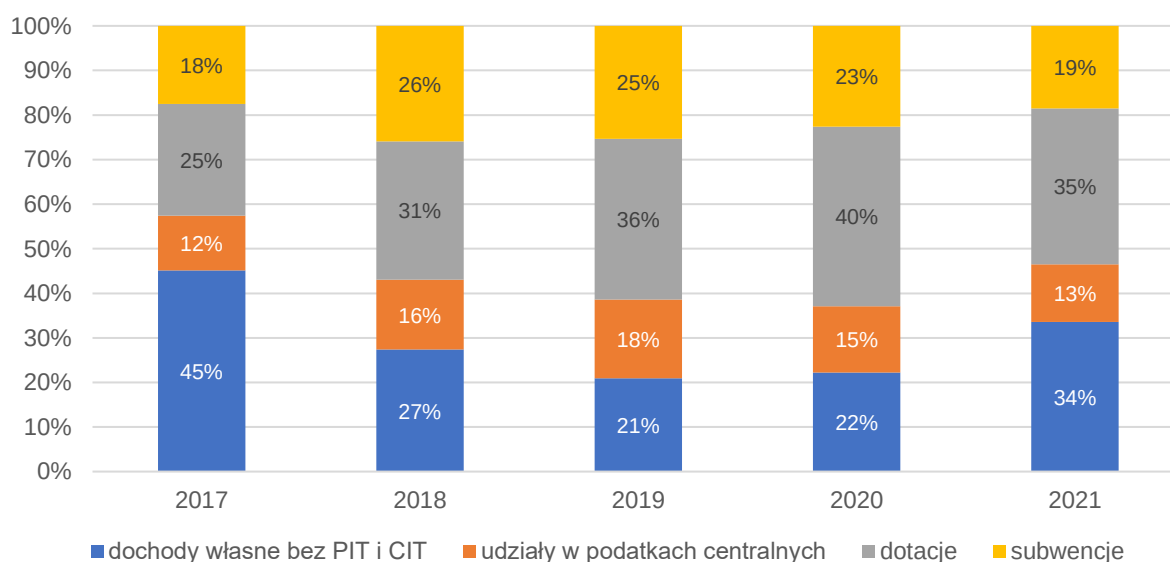
Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najważniejszą rolę odgrywają dochody własne jednostek samorządowych, które decydują o samodzielności finansowej jednostki. Zalicza się do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to o tyle ważne, że w przypadku tej kategorii dochodów gmina posiada kompetencje uchwałodawcze, dzięki którym można decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki elastyczności w zakresie kształtowania tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny.

Poniższy wykres przedstawia strukturę dochodów Gminy Wiskitki w latach 2017-2021. W analizowanym okresie, największy wzrost dochodów własnych miał miejsce w 2021 r. Wtedy to wartość dochodów własnych wzrosła o 18,3 mln zł w stosunku do roku poprzedzającego. Wartość dochodów własnych wyniosła wtedy 25,1 mln zł i stanowiła 34% dochodów ogółem. Udział dochodów własnych budżetu Gminy z udziałami w podatkach centralnych (PIT i CIT) w dochodach ogółem budżetu obniżył się z poziomu 15% w 2020 r. do poziomu 13%, czyli o 2 pp. Wśród dochodów własnych budżetu Gminy największe znaczenie odgrywają kwoty wynikające z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, podatku od nieruchomości, podatku od czynności cywilnoprawnych, oraz podatku od środków transportowych.

W strukturze dochodów w Gminie Wiskitki znaczenie również odgrywają kwoty wynikające z pozyskiwanych dofinansowań, które w 2021 r. stanowiły 35% dochodów ogółem. W 2017 i 2021 r. znacząco wzrosły wartości dochodów własnych bez PIT i CIT, jednak nie wynikały one ze wzrostu wartości podatków, a ze sprzedaży majątku.

Wykres 13. Struktura dochodów Gminy Wiskitki w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Do budżetu Gminy wpływa corocznie 56,9% podatku od osób fizycznych oraz 2,6% od osób prawnych w dochodach podatkowych ogółem. Dlatego też największy dochód podatkowy notuje się w przypadku podatku od osób fizycznych. W 2021 r. w Gminie Wiskitki przekroczył on 9,2 mln zł. Drugim znaczącym źródłem dochodów podatkowych jest podatek od nieruchomości, który w 2021 r. osiągnął wartość 4,1 mln zł. Szczegółowe dane dotyczące dochodów podatkowych w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Dochody podatkowe Gminy Wiskitki w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
PIT	5 996 266,00	6 628 089,00	7 979 440,00	8 176 288,00	9 269 491,00
CIT	221 986,36	182 366,85	160 085,82	245 490,54	418 326,64
podatek rolny	787 028,67	788 207,88	807 745,51	885 162,62	891 529,24
podatek od nieruchomości	2 839 443,38	2 908 837,36	3 178 250,30	3 841 257,00	4 115 785,58
podatek leśny	99 911,34	103 872,47	101 424,73	102 305,40	104 423,68
podatek od środków transportowych	252 183,78	232 961,10	253 640,02	294 264,72	392 292,05
podatek od osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej	14 014,44	10 410,79	12 570,60	14 544,83	20 736,81
podatek od czynności cywilnoprawnych	884 010,56	439 899,69	495 172,43	605 536,21	986 012,82
wpływy z opłaty skarbowej	57 748,00	60 064,00	52 915,10	46 336,00	88 638,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Warto jest także zwrócić uwagę na to, jak kształtuje się sytuacja dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Pomimo spadającej liczby ludności w Gminie Wiskitki, dochody z podatków centralnych per capita stale wzrastają. Istotną rolę pełnią również dochody z CIT, które od 2016 do 2020 r. wzrosły 12-krotnie. Może to oznaczać, że istniejące przedsiębiorstwa zwiększają swój dochód i stale się rozwijają. Wzrosła również wartość dochodu z podatku od nieruchomości przypadająca na 1 mieszkańca tzn. podatek rolny, leśny i od nieruchomości oraz podatek od czynności cywilno-prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 16. Dochody PIT, CIT, z podatku od nieruchomości per capita w Gminie Wiskitki w latach 2016-2020

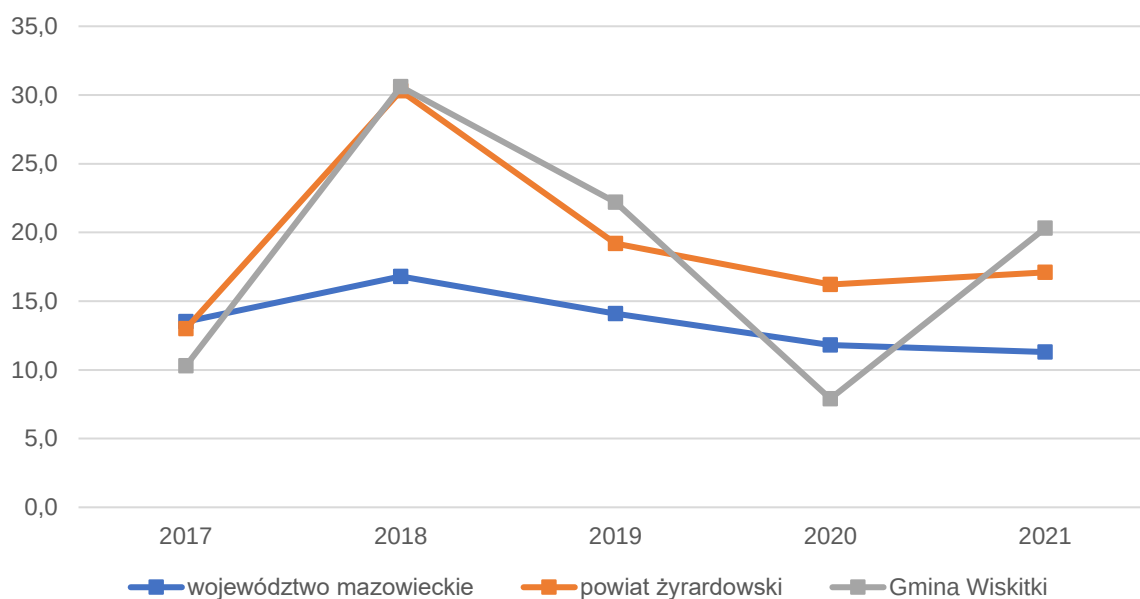
	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika 2020/ 2016
A. Dochody z PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN/os.)	554,53	607,52	670,66	807,64	829,83	149,65
B. Przedsiębiorczość – dochody z CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN/os.)	1,99	22,49	18,45	16,20	24,92	1 255,18
C. „Produktywność przestrzeni” – suma podatków nieruchomościowych na mieszkańca (PLN/os.)	367,46	377,55	384,56	413,41	490,08	133,37
D. Podatek od czynności cywilno-prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (PLN/os.)	38,96	89,57	44,51	50,12	61,46	157,74

Uwagi: brak danych za 2021 r.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego – Raport sytuacji społeczno-ekonomicznej.

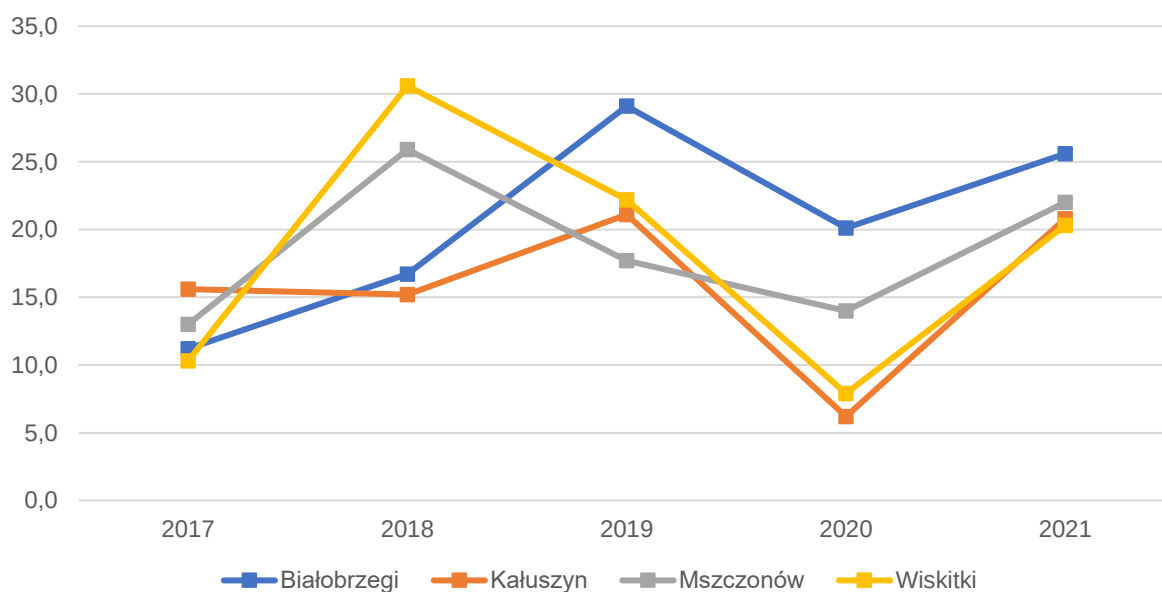
Wśród wydatków budżetu Gminy Wiskitki największą rolę odgrywają wydatki bieżące. W 2021 r. wyniosły one ponad 51,0 mln zł, stanowiąc 92,1% wydatków ogółem. Porównując udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w województwie, powiecie i grupie porównawczej, można zaobserwować duże zróżnicowanie na przestrzeni lat 2017-2021. Wśród analizowanej grupy, Gmina Wiskitki wyróżnia się na tle województwa i powiatu pod względem udziału wydatków inwestycyjnych dla której wskaźnik w 2021 r. był równy 20,3%. Dla porównania jednostki w analizowanym zestawieniu przyjmowały następujące wartości: województwo mazowieckie – 11,3%, powiat żyrardowski 17,1%, Białobrzegi – 25,6%, Mszczonów – 22,0%, Kałuszyn – 20,4%.

Wykres 14. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 15. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Potencjał inwestycyjny

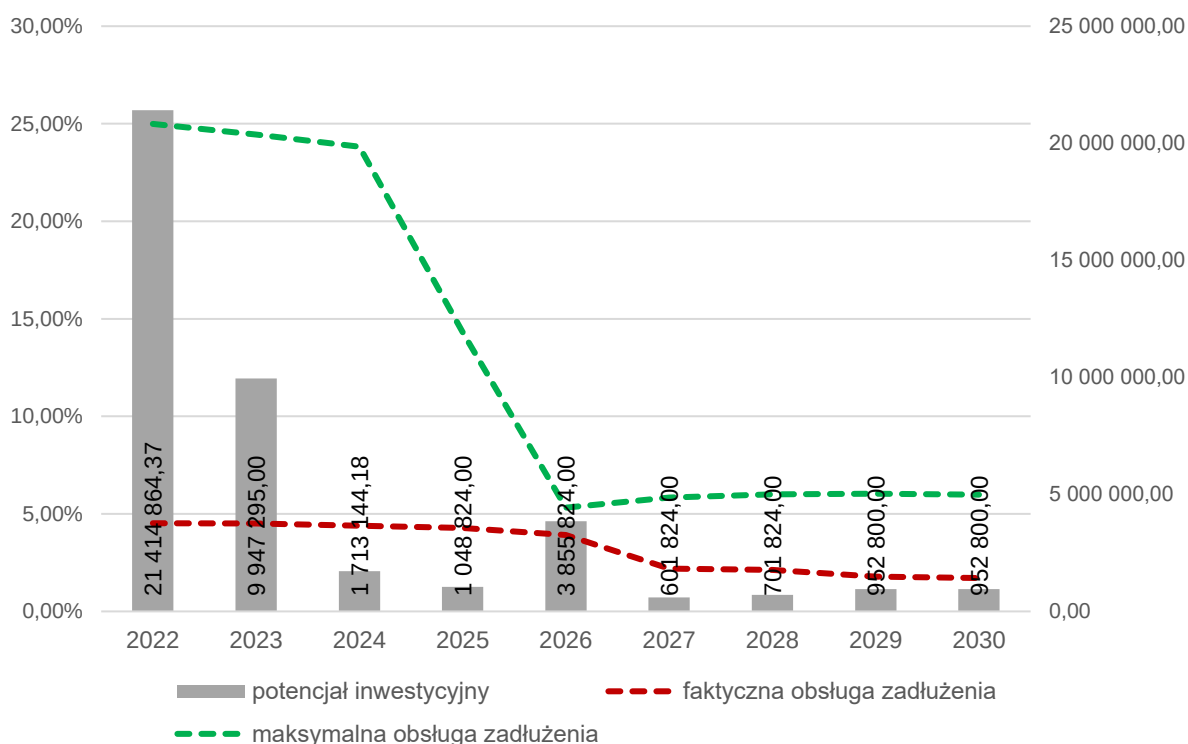
Poniższy wykres przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Wiskitki w perspektywie do 2030 r. zgodnie z Uchwałą nr 10.XXXIX/22 Rady Miasta i Gminy Wiskitki z dnia

7 marca 2022 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Wiskitki na lata 2022-2030.

Zgodnie z art. 243 Ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Analizując dane z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań, choć różnica ta jest niewielka – szczególnie w 2026 r., co może zagrażać dyscyplinie finansów publicznych w przypadku nieoczekiwanej zmiany sytuacji finansowej Gminy.

Wykres przedstawia potencjał inwestycyjny Gminu rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów). Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny w okresie realizacji Strategii (w latach 2023-2030) wyniesie 41,2 mln zł.

Wykres 16. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Wiskitki na lata 2022-2030



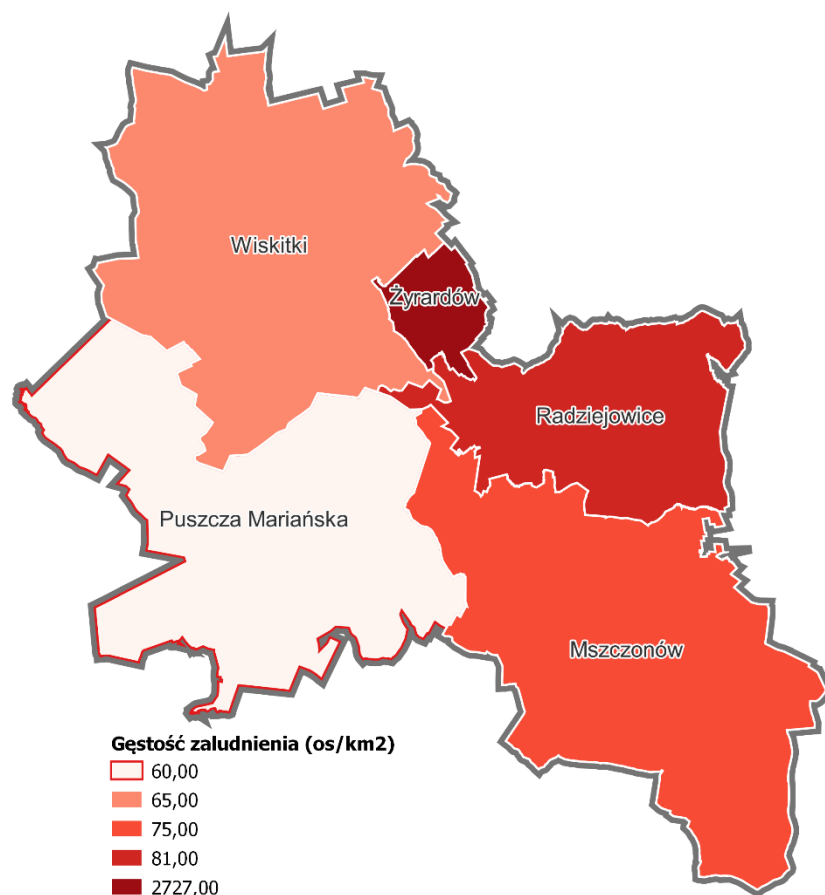
Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr 10.XXXIX/22 Rady Miasta i Gminy Wiskitki z dnia 7 marca 2022 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Wiskitki na lata 2022-2030.

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Z końcem 2021 r. w Gminie Wiskitki zarejestrowanych było 9 801 mieszkańców, co przełożyło się na gęstość zaludnienia Gminy równą 65 os/km². Wynik ten, pod względem liczby mieszkańców oraz gęstości zaludnienia, plasuje Gminę na czwartym miejscu w powiecie żyrardowskim.

Rycina 8. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu żyrardowskiego w 2021 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Poniższa tabela przedstawia zmiany liczby ludności w powiecie żyrardowskim w latach 2011-2021. W oparciu o analizę danych zauważa się, że w ciągu ostatnich 10 lat średnia dynamika zmian liczby ludności w powiecie żyrardowskim wynosiła 101,5%, co oznacza wzrost wartości dla całego powiatu. Analizując dane dla poszczególnych gmin, są one jednak zróżnicowane. Spadek ludności zauważa się w gminach: Żyrardów (-5,8%), Mszczonów (-1,9%), Wiskitki (-0,6%).

Do gmin charakteryzujących się wzrastającym współczynnikiem liczby ludności należą z kolei gminy: Radziejowice i Puszcza Mariańska. Biorąc pod uwagę zmiany ludnościowe w grupie porównawczej w każdej z gmin obserwuje się ujemną dynamikę, choć Gmina Wiskitki na ich tle wypada najkorzystniej.

Tabela 17. Zmiany liczby ludności w gminach powiatu żyrardowskiego w ostatnim dziesięcioleciu

JST	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	dynamika 2011= 100
Żyrardów	41 526	41 318	41 096	41 003	40 652	40 504	40 243	39 992	39 828	39 550	39 138	94,25%
Mszczonów	11 556	11 611	11 599	11 575	11 552	11 568	11 603	11 554	11 525	11 440	11 340	98,13%
Puszcza Mariańska	8 416	8 469	8 456	8 484	8 545	8 601	8 630	8 630	8 661	8 673	8 661	102,91%
Radziejowice	5 228	5 318	5 411	5 483	5 547	5 616	5 710	5 789	5 855	5 854	5 898	112,82%
Wisłok	9 864	9 857	9 829	9 875	9 842	9 875	9 870	9 883	9 880	9 853	9 801	99,36%

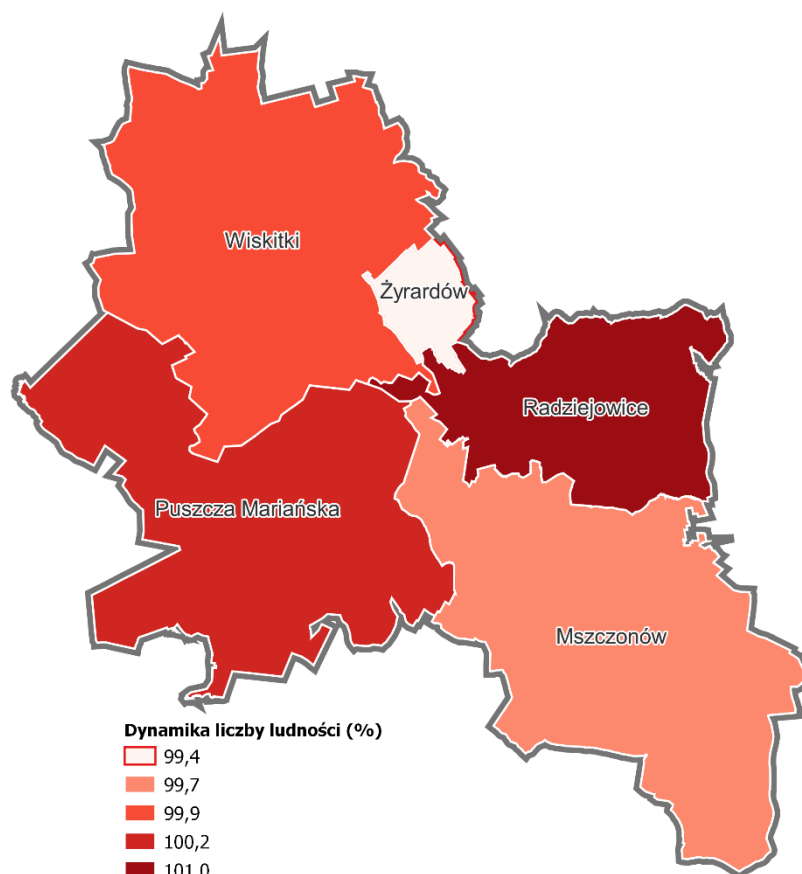
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 18. Zmiany liczby ludności w Gminie Wisłok i grupie porównawczej w ostatnim dziesięcioleciu

JST	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	dynamika 2011=100
Białobrzegi	10 410	10 426	10 375	10 395	10 407	10 346	10 322	10 318	10 263	10 236	10 105	97,07%
Kałużyn	5 984	5 993	5 938	5 958	5 933	5 908	5 897	5 843	5 825	5 749	5 682	94,95%
Mszczonów	11 556	11 611	11 599	11 575	11 552	11 568	11 603	11 554	11 525	11 440	11 340	98,13%
Wisłok	9 864	9 857	9 829	9 875	9 842	9 875	9 870	9 883	9 880	9 853	9 801	99,36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rycina 9. Średnia dynamika wzrostu liczby ludności w gminach w powiecie żyrardowskim w latach 2017-2021



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przyrost naturalny i saldo migracji w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców przedstawia poniższa tabela. W Gminie Wiskitki w 2021 r. przyrost naturalny był równy -6,72 i był wyższy od wskaźnika dla powiatu żyrardowskiego (-8,11) i niższy od województwa mazowieckiego (-3,61). W przypadku gmin z grupy porównawczej wszystkie gminy miały wyższy wskaźnik niż Gmina Wiskitki i kształtował się on następująco: Mszczonów – (-4,74), Kałuszyn – (-5,43), Białobrzegi – (-6,58).

Analizując sytuację pod względem salda migracji w Gminie Wiskitki warto zauważyć, że wartość ta na przestrzeni lat 2017-2021 była dodatnia. W 2021 r. saldo wynosiło 0,70 i była to jedyna wartość dodatnia w grupie porównawczej, a także wyższa niż w powiecie żyrardowskim (0,50). Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021 na tle powiatu, województwa i grupy porównawczej

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2021 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2017 r.	2021 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2017 r.
MAZOWIECKIE	-3,61	-1,12	2,40	-0,03
Powiat żyrardowski	-8,11	-1,64	0,50	-0,13
Wiskitki	-6,73	-1,71	0,70	0,23
Białobrzegi	-6,58	-1,89	-4,50	-0,48
Kałużyn	-5,43	-1,44	-5,80	-0,18
Mszczonów	-4,74	-1,73	-2,80	-0,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Trend starzejącego się społeczeństwa ma przełożenie na wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego, który został zaprezentowany w tabeli 15. Wartości niniejszego wskaźnika dla porównywanych jednostek oscylowały w granicach 25-30%. W przypadku Gminy Wiskitki był on niższy niż wskaźnik dla średniej województwa czy powiatu. Warto jest w tym miejscu zwrócić uwagę na dynamikę wieku senioralnego, która dla Gminy Wiskitki w stosunku do województwa i powiatu jest niższa.

W przypadku wskaźnika mieszkańców w wieku kreatywnym warto zauważyć tendencję spadkową dla całej grupy analizowanych jednostek. W Gminie Wiskitki udział mieszkańców w wieku kreatywnym w 2016 r. wynosił 16,19 i w ciągu 5 lat zmniejszył się do wartości 13,80. Analogiczną sytuację można zaobserwować w pozostałych jednostkach, których dane zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 20. Wskaźniki demograficzne dla grupy porównawczej, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w 2017 i 2021 r.

JST	mieszkańcy w wieku kreatywnym (%)			senioralne obciążenie demograficzne (%)		
	2017	2021	dynamika	2017	2021	dynamika
MAZOWIECKIE	14,13	12,35	87%	25,80	29,20	113%
Powiat żyrardowski	15,18	14,53	96%	25,50	29,70	116%
Wiskitki	16,19	13,80	85%	22,50	25,20	112%

¹ ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem

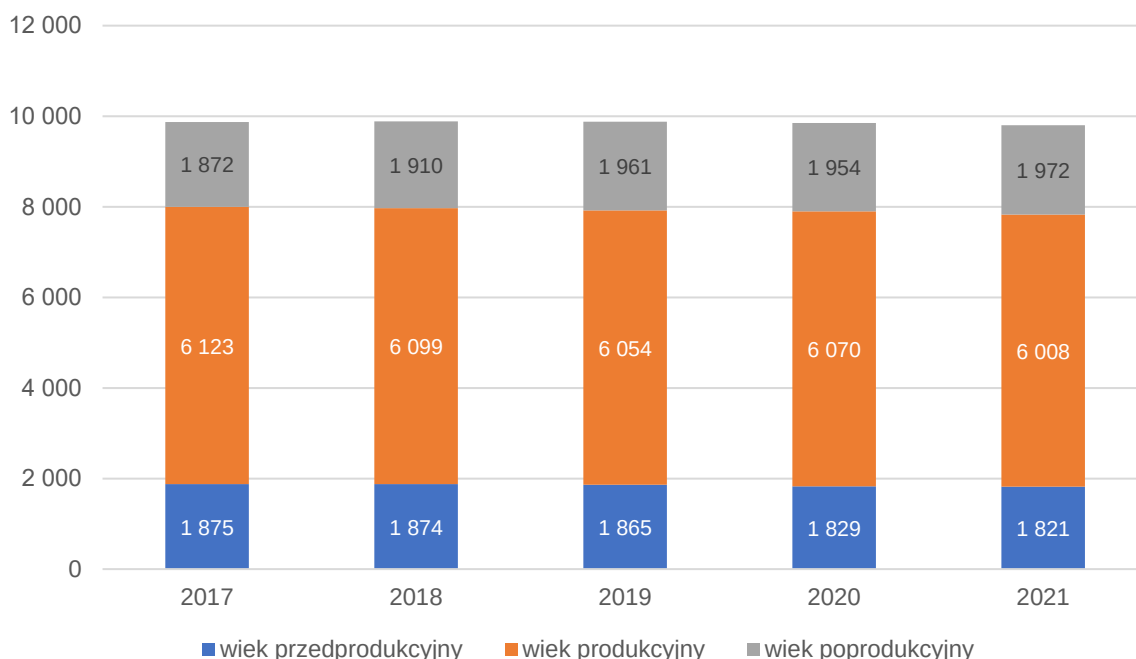
² ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poza nieznacznym spadkiem liczby mieszkańców w Gminie Wiskitki w ostatnich latach, istotna jest również struktura wiekowa. Na przestrzeni lat 2017-2021 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym spadła o blisko 3%. Zauważalny był również spadek osób w wieku produkcyjnym (-

1,9%). Wzrosła natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym o 100 osób. W związku z rosnącą liczbą osób w wieku poprodukcyjnym (+5,3% w stosunku do 2017 r.) zauważa się zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Jest to zjawisko zarówno lokalne, jak i krajowe, które wynika z tendencji demograficznych. Starzenie się społeczności jest efektem dwóch dominujących trendów, a mianowicie wydłużenia przeciętnego trwania życia ludzkiego, a także spadku dzietności. Dane dotyczące struktury wieku w Gminie Wiskitki na przestrzeni lat 2017-2021 przedstawia wykres poniżej.

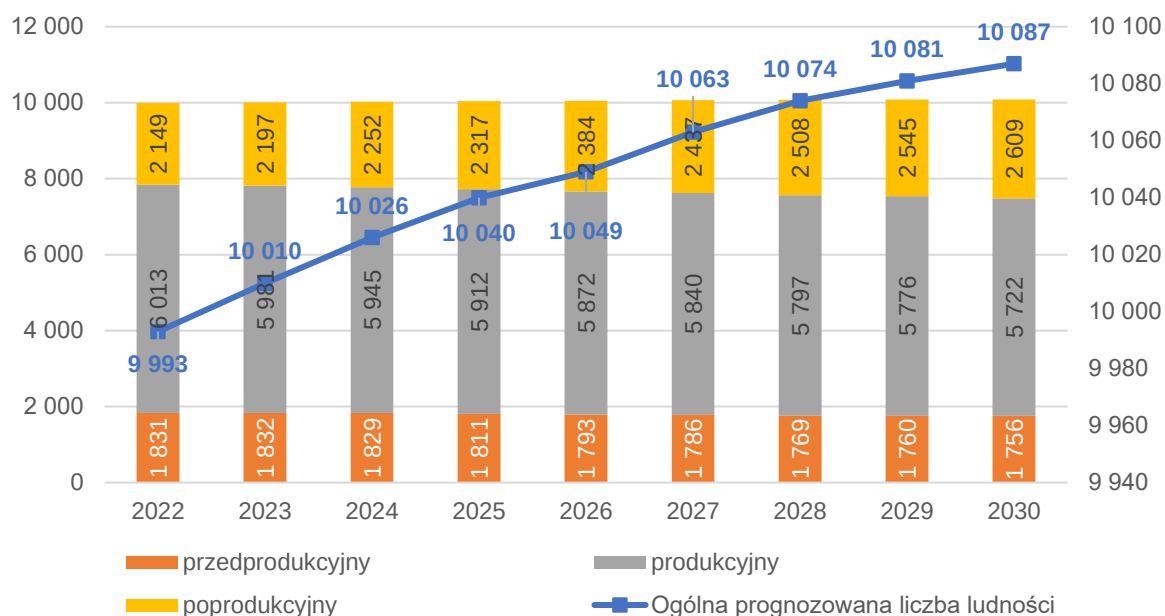
Wykres 17. Struktura ludności w Gminie Wiskitki w latach 2017-2020



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognozy opracowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują, że w perspektywie do 2030 r. liczba ludności w Gminie Wiskitki będzie ulegała sukcesywnemu zwiększaniu. Prognozuje się, że w 2025 r. w Gminie będzie mieszkało 10 040 osób, a w 2030 r. – 10 087. Największy udział osób w wieku poprodukcyjnym szacuje się na 2028 r. W przypadku osób w wieku produkcyjnym ich liczba z roku na rok będzie się sukcesywnie zmniejszała i prognozuje się, że w 2030 r. osiągnie wartość 5 722, co będzie odpowiadało 56,7% mieszkańców ogółem. Analogiczną sytuację prognozuje się dla ludności w wieku przedprodukcyjnym, w przypadku której wartość z 1 831 w 2022 r. ma zmniejszyć się do 1 756 w 2030 r.

Wykres 18. Prognoza liczby ludności w Gminie Wiskitki na lata 2022-2030



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższa prognoza pokrywa się z wymiarem krajowym, w którym zauważa się tendencje do spadku liczebności młodych ludzi, przy jednoczesnym gwałtownym wzroście liczby ludzi starszych w społeczeństwie.

3.2. Kapitał społeczny

Przedszkola i żłobki

Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje jeden Żłobek Publiczny w Wiskitkach znajdujący się przy ul. Spółdzielczej 2. Do żłobka w 2021 r. uczęszczało 30 dzieci na 30 miejsc. Żłobek funkcjonuje od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00-16:00. Podstawowa opłata miesięczna ponoszona przez rodziców za pobyt dziecka z wyłączeniem zniżek i wyżywienia wynosiła 481,60 zł.

W kwestii edukacji przedszkolnej w 2021 r. na terenie gminy funkcjonowały cztery przedszkola publiczne i jedno niepubliczne.

Przedszkole Publiczne w Wiskitkach funkcjonujące przy ul. Spółdzielczej 2 gromadziło 195 dzieci należące do 8 grup. Średnia liczba dzieci przypadająca na grupę wyniosła 24 osoby.

Pozostałe placówki przedszkolne stanowią oddziały znajdujące się przy Szkołach Podstawowych. Łączna liczba dzieci uczęszczających do Oddziału Przedszkolnego we Franciszkowie wynosiła 60, do Oddziału w Guzowie – 32, a w Miedniewicach 13. W przedszkolu niepublicznych natomiast uczyło się 20 dzieci. Warto zauważyć, że w przedszkolu tym były najmniej liczne grupy i było ono najdłużej otwarte z wyżej wymienionych.

Tabela 21. Przedszkola publiczne i niepubliczne na terenie Gminy Wiskitki

Przedszkola publiczne	Adres	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Przedszkole Publiczne w Wiskitkach	Spółdzielcza 2, 96-315 Wiskitki	195	8	24	7:00-17:00
Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej im. Świętego Jana Pawła II we Franciszkowie	Dębowa 25, 96-315 Franciszków	60	3	20	-
Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej im. A. Kamińskiego w Guzowie	Rodu Łubieńskich 2, 96-317 Guzów	32	2	16	7:15-15:15
Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej im. Profesora Zbigniewa Religi w Miedniewiczach	Miedniewice 86, 96-315 Wiskitki	13	1	13	7:40-13:00
Przedszkola niepubliczne	Adres	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Przedszkole Niepubliczne „Dolina Krecika” w Nowych Kozłowicach	Nowe Kozłowice 21, 96-315 Wiskitki	20	2	10	7:00-17:30

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Podstawowe informacje o funkcjonowaniu gminnych placówek przedszkolnych przedstawia poniższa tabela. Wynika z niej, że w 2020 r. udział dzieci objętych opieką przedszkolną był równy 70,86%. W 2020 r. przedszkola na terenie Gminy Wiskitki obsługiwały również 25 dzieci spoza terenu gminy. Wartość dotacji na jedno dziecko w przedszkolu na przestrzeni ostatnich 5 lat się zwiększała i w 2020 r. wyniosła 722,90 zł, tj. o 326,32 zł więcej niż w 2016 r.

Tabela 22. Podstawowe informacje o funkcjonowaniu opieki przedszkolnej na terenie Gminy Wiskitki

	2016	2017	2018	2019	2020
Udział dzieci objętych opieką przedszkolną (%)	65,67%*	78,59%*	75,93%*	79,06%*	70,86%*
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin (os.)	30	38	36	41	38
Liczba dzieci z terenu innych gmin	24	38	39	28	25

	2016	2017	2018	2019	2020
w przedszkolach na terenie gminy (os.)					
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym (zł)	o. 329,87 zł* p. 450,82 zł**	o. 359,55 zł* p. 531,58 zł**	o. 334,24 zł* p. 538,74 zł**	o. 339,06 zł* p. 508,76 zł**	o. 468,59 zł* p. 1059,50 zł**
Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym (zł)	396,58	377,04	424,16	515,80	722,90

*o – oddział przedszkolny

**p – przedszkole w Wiskitkach

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.2

Edukacja

Prowadzenie szkół podstawowych należy do zadań własnych gminy. W Gminie Wiskitki występują cztery szkoły publiczne. Łącznie w 2020 r. w szkołach podstawowych uczyło się 719 uczniów. Średnia wielkość oddziału dla wszystkich szkół była równa 14,72. Szczegółowe dane dotyczące funkcjonowania szkół podstawowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Wiskitki

Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli	Zmianowy system pracy
Szkoła Podstawowa im. Świętego Jana Pawła II we Franciszkowie	167	10	16,7	33,63	tak
Szkoła Podstawowa im. A. Kamińskiego w Guzowie	103	8	12,88	20,15	nie
Szkoła Podstawowa im. prof. Zbigniewa Religi w Miedniewicach	78	8	9,75	15,23	nie
Szkoła Podstawowa im. Marii Kownackiej w Wiskitkach	371	19	19,53	38,93	nie

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Stan bazy dydaktycznej w Szkołach Podstawowych na terenie Gminy Wiskitki jest zróżnicowany. W Szkole Podstawowej im. Świętego Jana Pawła II we Franciszkowie znajduje się 7 sal lekcyjnych, stan obiektów sportowych i sal gimnastycznych ocenia się jako dobry. Szkoła jest monitorowana, nie posiada jednak klas dwujęzycznych i pracowni językowej, liczba komputerów do użytku przez uczniów wynosi 17. W Szkole Podstawowej im. A. Kamińskiego w Guzowie znajduje się 11 sal lekcyjnych, stan obiektów sportowych i sal gimnastycznych ocenia się jako dobry. Szkoła objęta jest monitoringiem, nie posiada klas dwujęzycznych natomiast występują pracowni językowe a uczniowie mają dostęp do szafek szkolnych. W Szkole Podstawowej im. prof. Zbigniewa Religi w Miedniewicach funkcjonuje 7 sal lekcyjnych, stan obiektów sportowych i sal gimnastycznych jest w złym stanie, dlatego wymagany jest remont. Szkoła nie posiada pracowni

językowych i klas dwujęzycznych. Podłączona jest jednak do monitoringu, w szkole są dostępne szafki dla każdego ucznia. Liczba stypendystów w szkole w 2020 r. była równa 5. Szkoła Podstawowa im. Marii Kownackiej w Wiskitkach jest największą szkołą podstawową w Gminie i posiada dostęp do 16 sal lekcyjnych. Stan obiektów jest dobry, szkoła posiada pracownię językowe a do komputerów do wykorzystania przez uczniów jest 14. Szkoła jest pod stałym monitoringiem.

Wymienione szkoły mają w swoich zasobach gabinet pielęgniarstwa, jednak uczniowie nie mają dostępu do szkolnego stomatologa. Dane dotyczące poszczególnych szkół przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie Gminy Wiskitki w 2020 r.

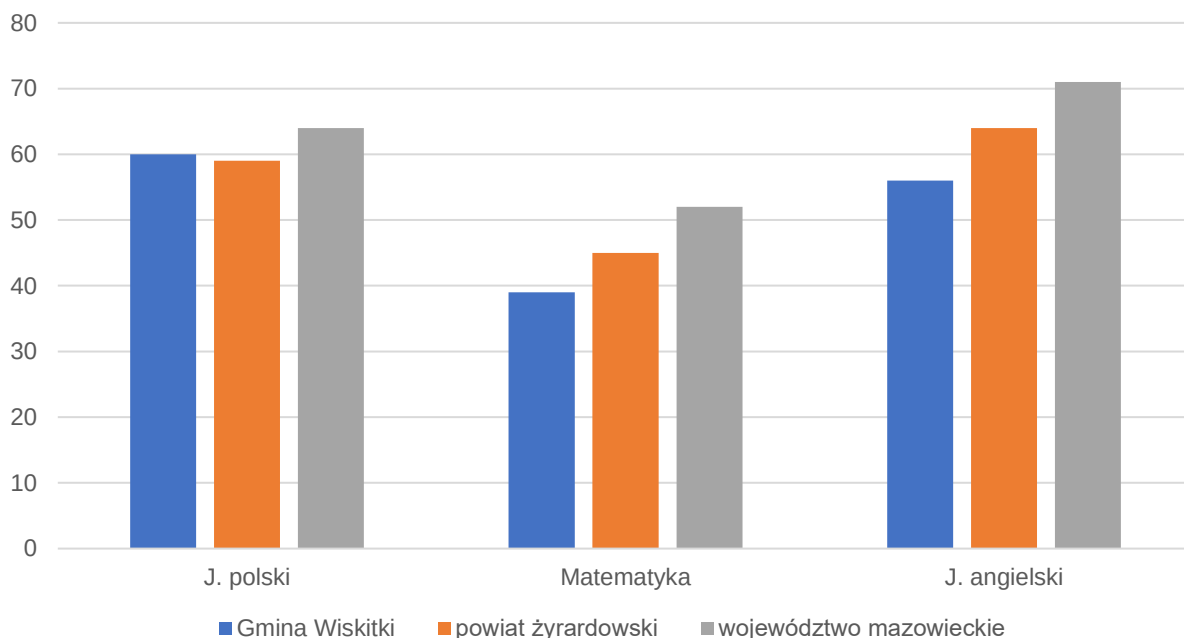
Nazwa szkoły:	Szkoła Podstawowa im. Świętego Jana Pawła II we Franciszkowie	Szkoła Podstawowa im. A. Kamińskiego w Guzowie	Szkoła Podstawowa im. prof. Zbigniewa Religi w Miedniewicach	Szkoła Podstawowa im. Marii Kownackiej w Wiskitkach
Liczba sal lekcyjnych	7	11	7	16
Rodzaj i stan obiektów sportowych / sal gimnastycznych	dobry	dobry	do remontu	dobry
Pracownie językowe	nie	tak	nie	tak
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne	nie	nie	nie	nie
Komputery do użytku uczniów	17	36	24	14
Projektory multimedialne	7	7	8	7
Kamery - monitoring szkolny	tak	tak	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia	nie	tak	tak	tak
Świetlice	tak 8:00-16:30	tak 7:00-8:00; 11:30-16:00	tak 7:30-16:00	tak 7:00-16:30
Parkingi dla kadry / rodziców	tak	tak/nie	nie	tak
Gabinet pielęgniarstwa / stomatologiczny	tak/nie	tak/nie	tak/nie	tak/nie
Liczba stypendystów	0	0	5	12

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Jedną z form badania postępów edukacyjnych i osiągnięć uczniów jest analiza wyników egzaminu ósmoklasisty. Jego wyniki w dużym stopniu zależą od zdolności, aspiracji uczniów, środowiska rodzinnego, jednak znaczący wpływ ma przygotowanie w szkołach. Na poniższym wykresie zestawiono średni wynik egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. dla województwa mazowieckiego, powiatu żyrardowskiego oraz średniej z czterech szkół podstawowych z Gminy Wiskitki. Interpretując wykres można stwierdzić, że poziom kształcenia w Gminie jest na średnim poziomie. Z języka polskiego osiągnięto wyższy wynik (60%) niż w powiecie żyrardowskim natomiast

niższy niż średnia w województwie. Wyniki z matematyki jednak były bardzo niskie (39%) w stosunku do średniej powiatu i województwa. Egzamin z języka angielskiego również nie charakteryzował się wysokimi wynikami (56%) w stosunku do średniej powiatu i województwa.

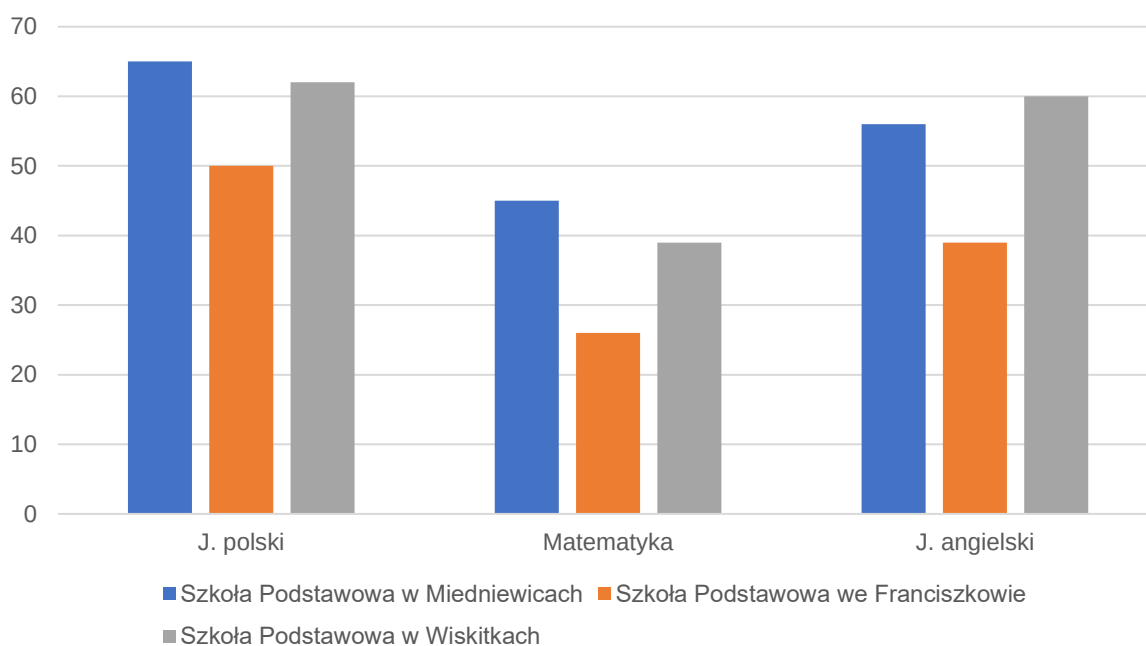
Wykres 19. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach w Gminie Wiskitki w 2021 r. na tle powiatu i województwa



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa 2021.

Zestawiono również wyniki poszczególnych szkół podstawowych w Wiskitkach. Nie uwzględniono w nich jednak wyników dla szkoły Podstawowej im. Aleksandra Kamińskiego w Guzowie, ponieważ liczba zdających wynosiła jedynie 6 i dane te nie są dostępne na platformie OKE Warszawa. Z poniższej analizy wynika, że najwyższe wyniki z języka polskiego i matematyki osiągnęła Szkoła Podstawowa im. prof. Zbigniewa Religi w Miedniewicach. Natomiast z języka angielskiego najwyższe wyniki uzyskali uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Marii Kownackiej w Wiskitkach.

Wykres 20. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych szkołach na terenie Gminy Wiskitki



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa 2021.

W tabeli poniżej przedstawiono kwoty wydatkowane w dziale oświata i wychowanie wraz z subwencją oświatową dla Gminy Wiskitki w latach 2017-2021. Wydatkowana kwota zwiększała się na przestrzeni analizowanych lat, lecz jest to sytuacja zauważalna w całym kraju. Największy udział wśród wydatków ogółem stanowią wydatki bieżące, szczególnie wynagrodzenia i pochodne. Kwota wydatkowana na wynagrodzenia i pochodne wynagrodzeń zwiększyła się o prawie 3,2 mln zł w badanych latach. Wydatki majątkowe mają niewielki udział w wydatkach ogółem, a ich kwota w 2021 r. wyniosła 1,5 mln zł. Stopień pokrycia wydatków w dziale 801 subwencją wynosił w 2021 r. 46%, pozostałe wydatki zostały sfinansowane z dochodów własnych Gminy.

Tabela 25. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
WYDATKI OGÓŁEM	12 565 987,90	19 720 386,08	15 978 777,71	15 430 735,70	17 082 026,97
Wydatki bieżące, w tym:	10 837 766,88	11 689 926,27	12 771 739,91	15 159 675,56	15 673 230,82
Wynagrodzenia i pochodne	8 077 690,16	8 475 308,04	9 318 959,15	10 705 717,07	11 291 691,86
Pozostałe wydatki bieżące	2 760 076,72	3 214 618,23	3 452 780,76	4 453 958,49	4 381 538,96
Wydatki majątkowe	1 728 221,02	8 030 459,81	3 207 037,80	271 060,14	1 460 815,00
SUBWENCJA OŚWIATOWA	7 106 592,00	7 383 313,00	7 823 130,00	7 873 013,00	7 873 641,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	5 459 395,90	12 337 073,08	8 155 647,71	7 557 722,70	9 208 385,97
Stopień pokrycia	57%	37%	49%	51%	46%

Źródło: dane Urzędu Miasta i Gminy Wiskitki.

Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje jedna szkoła ponadpodstawowa - Zespół Szkół Nr 3 im. Marii Skłodowskiej-Curie z lokalizacją przy ul. Kościuszki 25 w Wiskitkach. Do Zespołu Szkół należy Technikum, kształcącą uczniów w cyklu pięcioletnim. Uczniowie mają możliwość nauki w zawodach:

- technik hotelarstwa,
- technik informatyk,
- technik grafiki i poligrafii cyfrowej,
- technik reklamy.

Poza Technikum, do Zespołu Szkół przynależy również Liceum Ogólnokształcące, którą ma 20-letnią tradycję. Szkoła przygotowuje uczniów do egzaminu maturalnego oraz dba o rozwój ich zainteresowań, pasji i uzdolnień. Po jej ukończeniu absolwent ma możliwość podjęcia nauki w dowolnej uczelni wyższej lub w szkole policealnej.

Kultura i sport

Na terenie Gminy Wiskitki działalność prowadzi Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Wiskitkach. Biblioteka wraz z działającymi filiami w Starych Kozłowicach, Jesionce i Guzowie prowadzi działalność promocyjną, informacyjną oraz kulturalno-oświatową. Ogólny księgozbiór Biblioteki wynosi blisko 21 tys. pozycji dla wszystkich grup wiekowych czytelników. Biblioteka jest także świetnym organizatorem spotkań tematycznych i prelekcji, dzięki czemu mieszkańcy Gminy Wiskitki mogą zdobywać nową wiedzę i poszerzać horyzonty, a uczestnicząc w różnorodnych warsztatach (na przykład popularnych warsztatach rękodzielniczych dla dzieci i młodzieży) i innych zajęciach nabywać nowe doświadczenia i pracować nad swoją kreatywnością.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Wiskitkach jest także czynnym organizatorem lub współorganizatorem wszelkiego rodzaju konkursów plastycznych i recytatorskich głównie o charakterze patriotycznym.

W 2021 r. zarejestrowanych było 535 czytelników. Liczba ta, w porównaniu z 2020 r., wzrosła o 87 czytelników. Liczba wypożyczeń w bibliotekach wyniosła:

- MGBP w Wiskitkach – 4798,
- Filia biblioteczna w Jesionce – 466,
- Filia biblioteczna w Guzowie – 995,
- Filia biblioteczna w Starych Kozłowicach – 511.

Łączna liczba odwiedzin w Bibliotekach w Gminie Wiskitki wyniosła 4268. Biblioteka posiada również dostęp do profesjonalnego sprzętu komputerowego, który został pozyskany dzięki dofinansowaniom ze środków unijnych.

W 2021 r. Biblioteka w Wiskitkach zorganizowała 45 różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych - 33 z nich miały charakter stacjonarny, 12 zostało przygotowanych on-line za pośrednictwem portalu Facebook oraz kanału YouTube, na którym Biblioteka założyła swój profil.

Do głównych wydarzeń prowadzonych z inicjatywy Biblioteki w Gminie Wiskitki należały:

- „Kreatywne Ferie z Biblioteką”,
- Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego,
- Dzień Kobiet z Biblioteką,
- Warsztaty Wielkanocne,
- Eliminacje Gminne Konkursu Recytatorskiego „Warszawska Syrenka”,
- Paszport Małego Czytelnika,
- Akcja Żonkile,
- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich,
- Tydzień Bibliotek,
- Dzień Matki,
- Dzień Dziecka z Biblioteką,
- Spotkanie z bajkopisarzem Panem Poetą,
- „Czytam w czasie wakacji”,
- „Uwalniamy książki”,
- Narodowe Czytanie „Moralności Pani Dulskiej”,
- Noc Bibliotek,
- i wiele innych.

Na terenie Gminy Wiskitki zlokalizowanych jest kilka boisk szkolnych oraz boisko sportowe „Orlik 2012”. W swojej bazie rekreacyjnej Gmina Wiskitki posiada także dwa boiska piłkarskiej. Obydwa są niezadaszone, jednak nie wpływa to na ich częste użytkowanie przez lokalnych mieszkańców.

Pierwszy z nich znajduje się w Wiskitkach przy rzece Pisia Gągolina i jest obiektem sportowym wykorzystywanym na co dzień przez lokalny Klub Sportowy „Pogoń”.

Drugi natomiast zlokalizowany jest w Guzowie przy Urzędzie Pocztowym i Parku Pałacowym. Wykorzystywany jest na co dzień przez lokalny Klub Sportowy „Guzovia” Guzów. Gmina Wiskitki dysponuje również przyszkolnymi boiskami Wiskitkach, Guzowie i Miedniewicach.

Z uwagi na duże zapotrzebowanie mieszkańców planuje się realizację projektów w ramach, których przygotowane będą kolejne miejsca do sportu i rekreacji.

Zespole Szkół nr 3 w Wiskitkach znajduje się wykorzystywana na co dzień wielofunkcyjna hala sportowa. Nieco mniejsza, jednak tak samo popularna jest hala sportowa przy szkole podstawowej w Guzowie. We Franciszkwie natomiast znajduje się boisko sportowe – „Orlik 2012”.

Bezpieczeństwo publiczne

Zgodnie z *Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych gminy.

Na obszarze Gminy Wiskitki działa Komenda Powiatowa Policji w Żyrardowie, zlokalizowana w Mieście Żyrardów. Posterunek Policji w Wiskitkach znajduje się przy ul. Kościuszki 1A.

Posterunek czynny jest w godzinach pełnienia służby przez funkcjonariuszy, a kierownik posterunku pełni dyżur w każdy wtorek w godzinach od 10:00 do 12:00. Całodobowo mieszkańcy mogą zgłosić się do najbliższego Komendy Policji w Żyrardowie.

Najczęstszymi przestępstwami w Gminie są zakłócania porządku publicznego oraz spożywanie alkoholu w obrębie sklepu spożywczego „ABC” w miejscowości Guzów ul. Ogińskiego 4 oraz zaśmiecanie i degradacja przestrzeni wokół sklepu.

Nad bezpieczeństwem w Gminie czuwa również straż pożarna.

Na terenie Gminy Wiskitki funkcjonuje dziewięć Ochotniczych Straży Pożarnych, do których należą:

- OSP Aleksandrów,
- OSP Działki,
- OSP Guzów,
- OSP Jesionka,
- OSP Miedniewice,
- OSP Nowe Kozłowice,
- OSP Nowy Drzewicz,
- OSP Nowy Oryszew,
- OSP Wiskitki.

Do głównych zadań OSP należy: gaszenie pożarów, ratownictwo techniczne, w szczególności na drogach, ewakuacja poszkodowanych lub zagrożonych ludzi i zwierząt oraz zagrożonego mienia, oznakowanie i zabezpieczenie miejsc prowadzenia działań ratowniczych, prowadzenie działań ratowniczych na obszarach wodnych, w tym podczas powodzi, usuwanie skutków zdarzeń w szczególności po przejściu anomalii pogodowych i udzielanie pomocy socjalnej poszkodowanym.

Ochotnicze Straże Pożarne ściśle współdziałają z jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi podmiotami i instytucjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa obywateli na terenie swego działania lub wspomagają sąsiednie obszary w ramach odwołów operacyjnych lub uzgodnień o pomocy wzajemnej.

Otoczenie wewnętrzne Gminy

Miejszem wyrażania, uzgadniania, a także realizacji celów oraz wspólnego działania ludzi o podobnych zainteresowaniach są stowarzyszenia, organizacje pozarządowe oraz fundacje.

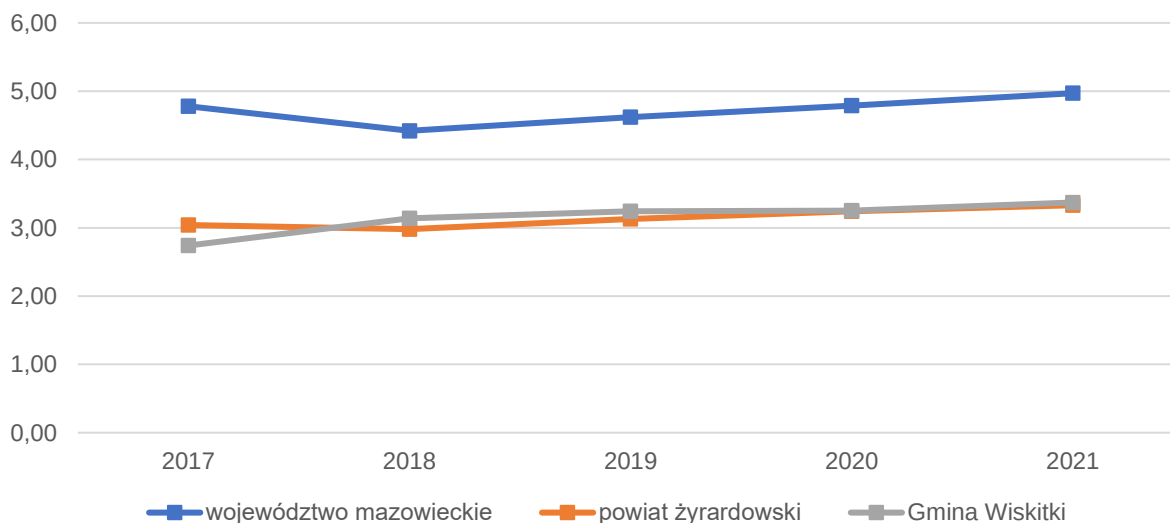
Według Ministerstwa Sprawiedliwości (system EKRS) w 2020 r. na terenie Gminy Wiskitki działały 22 organizacje pozarządowe, stowarzyszenia oraz fundacje. Oprócz Ochotniczych Straży Pożarnych należą do nich:

- Klub Sportowy „AMATOR”,

- Kółko Rolnicze w Jesionce,
- Stowarzyszenie „Kuźnia Nowowiejska”,
- Fundacja HUZAR,
- Kuźnia Inicjatyw "wiskitki.org",
- Kozłowski Towarzystwo Kulturalne Zarząd Wiejskiego Domu Kultury w Nowych Kozłowicach,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Lokalnego „SMOLARNIA”,
- Stowarzyszenie Jeździeckie „BŁYSKAWICA”,
- Stowarzyszenie SOS Polacy,
- Stowarzyszenie Cywilna Grupa Poszukiwawcza Tropieciele,
- Stowarzyszenie Seniorów Wigor,
- Mazowiecka Grupa Ratownictwa Wodnego i Nurkowego.

Poniższy wykres przedstawia liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 1 tysiąc mieszkańców w Gminie Wiskitki, w porównaniu z wartościami dla powiatu i województwa. W Gminie Wiskitki powyższy wskaźnik plasował się na średnim poziomie – na przestrzeni lat pokrywał się ze wskaźnikiem dla powiatu, jednak był znacząco niższy od wartości dla województwa mazowieckiego. Na przestrzeni lat 2017-2021 utrzymywał się na podobnym poziomie, oscylował w granicach 2,74-3,37 i w 2021 r. osiągnął najwyższą wartość.

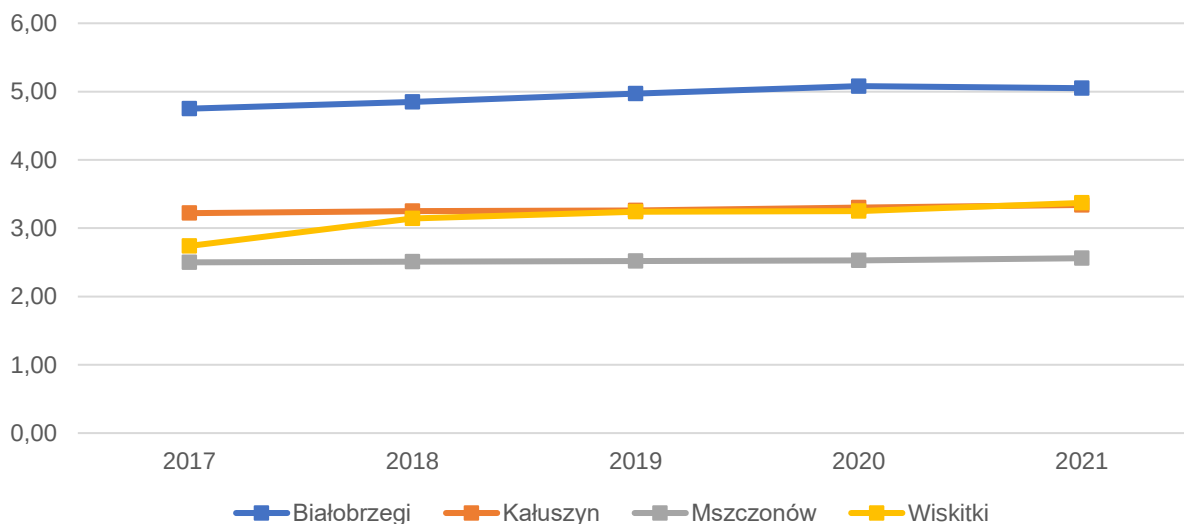
Wykres 21. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa



Źródło: opracowanie własne na danych GUS.

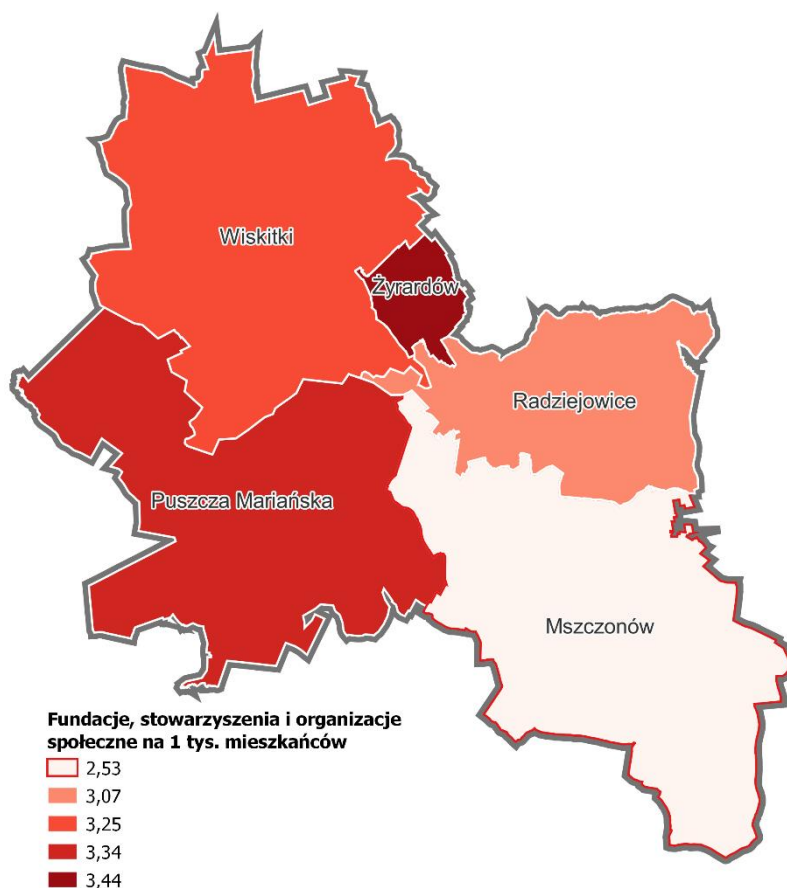
W porównaniu Gminy Wiskitki z innymi gminami miejsko-wiejskimi można zauważyć, iż liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców, na przestrzeni badanych lat utrzymuje się na stałym poziomie. Najbardziej niekorzystnie jednak w tym zakresie wygląda sytuacja w Gminie Mszczonów, w której to w 2021 r. wartość wskaźnika była równa 2,56. Dla porównania najwyższą wartość osiągnęła Gmina Białobrzegi równą 5,05. Gmina Wiskitki plasowała się na drugim miejscu razem z Gminą Kałuszyn (3,37).

Wykres 22. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej



Źródło: opracowanie własne na danych GUS.

Rycina 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w gminach powiatu żyrardowskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponadto Gmina Wiskitki jest członkiem **Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki”**. Stowarzyszenie zostało powołane dnia 10 marca 2006 r. w celu aktywizacji społeczności lokalnej do wspólnego działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Gmina Wiskitki dołączyła jednak do niego w 2015 r. Obecnie do LGD należą również gminy tj. Biała Rawska, Cielądz, Kowiesy, Rawa Mazowiecka, Regnów, Sadkowice, Żelechlinek, Puszcza Mariańska.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Żyrardowie przy ul. Jaktorowskiej 15A w odległości 7,8 km od Gminy Wiskitki. Na terenie Gminy funkcjonuje Ośrodek Zdrowia w Wiskitkach, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medycyna Rodzinna”. W Gminie znajdują się również trzy punkty apteczne tj.: Apteka Św. Rafała, Apteka przy Ogrodowej, Apteka w Guzowie.

Podmiotem wykonującym zadania Gminy w zakresie pomocy społecznej jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach. Celem MGOPS jest realizacja zadań własnych Gminy oraz zadań zleconych Gminie z zakresu pomocy społecznej. Zadaniem Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie mogą poradzić sobie wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera mieszkańców poprzez zasiłki, świadczenia rodzinne alimentacyjne czy usługi opiekuńcze. Charakter działalności MGOPS-u zmienia się i dostosowuje do potrzeb mieszkańców.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Wiskitki w stosunku do liczby mieszkańców w 2021 r. wyniosła 3,44%. Największa liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej pobierała środki z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby (104), ubóstwa (103) i niepełnosprawności (94). Szczegółowe dane odnośnie do pobieranych świadczeń przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Liczba rodzin zamieszkujących Gminę Wiskitki objętych pomocą Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z wyszczególnieniem powodu objęcia pomocą w 2021 r.

Powód	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	103	182
Bezdomność	11	11
Potrzeba ochrony macierzyństwa	13	58
<i>w tym wielodzietność</i>	7	36
Bezrobocie	47	101
Niepełnosprawność	94	138
Długotrwała lub ciężka choroba	104	150
Bezradność w sprawach opiek - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	66	138
<i>w tym rodziny niepełne</i>	19	64

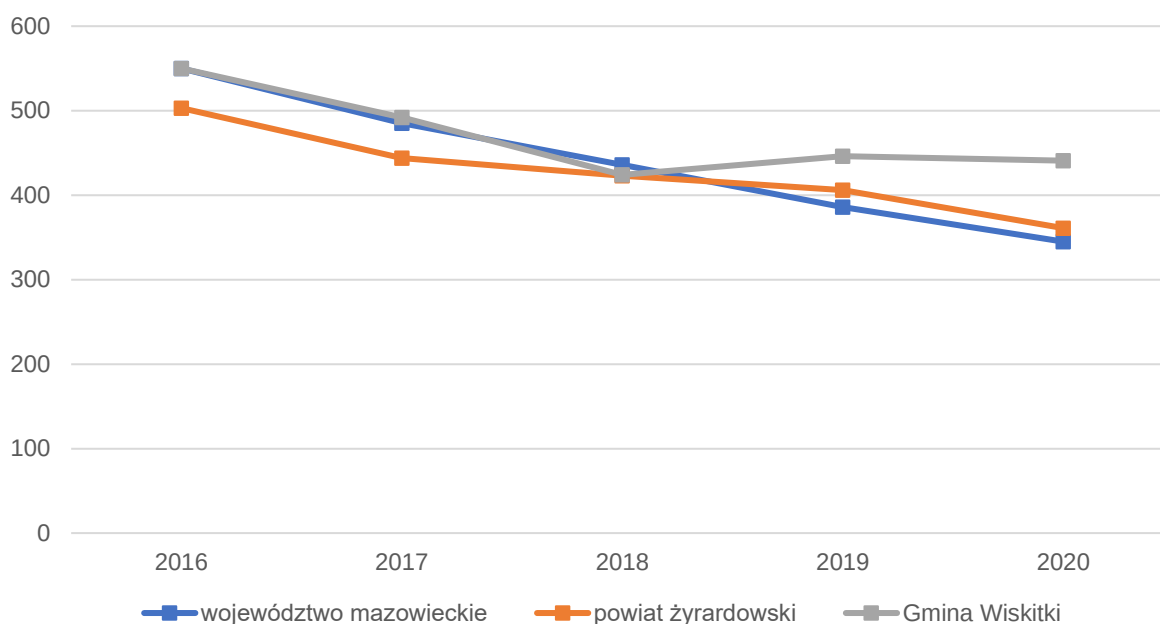
w tym rodziny wielodzietne	4	25
Alkoholizm	8	12
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	5
Zdarzenia losowe	2	4
Sytuacja kryzysowa	3	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wiskitkach za 2021 rok.

Poniższe wykresy przedstawiają liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej (wykres 24.), powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego (wykres 23.). Od 2018 r. w Gminie Wiskitki można było zaobserwować wyraźny wzrost wskaźnika, co było odmienne w stosunku do sytuacji w powiecie, województwie i innych gmin z grupy porównawczej, w których wskaźnik ten wyraźnie spadał.

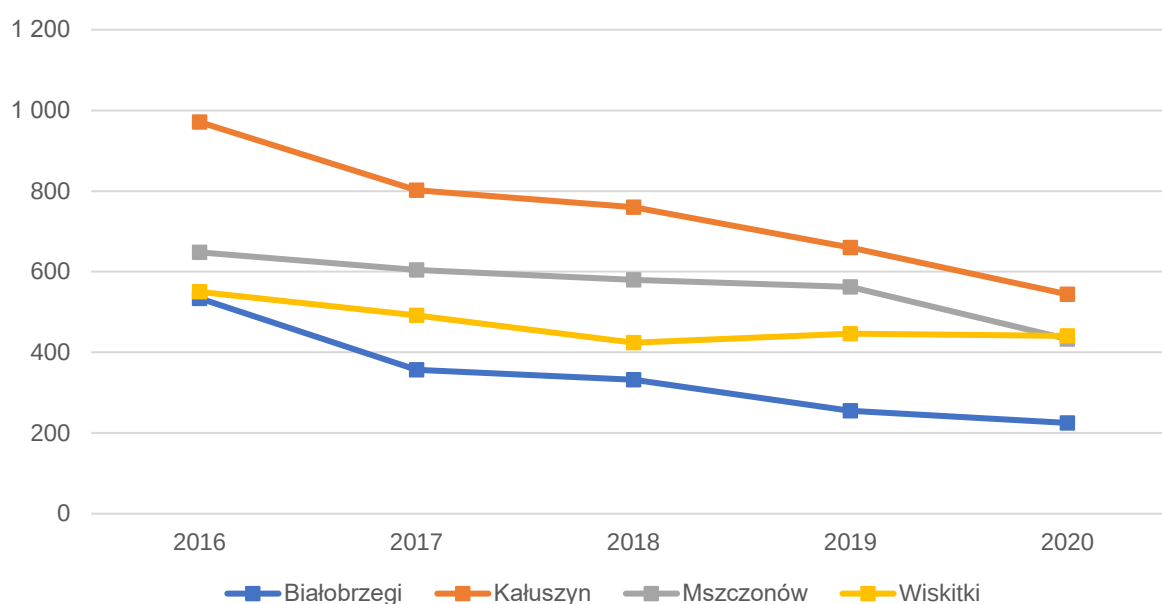
W 2021 r. wartość tego wskaźnika w Gminie Wiskitki była równa 411 i znacznie przewyższała wartość powiatu (361) i województwa (345). Na tle grupy porównawczej wartości te były niższe jedynie od wartości dla Gminy Kałuszyn (544). Zmienne wskaźnika na przestrzeni lat można zaobserwować na poniższych wykresach.

Wykres 23. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 24. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w grupie porównawczej



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Gminie Wiskitki polityka społeczna realizowana jest również poprzez program „Karta Dużej Rodziny 3+”, który skierowany jest do mieszkańców mających na utrzymaniu troje lub więcej dzieci. Karta Dużej Rodziny wspiera rodziny wielodzietne w codziennych wydatkach m.in. w formie zniżek na towary i usługi. Zadaniem programu jest również tworzenie pozytywnego klimatu wobec licznych rodzin, promowanie ich jako wartości oraz przebudowa negatywnych stereotypów wokół rodzin wielodzietnych.

Z uwagi na starzejące się społeczeństwo niezbędne jest także wsparcie osób starszych na terenie Gminy Wiskitki. Służy temu m.in. Klub Seniora, który został utworzony w ramach Programu Wieloletniego Senior + na lata 2015-2020. Całkowity koszt realizacji zadania pochodzi z dotacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Pieniądze te przeznaczono na remont i przystosowanie pomieszczeń w budynku ośrodka zdrowia w Guzowie na potrzeby Klubu oraz zakup potrzebnego sprzętu i wyposażenia. Klub Seniora integruje mieszkańców i wpływa na zwiększenie aktywizacji osób w wieku senioralnym.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w latach 2017-2021	80
Tabela 2. Wybrane informacje o terenach zieleni w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021	84
Tabela 3. Liczba gospodarstw rolnych w Gminie Wiskitki w 2021 r.	88
Tabela 4. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie żyrardowskim w latach 2017-2021.....	89
Tabela 5. Liczba podmiotów gospodarczych w REGON ogółem w grupie porównawczej	89
Tabela 6. Wydatki w dziale transport i łączność w latach 2017-2021 w Gminie Wiskitki	96
Tab. 7. Stan gospodarki odpadami w Gminie Wiskitki w latach 2016-2020	99
Tabela 8. Główne źródła ciepła na terenie Gminy Wiskitki	100
Tabela 9. Dochody podatkowe Gminy Wiskitki w latach 2017-2021	105
Tabela 10. Zmiany liczby ludności w gminach powiatu żyrardowskiego w ostatnim dziesięcioleciu	110
Tabela 11. Zmiany liczby ludności w Gminie Wiskitki i grupie porównawczej w ostatnim dziesięcioleciu	110
Tabela 12. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021 na tle powiatu, województwa i grupy porównawczej	112
Tabela 13. Wskaźniki demograficzne dla grupy porównawczej, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w 2017 i 2021 r.	112
Tabela 14. Przedszkola publiczne i niepubliczne na terenie Gminy Wiskitki	115
Tabela 15. Podstawowe informacje o funkcjonowaniu opieki przedszkolnej na terenie Gminy Wiskitki	115
Tabela 16. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Wiskitki	116
Tabela 17. Stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie Gminy Wiskitki w 2020 r.....	117
Tabela 18. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021	119
Tabela 19. Liczba rodzin zamieszkujących Gminę Wiskitki objętych pomocą Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z wyszczególnieniem powodu objęcia pomocą w 2021 r.....	125

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Wiskitki	75
Wykres 2. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Wiskitki w latach 2017-2021	87
Wykres 3. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa.....	90
Wykres 4. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej	91
Wykres 5. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa.....	94
Wykres 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej	95
Wykres 7. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Wiskitki w 2020 r. na tle powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego	98
Wykres 8. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021	101
Wykres 9. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej w latach 2017-2021	101
Wykres 10. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021	102
Wykres 11. Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej w latach 2017-2021	102
Wykres 12. Wykonanie budżetu w Gminie Wiskitki w latach 2015-2021	103
Wykres 13. Struktura dochodów Gminy Wiskitki w latach 2017-2021	104
Wykres 14. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa w latach 2017-2021	107
Wykres 15. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej w latach 2017-2021	107
Wykres 16. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Wiskitki na lata 2022-2030.....	108
Wykres 17. Struktura ludności w Gminie Wiskitki w latach 2017-2020	113
Wykres 18. Prognoza liczby ludności w Gminie Wiskitki na lata 2022-2030.....	114
Wykres 19. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach w Gminie Wiskitki w 2021 r. na tle powiatu i województwa.....	118
Wykres 20. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych szkołach na terenie Gminy Wiskitki....	119
Wykres 21. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa	123
Wykres 22. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Wiskitki na tle grupy porównawczej.....	124
Wykres 23. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Wiskitki na tle powiatu i województwa.....	126
Wykres 24. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w grupie porównawczej	127

Spis rycin

Rycina 1. Położenie Gminy Wiskitki na tle gmin sąsiadujących.....	7
Rycina 2. Położenie Gminy Wiskitki przy trasie A2.....	75
Rycina 3. Mapa kategoryzacji gleb na terenie Gminy Wiskitki.....	76
Rycina 4. Klasyfikacja funkcjonalna gmin wchodzących w skład Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego	77
Rycina 5. Formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Wiskitki.....	83
Rycina 6. Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w powiecie żyrardowskim w 2021 r.....	92
Rycina 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu żyrardowskiego w 2021 r.....	95
Rycina 8. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu żyrardowskiego w 2021 r.....	109
Rycina 9. Średnia dynamika wzrostu liczby ludności w gminach w powiecie żyrardowskim w latach 2017-2021.....	111
Rycina 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w gminach powiatu żyrardowskiego.....	124

Załącznik 2: Wzór ankiety

Strategia Rozwoju Gminy Wiskitki na lata 2023-2030

Szanowny Panie / Szanowna Pani,

Prosimy o poświęcenie kilku minut na wypełnienie poniższej ankiety.

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę.

SPOŁECZEŃSTWO	NIE DOTYCZY / NIE MAM ZDANIA	1	2	3	4	5
Aktywność mieszkańców na rzecz Gminy?						
Skuteczność działania pomocy społecznej?						
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
Dostęp do żłobków?						
Jakość opieki żłobkowej na terenie Gminy?						
Jakość infrastruktury żłobkowej na terenie Gminy?						
Wsparcie osób starszych oferowane przez Gminę? (Klub Seniora, współpraca z organizacjami zrzeszającymi seniorów)						
Wsparcie osób niesamodzielnych?						
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?						
Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy?						
Funkcjonalność budynków administracji publicznej?						
GOSPODARKA	NIE DOTYCZY /NIE MAM ZDANIA	1	2	3	4	5

Atrakcyjność inwestycyjną obszaru Gminy?						
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy?						
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie Gminy?						
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Gminy?						
Połączenia komunikacyjne z innymi Gminami i Miastami?						
Dostępność usług na terenie Gminy?						
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Gminie?						
Konkurencyjność Gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji?						
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						
ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ	NIE DOTYCZY / NIE MAM ZDANIA	1	2	3	4	5
Estetykę swojej Gminy?						
Jakość powietrza w Gminie?						
Ofertę gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska?						
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)?						
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)?						
Świadomość ekologiczną mieszkańców?						
System odbioru odpadów na terenie Gminy (np. częstotliwość odbioru)?						
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w Gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
Walory środowiska przyrodniczego w Gminie?						
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy?						
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	NIE DOTYCZY	1	2	3	4	5

	/ NIE MAM ZDANIA					
Stan dróg w Gminie?						
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp)?						
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
Jakość sieci wodociągowej?						
Jakość sieci kanalizacyjnej?						
Jakość sieci gazowej?						
Dostęp do Internetu w Gminie?						
TURYSTYKA I REKREACJA	NIE DOTYCZY / NIE MAM ZDANIA	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną Gminy?						
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w Gminie?						
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?						
Poziom bazy gastronomicznej?						
Wypożyczenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych						
System dróg rowerowych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla dzieci?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla młodzieży?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla dorosłych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla seniorów?						
Działania promocyjne Gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						
EDUKACJA I KULTURA	NIE DOTYCZY / NIE	1	2	3	4	5

	MAM ZDANIA					
Dostęp do edukacji przedszkolnej?						
Jakość edukacji przedszkolnej w Gminie?						
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie Gminy?						
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w Gminie?						
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)?						
Jakość edukacji w szkołach ponadpodstawowych w Gminie?						
Jakość infrastruktury w szkołach ponadpodstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie Gminy?						
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie Gminy?						
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie Gminy?						
Organizację dowozu dzieci do szkół?						
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w Gminie?						
Dostęp do obiektów kulturalnych w Gminie? (godziny i dni otwarcia, itp.)						
Działalność biblioteki?						
Działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w gminie w ciągu najbliższych lat:

- poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
- poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego / zapewnienie transportu zbiorowego

- rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
- rozbudowa oświetlenia ulicznego
- rozwój infrastruktury sportowej
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- rozwój sieci gazowej
- utworzenie Gminnego Ośrodka Kultury
- budowa i modernizacja świetlic wiejskich
- rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy
- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomas
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 / budowa żłobka
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- promocja gminy
- inwestycje w rozwój turystyki
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój kultury
- aktywizacja osób starszych
- utworzenie Klubu Seniora
- inne (jakie?)

Cześć III

1. Co Pani/ Pana zdaniem powinno być wizytówką gminy?

.....

.....

.....

Metryczka

Płeć:

- kobieta
- mężczyzna

Wiek:

- poniżej 18 lat
- 18-25 lat

- 26-35 lat
- 36- 45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- Powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

- Uczeń/student
- Rolnik
- Przedsiębiorca
- Osoba pracująca
- Osoba bezrobotna
- Emeryt/rencista
- Inne(jakie?)

Zamieszkanie:

- Jestem mieszkańcem Gminy Wiskitki
- Jestem mieszkańcem Miasta Wiskitki
- Nie jestem mieszkańcem Gminy Wiskitki

Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (tak/nie)
1.1. Wysoka dostępność infrastruktury drogowej i transportowej	Modernizacja i rozbudowa sieci dróg na terenie Gminy				
	Współpraca z Zarządem Dróg Powiatowych i Wojewódzkich w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci dróg na terenie Gminy				
	Budowa obwodnicy Wiskitek będąca częścią Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej				
	Zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego poprzez modernizację oświetlenia ulicznego i tworzenie aktywnych przejść dla pieszych				
	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży z zakresu mobilności i bezpieczeństwa w ruchu drogowym				
	Zaspokojenie potrzeb komunikacyjnych mieszkańców poprzez zwiększenie liczby połączeń transportu zbiorowego				
	Budowa tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych łączących Gminę Wiskitki z gminami sąsiadującymi, a tym samym zwiększenie stopnia atrakcyjności Gminy				
	Utworzenie szlaków rowerowych na terenie Gminy poprowadzonych wzdłuż obiektów dziedzictwa kulturowego, a także Parku Bolimowskiego				
1.2. Wysoka jakość infrastruktury technicznej	Rozbudowa sieci wodociągowej i dostosowanie jej do zwiększających się potrzeb mieszkańców i rozwijającej się zabudowy				
	Budowa Stacji Uzdatniania Wody wraz z nowymi ujęciami				
	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej ze szczególnym uwzględnieniem wymiany wodociągu AC				

	Dbłość o urządzenia melioracyjne poprzez ich systematyczną konserwację				
	Dbłość o czystość rzek i cieków wodnych poprzez kontrole gospodarowania wodami, akcje sprzątania oraz edukację				
	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej, podłączenie do sieci kolejnych miejscowości				
	Rozbudowa sieci gazowej do zwiększających się potrzeb mieszkańców				
	Zwiększenie dostępności Internetu szerokopasmowego				
1.3. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego	Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii w Gminie				
	Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem przy jednoczesnym wsparciu finansowym mieszkańców przez Gminę w celu zakupu oraz montażu instalacji fotowoltaicznych				
	Termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim budynku Urzędu Miasta i Gminy wraz ze zmianą źródła ciepła oraz wykorzystaniem OZE				
	Promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania wiedzy z dziedziny ekologii, w tym zasad działania i wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród różnych grup społecznych (uczniów, przedsiębiorców, grup zawodowych itp.)				
	Zapewnienie wszystkim mieszkańcom edukacji w zakresie gospodarki odpadami, w tym zasad i znaczenia segregacji odpadów				

	Utworzenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych				
1.4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz wysoka jakość przestrzeni społecznej	Partycypacyjne zarządzanie przestrzenią miejską przy udziale i zaangażowaniu interesariuszy na rzecz poprawy jakości życia w Gminie				
	Aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z przyspieszeniem procesu tworzenia nowych planów				
	Racjonalna gospodarka zasobem mieszkaniowym, w tym poprawa stanu technicznego lokali				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (tak/nie)
2.1. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy	Tworzenie przyjaznych warunków do podejmowania działalności gospodarczej na terenie Gminy				
	Rozwijanie systemów wsparcia dla przedsiębiorców między innymi poprzez obniżenie podatków i opłat lokalnych oraz stałą aktualizację witryny internetowej dotyczącej przedsiębiorców na stronie Gminy				
	Współpraca międzysektorowa pomiędzy samorządem a przedsiębiorcami, między innymi poprzez organizację szkoleń, stworzenie platformy wymiany informacji				
	Organizacja kursów i szkoleń dla mieszkańców				
2.2. Bogata oferta turystyczna oraz wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego	Powstanie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych w Gminie, zwłaszcza w otoczeniu stawu Cegielnia				
	Budowa pieszo-rowerowego szlaku turystycznego łączącego elementy dziedzictwa kulturowego występującego na terenie Gminy				

	Rozwój bazy rekreacyjno-turystycznej (w tym noclegowej oraz gastronomicznej poprzez odpowiednie przygotowanie terenów inwestycyjnych) i wzrost dostępu do terenów rekreacyjno-turystycznych oraz różnych form spędzania wolnego czasu				
	Kształtowanie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej poprzez organizację wydarzeń kulturalnych dotyczących dziedzictwa kulturowego				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (tak/nie)
3.1. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo posiadające zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej oraz sportowej	Powstanie Centrum Kultury w Wiskitkach, z rozbudowaną bazą infrastrukturalną i salą widowiskową				
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie organizacji szerokiej oferty kulturalnej i sportowej				
	Rozwój Klubu Seniora umożliwiającego integrację osób starszych				
	Tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku poprzez powstanie świetlic wiejskich				
	Utworzenie stanowiska Gminnego Animatora Sportu, który pozytywnie wpłynie na rozwój rekreacji wśród użytkowników				
	Organizacja wydarzeń sportowych, takich jak turnieje lokalne oraz mistrzostwa sołectw mających na celu integrację mieszkańców Gminy				
	Modernizacja placówek oświatowych (w tym modernizacja bazy sportowej, monitoringu szkolnego, placów zabaw)				

3.2. Podniesienie jakości kształcenia oraz poziomu bazy dydaktycznej	Modernizacja placówek oświatowych (w tym modernizacja bazy sportowej, monitoringu szkolnego, placów zabaw)				
	Organizacja zajęć ogólnorozwojowych dla dzieci i młodzieży				
	Doposażenie bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy				
	Poprawa jakości oraz efektywności kształcenia poprzez wsparcie innowacyjnych i włączających form rozwoju uczniów oraz kadry nauczycielskiej				
	Wsparcie psychologiczne dla dzieci i rodziców, którzy zmagają się z problemami				
	Organizacja szkoleń ogólnorozwojowych dla uczniów kończących szkoły podstawowe				
	Zwiększenie dostępności placówek przedszkolnych poprzez rozwój punktów przedszkolnych				
3.3. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i dbałości o mieszkańców	Organizacja wydarzeń mających na celu wzrost świadomości mieszkańców na temat profilaktyki zdrowotnej				
	Stworzenie możliwości uczestnictwa mieszkańców w systematycznych, specjalistycznych badaniach profilaktycznych poprzez współpracę Gminy z firmami medycznymi oraz udział gminy w programach profilaktycznych prowadzonych przez samorząd szczebla powiatowego i wojewódzkiego				
	Poprawa stanu technicznego mieszkań komunalnych				
	Budowa nowych obiektów komunalnych na terenie Gminy				

	Dostępność obiektów samorządowych i usług publicznych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami				
	Zwiększenie współpracy Gminy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej poprzez organizację projektów społecznych mających na celu zlikwidowanie barier społecznych oraz przeciwdziałających wykluczeniu wśród mieszkańców Gminy				

